

สัญญาเลขที่ 50 -บ-096

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

รูปแบบการบริโภคเหล้าในวิถีพื้นบ้าน “ จองคาย จูยการ ”
ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเชื้อสายเขมร กรณีศึกษา ตำบลตะเคียนราม
อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ

Traditional Patterns in Alcoholic Consumption

“Jong - dye Juy-kan” within Thai - kmer Communities

A Case Study of Takianram Sub – district,

Phusing District, Sisaket Province.

ผู้วิจัย

วิทย์ บุตะเคียน

สนับสนุนโดย ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา

มิถุนายน 2552

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการศึกษา เรื่อง รูปแบบการบริโภคเหล้าในวิถีพื้นบ้าน “จงดาย จูยการ” ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเชื้อสายเขมร กรณีศึกษา ตำบลตะเคียนราม อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ (Traditional patterns in alcoholic consumption “Jong-dye Juy-kan” within Thai-kmer Communities A case study of Takianram sub-district Phusing District Sisaket Province) เป็นการศึกษาที่เริ่มต้นจากข้อสงสัยของทางทีมนักวิจัยชาวบ้านว่า รูปแบบการบริโภคเหล้าในวิถีพื้นบ้าน “จงดาย จูยการ” ก่อให้เกิดระบบภวีสังคมและผลกระทบต่อวัฒนธรรมชุมชนอย่างไร ซึ่ง ณ ตอนนี้ได้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี จากความเอื้อเฟื้อและความร่วมมือจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจำนวนมาก นับตั้งแต่ชาวบ้าน 14 หมู่บ้านในตำบลตะเคียนราม ที่เห็นความสำคัญของการศึกษาและมีส่วนร่วมในโครงการวิจัยอย่างขยันขันแข็ง

ในส่วนของที่ปรึกษาขอขอบคุณ คุณสมพร แก้วลำโรง และอาจารย์วัชร ศรีคำ ที่ให้คำแนะนำชี้แนะในกระบวนการและแนวคิดในแง่มุมต่างๆ กับงานวิจัยครั้งนี้ และขอบคุณพี่เล็ก น้านวล น้านวลน้อย ผู้ช่วยนักวิจัยและผู้ประสานงานในพื้นที่ ที่ช่วยเหลืองานวิจัยขึ้นนี้อย่างไม่ปริกบั่นสักคำ และทุ่มเทเต็มที่

ขอขอบคุณสำนักงานศูนย์วิจัยปัญหาสุรา (ศวส.) โดยเฉพาะนายแพทย์บัณฑิต ศรีไพศาล ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยปัญหาสุรา ซึ่งเห็นความสำคัญของงานวิจัยชิ้นนี้ โดยการสนับสนุนงบประมาณ รวมทั้งเปิดโอกาสให้นักวิจัยรุ่นใหม่ได้แสดงความสามารถในการพัฒนาบ้านเกิดของตนเอง และเปิดโอกาสให้โครงการวิจัยดำเนินการได้อย่างอิสระ พร้อมทั้งเอื้ออำนวยด้านต่างๆ ในการดำเนินโครงการวิจัยตลอดระยะเวลา 1 ปีที่ผ่านมา นอกจากนี้ขอขอบคุณ คุณวนิษา พักขำ (พี่เจี๊ยบ ที่แสนดี) และนางสาวเววดาว พิมพ์พันธ์ดี (น้องแหว) นักวิจัย ศวส. ที่ให้คำปรึกษาและช่วยประสานงานให้แก่ักวิจัยที่ผ่านมาขอขอบคุณมา ณ ที่นี้ด้วย

ทางผู้วิจัยและนักวิจัยชาวบ้านหวังว่า การศึกษาในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการสร้างความเข้าใจเรื่องเหล้า ในพิธีกรรมและระบบความสัมพันธ์ทางสังคมที่ต้องจ่าย กับคนทั่วไป นอกจากนี้ผลของการศึกษาน่าจะทำให้รัฐและองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้ตระหนักว่าปัญหาสุรานั้นไม่ได้เกิดจากความหละหลวมของกฎหมายหรือนโยบายเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากประเพณีและพิธีกรรมที่เอื้อต่อการบริโภคสุราด้วย

วิสัย บุตะเคียน

มิถุนายน 2552

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

ประเด็นงานวิจัยรูปแบบการบริโภคเหล้าในวิถีพื้นบ้าน “จองคาย จูยการ” ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเชื้อสายเขมร กรณีศึกษา ตำบลตะเคียนราม อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ (Traditional patterns in alcoholic consumption “Jong-dye Juy-kan” within Thai-kmer Communities A case study of Takianram sub-district Phusing District Sisaket Province) เป็นงานศึกษาที่สนใจศึกษาถึงความเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมประเพณี ที่มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตชุมชนในรูปแบบที่เกี่ยวข้องกับเหล้า ที่แฝงมากับประเพณีพิธีกรรมและภาษีสังคม จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ในสถานะที่เศรษฐกิจเป็นเรื่องของเงื่อนไขปัจจัยสำคัญในการดำเนินชีวิต และวัฒนธรรมได้เป็นตัวกำหนดแนวทางในการดำเนินชีวิตส่วนหนึ่ง ทำให้ในกรณีของวัฒนธรรมจองคาย จูยการ ที่มีเป้าหมายสำคัญในปัจจุบันเพื่อการสะสมทุนได้นำมาซึ่งวิถีการบริโภคเหล้าที่เปลี่ยนแปลงไป สร้างค่านิยมที่ผิดๆ ให้กับแต่ละกลุ่มของชุมชน และส่งเสริมให้ปัญหาเหล่านี้เพิ่มมากขึ้นจากทัศนคติที่ว่า “ไม่มีเหล้า ไม่มีงาน” โดยวัฒนธรรมจองคาย จูยการ ดังกล่าวมิใช่เพียงด้านที่แสดงถึงคุณค่าความสัมพันธ์ที่ต้องจ่ายเท่านั้น จากวิวัฒนาการในอดีตที่เน้นการช่วยเหลือกันและในปัจจุบันแม้จะมีเงินตราเข้ามาเกี่ยวข้องแต่ก็ส่งเสริมให้เศรษฐกิจของชุมชนเล็กๆ ดำเนินไปได้ แต่ที่สำคัญที่สุดของงานวิจัยชุดนี้คือ การเน้นให้เฝ้าระวัง ว่าต้นทุนความสัมพันธ์ที่ต้องจ่ายในรูปแบบภาษีสังคมในอนาคตหากไม่มีการวิเคราะห์ปัญหาในชุมชนในเรื่องวิถีการบริโภคเหล้าให้แน่ชัดจะสร้างปัญหาเกินที่จะเยียวยา แม้จากการศึกษาจะพบว่าสมาชิกในชุมชนจะเริ่มตระหนักแล้วก็ตาม แต่หากขาดการปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมก็ยากที่จะแก้ไขได้ นอกจากนี้งานวิจัยชิ้นนี้ได้มีข้อเสนอทางนโยบายเพื่อการนำมาปรับประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหา ดังนี้คือ

1. ควรมีการรณรงค์ส่งเสริมให้เกิดความตระหนักถึงผลกระทบการใช้เหล้าในพิธีกรรม
2. ส่งเสริมการจัดเวทีประชาคมในการออกกฎระเบียบ “ชุมชน ลดเหล้า”
3. สร้างเครือข่าย “วิทยุชุมชน” เพื่อเป็นสื่อกลางการให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสาระสำคัญกฎหมายเหล้า
4. สร้างศูนย์ ประสานงานและให้คำปรึกษา “ปัญหาเหล้าในชุมชน”

สิ่งเหล่านี้หากมีการพยายามส่งเสริมปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมแล้ว ความเป็นไปได้ที่จะสร้างชุมชนให้เกิดการปลอดภาษีสังคม ปลอดเหล้าข่อม สร้างชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งข่อมเป็นไปได้

Executive Summary

The Issue of the Development Model of Traditional Patterns in alcoholic consumption in “Jong-Dye Juy-kan”, within Thai-Kmer Communities: A case study of Takianram sub-district, Phusing District, Sisaket Province was the study of traditional changing which has the relation and folkways to concern with alcohol, was in traditional rituals and social tax. The study showed that economic circumstance was an important factor of their lifestyle and culture was parts of it. In Jong-Dye Juy-Kan, culture was the important object for capital accumulation in communities. The way of their life to drink alcohol was changed. It was wrong value in each of communities and increased problems by their attitude that “No drinking, No party”. By culture of Jong-Dye Juy-Kan, it did not show the relational value which they had to pay, they emphasized to help each other since in past and now money is concerned in culture and supports the economy to continue. The most important point of the study is supervision the cost of relation which they had to pay by social tax. In the future, supposing that they are not analyzing the problem, it will be irremediable problem. Although, the study found that members in communities become aware of the problem, but if they are lacking of doing, it will be a hard problems to solve. Moreover, this study has suggestion to apply and solve the problem by the following.

1. It should have promotion campaign to become aware of the effect of alcohol used in local rituals.
2. Supporting to have civil society forum to make rules “Non-alcohols Community”
3. Making social network by Local Radio” to be intermediary to give information about alcohol.
4. Making coordinating center to advice about alcohol problem in community.

In conclusion, if they are trying to do and promote these suggestions to become substantial, the communities will strengthen and become non-alcohol and non-social tax possibly.

บทคัดย่อ

รหัสโครงการ สัญญาเลขที่ 50 – ข-096

ชื่อโครงการ รูปแบบการบริโภคเหล้าในวิถีพื้นบ้าน “ จองคาย จูยการ ” ของกลุ่มชาติพันธุ์
ไทยเชื้อสายเขมร กรณีศึกษา ตำบลตะเคียนราม อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดศรีสะเกษ

นักวิจัย วิไล บุตะเทียน

E-mail Address Wilai.ubu@gmail.com

ระยะเวลาโครงการ เริ่มตั้งแต่ 1 เมษายน 2551 ถึง 31 ธันวาคม 2551

ในการศึกษาประเด็นรูปแบบการบริโภคเหล้าในวิถีพื้นบ้าน “ จองคาย จูยการ ” ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเชื้อสายเขมร กรณีศึกษา ตำบลตะเคียนราม อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดศรีสะเกษ การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาถึงพัฒนาการรูปแบบความสัมพันธ์ของระบบภายีสังคมผ่านการใช้เหล้าภายใต้เงื่อนไขทางวัฒนธรรมของชุมชน และเพื่อศึกษาถึงผลกระทบทางวัฒนธรรม ที่เกิดจากระบบภายีสังคมที่ผ่านการใช้เหล้า สุดท้ายคือเพื่อส่งเสริมการพัฒนาระบบความสัมพันธ์ของชุมชนให้เกิดการตระหนักต่อความเปลี่ยนแปลงด้านประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนตำบลตะเคียนราม อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดศรีสะเกษ

ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการบริโภคเหล้าในวิถีพื้นบ้าน “จองคาย จูยการ” เป็นการใช้เหล้าเข้ามาในวัฒนธรรมประเพณีเป็นเรื่องของการเข้าสังคม สร้างขวัญกำลังใจระหว่างเจ้าภาพและผู้เข้าร่วมงาน การสร้างชื่อเสียงและเป็นการรวบรวมเงินจากการช่วยเหลือของแขกคนที่เรารู้จักมักคุ้นและการที่เราให้ความสำคัญแก่คนที่มิเกียรตินั้นเรานับถือให้มาร่วมงาน ส่วนความเชื่ออันเป็นการพยายามที่จะเรียกขวัญให้กำลังใจ เช่น ไหว้บรรพบุรุษและการชี้แนะแนวทางในการดำเนินชีวิต และเหล้าทำให้เกิดภายีสังคมในชุมชนในรูปแบบความสัมพันธ์ที่ต้องจ่ายทั้งที่ยินดีและไม่ยินดีก็ตาม นอกจากนี้เหล้ายังส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมชุมชนทางด้านเศรษฐกิจสองแง่มุมคือ เศรษฐกิจระดับครัวเรือน นั้นการจัดพิธีกรรม จองคาย จูยการ ทำให้เกิดการสะสมทุน แต่ก็มีส่วนมากที่ขาดทุนและมีหนี้สินเนื่องจากปัญหาการลงทุนซื้อเหล้าเบียร์มาเลี้ยงฉลองแขกในงาน ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่ต้องจ่ายทั้งที่ไม่เต็มใจกันนักแต่ทำตามแบบแผนตามกันมา ส่วนเศรษฐกิจระดับชุมชนบุคคลที่ได้รับประโยชน์มากที่สุดคือกลุ่มพ่อค้าแม่ค้าในชุมชนที่รับเหล้ามาขายให้กับเจ้าภาพในงาน แต่คนที่เสียเปรียบคือเจ้าภาพที่จัดงาน วิธีการบริโภคเหล้าที่เปลี่ยนแปลงไป สร้างค่านิยมที่ผิดๆให้กับแต่ละกลุ่มของชุมชน และส่งเสริมให้ปัญหาเหล้ามีเพิ่มมากขึ้นจากทัศนคติที่ว่า “ ไม่มีเหล้า ไม่มีงาน ” ทำให้เกิดต้นทุนความสัมพันธ์ที่ต้องจ่ายในรูปแบบภายีสังคมความสัมพันธ์ที่ต้องใช้เหล้ามาเป็นเครื่องกำหนด

คำสำคัญ : วิธีการบริโภคเหล้าพื้นบ้าน จองคาย จูยการ ภายีสังคม

ABSTRACT

- Project Code :** 50 –0-096
- Project Title :** Traditional Patterns in Alcoholic Consumption “Jong - dye Juy-kan” within Thai - kmer Communities A Case Study of Takianram Sub – district, Phusing District, Sisaket Province.
- Investigators :** Wilai Butakian
- Project Duration :** Singe 1 May 2008 on 31 December 2008

The Issue of the Development Model of Traditional Patterns in alcoholic consumption in “Jong-Dye Juy-Kan”, within Thai-Khmer Communities: A case study of Takianram sub-district, Phusing District, Sisaket Province. The research aims to study the patterns of relational development of social tax system under the tradition of society by alcohol, to study the cultural effect and to encourage in the relational development in the society to become aware of the change of custom and tradition in Takianram sub-district, Phusing District, Sisaket Province.

The study was found that traditional patterns in alcoholic consumption revealed that “Jong-Dye Juy-Kan” was used alcohol for sociability, to comfort host and guest, to make reputation, to collect money from the acquainted guest and to emphasize to honorable person in the banquet. In addition, people believed in ancestry which was attempt to console and offer guidance in life by paying respect. Alcohol was made social tax in social relation they were pay willy-nilly. Moreover, it has affects on local culture in two ways of economy. First, household economic, rituals management in Jong-Dye Juy-Kan were capital accumulation in community but most lost their capital and had dept because of the investment problem from buying alcohol and beer which was the social relation they had to do by its pattern. Second, local economic, people who had the most benefit were a group of alcohol retailers. On the other hand, the hosts of the banquets lost their capital. To sum up, the way of their life to drink alcohol was changed and it was wrong value in each of communities and increased problems by their attitude that “No drinking, No party”. It was made the cost of relation they had to pay in the way of social tax which alcohol used was a determination.

Key words: Traditional Patterns in Alcoholic Consumption “Jong - dye Juy-kan”,
social tax

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทสรุปสำหรับผู้บริหารภาษาไทย	ข
บทสรุปสำหรับผู้บริหารภาษาอังกฤษ	ค
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญรูปภาพ	ซ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
โจทย์วิจัย	4
วัตถุประสงค์การวิจัย	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
กรอบการศึกษา	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	7
บทที่ 2 แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	9
ทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่นิยม (Structural-Functional Theory)	9
แนวคิดทุนนิยม (การสะสมทุน)	12
แนวคิดเศรษฐกิจทรัพย์สินเชิงสัญลักษณ์	15
แนวคิดวัฒนธรรมชุมชน	18
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	23
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	26
ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล	26
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	28
การวิเคราะห์ข้อมูล	29

บทที่ 4 ผลการศึกษา	30
ภาพรวมของชุมชนตำบลตะเคียนราม	31
เงื่อนไขการอยู่ร่วมกันของชุมชนตำบลตะเคียนราม	41
ระบบความสัมพันธ์ของคนในชุมชน	43
หลักของความสัมพันธ์แบบเครือญาติ	43
ระบบความสัมพันธ์ที่ต้องจ่าย (ภาษีสังคัม)	44
ความเป็นมาของวัฒนธรรม “จองคาย จูยการ”	45
พัฒนาการของเงินตราที่เกี่ยวข้องกับการสะสมทุนในงาน “จองคาย จูยการ”	47
วิธีการบริโภคน้ำในวัฒนธรรม “ จองคาย จูยการ”	49
ความสัมพันธ์ของเหล่าใน สังคัม ชุมชน	50
วิธีการบริโภคน้ำในประเพณีพิธีกรรม “จูยการ จองคาย ” ในอดีต	51
วิธีการบริโภคน้ำในประเพณีพิธีกรรม “จูยการ จองคาย ” ในปัจจุบัน	53
“เหล่า” กับบทบาทของการเป็นของกำนัล	54
“เหล่า” กับบทบาทการแสดงความยินดี	55
“เหล่า” กับบทบาทการเป็นต้นทุน	56
“เหล่า”กับบทบาทความสัมพันธ์ที่ต้องจ่าย	58
พันธะสัญญา “เหล่า” ในพิธีกรรม จองคาย จูยการ	58
เหล่ากับผลกระทบทางวัฒนธรรม	59
ระบบเศรษฐกิจ	59
เศรษฐกิจระดับชุมชน	60
เศรษฐกิจระดับครัวเรือน	61
บทที่ 5 อภิปรายผลการศึกษา	65
ประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์การตั้งถิ่นฐานกับวัฒนธรรมประเพณี	65
พัฒนาการของเงินตราและการสะสมทุน	66
รูปแบบการบริโภคน้ำในวิถีพื้นบ้าน “จองคาย จูยการ” ก่อให้เกิดระบบภาษีสังคัม	66
เหล่ากับภาษีสังคัมในชุมชน	67
เหล่า กับ ผลกระทบต่อวัฒนธรรมชุมชน	68
ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบายและการวิจัยในครั้งต่อไป	69
ข้อเสนอในเชิงนโยบาย	69
ข้อเสนอในการศึกษาครั้งต่อไป	70

บรรณานุกรม	71
ภาคผนวก	74
ภาคผนวกที่ ก	75
ภาคผนวกที่ ข	84

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1 แสดงพัฒนาการรูปแบบความสัมพันธ์ของระบบภาษีสังคม	30
ตารางที่ 2 แสดงปฏิทินกิจกรรมวิถีชีวิตของชาวบ้านในปัจจุบันในยุคทุนนิยม พ.ศ. 2520-2551	36
ตารางที่ 3 แสดงพัฒนาการของประเพณี “จงดาย จูยการ”	47
ตารางที่ 4 แสดงพัฒนาการของเงินตราที่ช่วยในงานจูยการ จงดาย	49
ตารางที่ 5 แสดงรายละเอียด ค่าใช้จ่าย ในการจัดงานจงดาย	63

สารบัญรูปภาพ

ตารางแสดงที่ 1 แสดง ปฏิทินกิจกรรมแสดงวิถีชีวิตของชาวบ้านในปัจจุบันในยุค ทุนนิยมคือตั้งแต่ พ.ศ. 2520-2551	36
ภาพประกอบที่ 2 แสดงการนำเงินมาช่วยจูยการและการจดบัญชีรายนามผู้ที่มาช่วยงาน	48
ภาพประกอบที่ 3 แสดงของกำนัลประเภทเหล้าเบียร์และเนื้อหมูเพื่อให้แขกที่มาจูยการ	53
ภาพประกอบที่ 4 แสดงการทำพิธีกรรมจงดายรถยนต์	54

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมอีสาน เป็นสังคมที่มีความสัมพันธ์กันอย่างเหนียวแน่นในระบบเครือญาติ ซึ่งจากการศึกษางานวิจัยหลายชิ้นพบว่า ตัวกลางที่ก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนในแต่ละระดับของชุมชนนั้น เกิดขึ้นจากภายใต้เงื่อนไขทางด้านสถานภาพและบทบาทรวมทั้งวัฒนธรรมประเพณี ศาสนาและความเชื่อ และหากมองถึงยุคอดีตที่ผ่านมาผลิตผลของการปฏิสัมพันธ์เข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆของชุมชนได้นำมาซึ่ง ความสามัคคี กลมเกลียว ความรักใคร่เสมือนญาติพี่น้อง ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน โดยกิจกรรมต่างๆที่เชื่อมร้อยความสัมพันธ์กัน อาทิ การลงแขกเกี่ยวข้าว การช่วยเหลือกันร่วมทำบุญในงานศพ งานบวช เป็นต้น กิจกรรมทางสังคมเหล่านี้ได้ใช้แรงงานที่หมายถึง “แรงกายและแรงใจ” เป็นสำคัญ แต่หากเปรียบเทียบสังคมอีสาน ณ ปัจจุบัน ตามทัศนะที่คนทั่วไปเข้าใจนั้นเข้าใจว่า “สังคมอีสาน เป็นสังคมแรงงาน” โดยอาจมีพื้นฐานที่ว่าสังคมอีสานเป็นสังคมเกษตรกรรม หรือมีอาชีพทางการเกษตรเป็นหลัก และอีกปัจจัยหนึ่งสังคมอีสานเป็นกลุ่มชนที่โยกย้ายอพยพไปอยู่ทุกภาคส่วนของสังคม และกลุ่มคนเหล่านี้ส่วนมากไปประกอบอาชีพขายแรงงานเป็นหลัก เพื่อผลประโยชน์ทางด้านทุนทรัพย์ในการจุนเจือเศรษฐกิจระดับครัวเรือน

ซึ่งการช่วยด้วย “แรงงาน” ของสังคมอีสานในอดีตกับในปัจจุบันจึงมีความแตกต่างกัน การช่วยด้วยแรงงานในอดีตจะใช้ระบบความสัมพันธ์แบบเครือญาติ หรือใช้วัฒนธรรมประเพณีเป็นตัวกำหนด เพื่อผลการดำรงอยู่และการยึดเหนี่ยวของคนภายในชุมชน ส่วนการช่วยด้วยแรงงานในปัจจุบัน ได้เน้นการใช้ระบบเศรษฐกิจเป็นหลักที่ใช้แรงงานเพื่อแลกเปลี่ยนเป็นทุนทรัพย์ โดยยึดโยงกับวัฒนธรรมประเพณีเพียงบางส่วน แต่อีกส่วนหนึ่งรับเอาวัฒนธรรมทุนนิยมหรือวัฒนธรรมสังคมนิยมโลก ที่ใช้แรงงานแข่งกับวัฒนธรรมประเพณีเพื่อนำมาแปลงเป็นทุนแทนอย่างรูปแบบประเพณีวัฒนธรรม “จองคาย จูยการ¹” ของชุมชนไทยเชื้อสายเขมร ซึ่งเป็นวัฒนธรรมการช่วยงานบวช งานแต่ง งานขึ้นบ้านใหม่ งาน โดยผ่านประเพณีพิธีกรรมความเชื่อที่ยึดหลักการช่วยเหลือการแบ่งปันด้านแรงงาน สิ่งของ เงินตราและเหล่า ของชุมชน

และที่สำคัญด้วยความหมายของแรงงานที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้ “ระบบคุณค่า” ได้เปลี่ยนแปลงตามไปด้วย (จิตเกษม พันชนศิริ.บทความ : 1998) ซึ่งระบบคุณค่าเป็นนามธรรมที่คอยกำกับระบบกิจกรรมหรือการดำเนินกิจกรรมระบบอื่นๆ โดยมี “คน” และ “การอยู่ร่วมกันเป็น

¹ ซึ่งทั้งจองคาย จูยการ จะมี “สมุดช่วยงาน” ในการบันทึกรายชื่อผู้ที่มาช่วยงาน จำนวนเงิน สิ่งของ หรือของกำนัล ในการมาช่วยแต่ละครั้งเพื่อที่จะทำให้รู้ว่าใครมาช่วยบ้าง ช่วยงานเท่าไร และตนเองจะต้องเพิ่มดอกเบี้ยให้กับเขาด้วยในคราวต่อไป ดังนั้น สมุดช่วยงานจึงเปรียบเสมือนสิ่งเตือนความจำอย่างหนึ่งภายในครัวเรือน

ชุมชน” เป็นเป้าหมายสำคัญ และในยุคปัจจุบันระบบคุณค่าดังกล่าวได้เปลี่ยนเป็น “เหล่า ค่าเงิน สิ่งของและค่าแรง” แทนและเกิดความเปลี่ยนแปลงที่ว่าความสัมพันธ์ที่อาจจะ “ต้องจ่าย” หรือที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า “ภาษีสังคม” ทั้งนี้ภาษีสังคม ซึ่งอิงอยู่กับมิติพื้นที่การเชื่อมความสัมพันธ์ด้านกิจกรรมทางสังคม วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อและศาสนา เป็นสำคัญ ซึ่งแม้แต่การสนทนา ระหว่างกันในชีวิตประจำวัน การระบายความคิดเห็นบนพื้นที่ของโลกโซเชียล อินเทอร์เน็ต การพูดคุยถึงรายจ่ายส่วนเกินเกี่ยวกับค่า ภาษีสังคม ก็ยังได้ยืนยันกันอยู่ร่ำไป อาทิเช่น

“ การที่จะต้องไปงานมันเหนื่อย มันเสียทั้งเงินเสียทั้งพลังงานแค่นั้น.. นี่ยังจะต้องเสียเงินรับขวัญหลานลูกของเพื่อน ซึ่งทั้งหมดที่กล่าวมานี้ เป็นเงินที่เรียกว่า ภาษีสังคม เป็นเงินที่ใช้จ่ายไปตามประเพณี ซึ่งเดือนที่แล้วก็ได้โดนค่างานบวชไป 1 งาน นับไม่ถ้วน.... เดือนนี้ต้องกินข้าวกับน้ำตาซะแล้ว...” (www.spaces.live.com สืบค้นเมื่อวันที่ 3 /09/2550) นี่เป็นกระแสรูหนึ่งที่ยกมาเป็นตัวอย่างและเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้สำหรับทุกคน ส่วนความแตกต่างจากการนิยามของรัฐ เกี่ยวกับ “ภาษี ” ไม่ว่าจะ เป็น ภาษีอากร ภาษีศุลกากร เป็นต้น หมายถึงเป็นค่าตอบแทนในลักษณะเงินตรา ทรัพย์สิน ที่อิงกับกฎหมาย ข้อบังคับ ของรัฐ เป็นสำคัญ

ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงของสังคมประเพณี จอมตาย จูยการ และภาษีสังคมได้ส่งผลต่อรูปแบบการบริโภคและส่งผลต่อพฤติกรรมการบริโภคค่านิยมที่ฟุ้งเฟ้อ ส่วนใหญ่ชาวบ้านจะแสดงฐานะทางเศรษฐกิจโดยใช้วัตถุเป็นเครื่องชี้วัด ในรูปของเครื่องอำนวยความสะดวก ยานพาหนะ การใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย การดื่มเครื่องดื่มที่มีราคาแพง ด้วยพฤติกรรมการบริโภคตามค่านิยมดังกล่าว ได้ส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี ที่รับแบบอย่างมาจากตะวันตก เช่น การจัดงานเลี้ยงวันเกิด การจัดงานฉลองจบการศึกษา โดยคนที่เข้าร่วมต้องใส่ซองชื่อของขวัญให้ สิ่งเหล่านี้ถือเป็นน้ำใจที่แขกร่วมงานจำเป็นต้องปฏิบัติ ถ้าไม่ปฏิบัติบางคนอาจจะไม่กล้าเข้าไปร่วมหรือละอายใจไม่กล้าคุยด้วยถ้าเจอเจอหน้ากันในคราวต่อไป ในขณะที่เจ้าภาพเองก็รู้สึกถึงคุณค่าของการให้ เพราะถือเป็นสัญลักษณ์ของความชื่นชม ยินดี และเมื่อคนที่ให้ของกำนัลมีงานเลี้ยงในคราวต่อไป เจ้าภาพที่ได้รับของขวัญก็ต้องให้ของขวัญนั้นตอบแทนเช่นกัน อย่างที่ ปีแยร์ บูร์ดิเยอร์ (ชนิดา เสี่ยมไพศาลสุข.2548.15-16. บทความแปล) กล่าวถึง การให้ของกำนัลว่า ในแทบทุกสังคม เป็นที่ยอมรับกันโดยนัยว่า เมื่อเราได้รับของกำนัลมาเราจะต้องตอบแทน กลับคืนแต่จะไม่ให้ตอบแทนในทันที มิฉะนั้นแล้วถือว่าเราปฏิเสธของกำนัลนั้น ดังนั้นของกำนัลจึงมีคุณค่าทางจิตใจมากแม้ต้องตอบแทนกลับกันก็ตาม

ซึ่งภาษีสังคมอาจเกิดมาจากเงื่อนไขปัจจัยหลายๆอย่าง จากผลการศึกษาของ (สมบุญ มีบุญ.2543 :135) เกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงสภาพเศรษฐกิจ การเมืองและการศึกษาพบว่า เมื่อบุคคลเริ่มทำงานประกอบอาชีพที่หลากหลายเพิ่มมากขึ้น บางอาชีพส่งผลให้มีรายได้หรือค่าตอบแทนการเงินสูง เมื่อชาวบ้านเริ่มมีฐานะทางการเงินที่ดีขึ้น

หากมองในของเรื่องของ “ของกำนัล” ในงานเลี้ยงหรืองานประเพณีต่างๆ สิ่งที่มีข้อเด่นไม่แพ้กันคือ “เหล้า” เหล้าเป็นของกำนัลรูปแบบหนึ่งที่แฝงมากับวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนมาอย่างช้านาน ไม่ว่าจะเป็งานงานเลี้ยงรื่นเริง สังสรรค์ หรือแม่แต่งงานอ้อมงคล อย่างเช่น งานศพ เหล้าก็เข้ามาบิบทบาทอย่างมาก ซึ่งของกำนัลชิ้นนี้เป็ของกำนัล ที่ทุกชนชั้นในสังคม หรือชุมชน ต้องเสี โดยทั้งยินยอมและไม่ยินยอม เพียงเพื่อควมมีมารยาทต่อเจ้าภาพในงานเลี้ยงหรือในสังคม ที่ตนอยู่อย่างกรณีของ นางนิต บุตะเคียน กล่าวว่ “ตอนทำบุญขึ้นบ้านใหม่(บุญการเลิงปเต็ยะ)ต้องเสีค่าเหล้าเพื่อต้อนรับแขกที่ร่วมงานเป็จำนวนเงินทั้งสิ้น 30,000 บาท และรวมทั้งคนที่มาช่วยงานก็ไม่ได้มาแค่ของเท่านั้น แต่ซื้อเหล้ามาช่วยด้วยแล้วแต่กำลัง บางคนก็ 2 ลิ้ง บางคนก็ 1 ลิ้ง ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถือว่าต้องเป็สิ่งที่ต้องช่วยเขาคืน หากว่คนที่ มาช่วยมีการจัดงาน ถึงเวลาช่วยจะมีเงินซื้อเหล้าคืนหรือไม่ก็ตาม ก็ต้องหาหรือไม่ก็ต้องกู้ยืมเงินเขามาซื้อคืนให้ได้ อย่างเขามาช่วยเหล้า 1 ลิ้ง พอช่วงเขาจัดงานก็ต้องช่วย 2 ลิ้ง เป็ค่าคอก ” (นางนิต บุตะเคียน . อายุ 30 ปี .สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 30 สิงหาคม 2550)

ซึ่งถ้าวิเคราะห์ประเด็นเหล้า เป็แค่สิ่งที่มีโทษต่อร่างกายและสังคมรอบข้างนั้นยังไม่ครอบคลุมเพียงพอและยังไม่ใช่วิธีการที่แก้ไขปัญหาได้อย่างแท้จริง แต่ต้องหันย้อนกลับมาองเรื่องบริบทสื่อทางวัฒนธรรม ประเพณี เช่นงานพิธีกรรมต่างๆ ที่นำเหล้าเข้ามา เหล้าจึงเป็ของกำนัลชนิดหนึ่งที่ต้องจ่ายในรูปแบบ ภาษีสังคม ที่ทุกชนชั้นในสังคม หรือชุมชน อาจจำเป็นต้องจ่ายด้วยบทบาทหน้าที่หรือเพียงเพื่อหน้าตาในสังคมเท่านั้น สิ่งเหล่านี้ทำให้เจ้าภาพหรือแม่แต่คนที่เข้ามาช่วยงานจำเป็นต้องแบกรับอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งปัจจัยที่เป็ตัวเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมอันดั้งเดิมของชุมชนคือ เหล้า และนับวันของกำนัลชิ้นนี้มีบทบาทอย่างมากในการกำหนดสถานภาพและบทบาทของคนในสังคม ส่งผลกระทบให้เกิดภาระที่ตามมาคือ หนี้สิน ค่าใช้จ่ายไม่เพียงพอต่อครัวเรือน ที่สำคัญวัฒนธรรมประเพณีอันดั้งเดิมอาจเกิดค่านิยมที่ผิดๆคือ หากงานใดไม่มีเหล้าหรือเหล้าน้อย ถือว่เจ้าภาพขี้เหนียว ส่งผลให้เกิดการแบ่งแยก ตีฉินนินทาหรือตัดความสัมพันธ์กัน โดยการเลิกคบหาพึ่งพากัน

สิ่งเหล่านี้ได้เกิดขึ้นทั่วทุกสังคมแม่แต่สังคมที่ห่างไกลเขตเมืองก็ตามที โดยเฉพาะชุมชนตำบลตะเคียนราม อำเภอกุสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ เป็ชุมชนอีสานที่เป็กลุ่มชาติพันธุ์เขมร โดยมีพัฒนาการทางด้านประวัติศาสตร์คือ มีอาชีพเกษตรกรรมเป็ลักษณะเดียวกันประชากรอีกส่วนหนึ่งในชุมชนได้มีอาชีพขายแรงงานรับจ้าง ค่านิยมของคนในสังคม จึงนิยมชมชอบที่จะให้ลูกหลานหรือสมาชิกในครอบครัวตัวเองอพยพออกไปรับจ้างแรงงานข้างนอก เพื่อยกฐานะทางเศรษฐกิจระดับครัวเรือนของตน ปัจจุบันจึงมีแรงงานในชุมชนอพยพออกไปทำงานยังต่างจังหวัดหรือเมืองหลวงเป็จำนวนมาก และขณะเดียวกันด้านวัฒนธรรมประเพณีได้เปลี่ยนแปลงไป อันเนื่องมาจากการรับวัฒนธรรมมาจากสังคมภายนอก โดยทีในสมัยแต่ก่อนชุมชนตำบลตะเคียนรามใช้วัฒนธรรมประเพณีในรูปแบบ ประเพณี 12 เดือนของไทย และมีประเพณีที่เป็ลักษณะเด่นคือ

ประเพณีวันสารท(สารทเขมร) ที่เป็นพิธีไหว้บูชาบรรพบุรุษ และเป็นความเชื่อที่ต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด

แต่ที่น่าสนใจคือ วัฒนธรรมประเพณีของชุมชนตำบลตะเคียนรามได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากจากสมัยอดีตมีประเพณี 12 เดือน ที่สำคัญเท่านั้น แต่ในปัจจุบันมีประเพณีที่รับเข้ามาจากภายนอก อาทิ การจัดงานจงคายวันเกิด การจัดงานจงคายรับขวัญก่อนไปรับราชการทหาร (ทหารเกณฑ์) หรือ ประเพณีการจงคายรถยนต์ จงคายรถจักรยานยนต์ จงคายรถไถนา) เป็นต้น ลักษณะพิเศษของงานไม่ใช่ตัวแบบพิธีกรรมที่ทำ แต่สิ่งที่สำคัญคือ การช่วยงาน ซึ่งแตกต่างจากสมัยแต่ก่อนคือ สมัยแต่ก่อนมีการช่วยด้วยแรงงาน ช่วยสิ่งของ แต่ทุกวันนี้ต้องมีค่าของ “เงิน” และ “เหล้า” เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ซึ่งค่าใช้จ่ายของแต่ละครัวเรือนในแต่ละปีมีค่าใช้จ่ายสูงมากกว่ารายรับที่ตนเองได้รับมา จากเงื่อนไขการเปลี่ยนแปลงรูปแบบประเพณี และรูปแบบการบริโภค โดยเฉพาะการบริโภคเหล้าในวิถีพื้นบ้าน “จงคาย จูยการ” ที่แฝงมากับวัฒนธรรมประเพณีในรูปแบบวัฒนธรรมทุนนิยมแบบบริโภคเพื่อความสะดวกสบาย ยกระดับฐานะของตนเอง ความมีหน้ามีตาในสังคม

ดังนั้นจากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นภายในชุมชนดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาถึงความเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมประเพณีและภาษีสังคมที่มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตชุมชนในรูปแบบใหม่ที่เกี่ยวข้องกับ “เหล้า” ในรูปแบบการบริโภคเหล้าในวิถีพื้นบ้าน “ จงคาย จูยการ” (Traditional patterns in alcoholic consumption “Jong-dye Juy-kan” within Thai-kmer) ของตำบลตะเคียนราม อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งจากงานวิจัยที่ผ่านมาส่วนมากเป็นการศึกษา เหล้ากับปัญหาทางสังคมและกฎหมายเกี่ยวกับเหล้าเสียส่วนมาก แต่ในสถานการณ์ปัจจุบันกระแสทุนนิยมและวัฒนธรรมภายนอกที่หลากหลายได้เข้ามาในชุมชนทำให้ชุมชนเกิดความเปลี่ยนแปลงจากเดิมเป็นอย่างมากซึ่งสิ่งที่ผู้ศึกษาสนใจคือลักษณะการใช้วัฒนธรรมประเพณีเป็นเครื่องมือในการสร้างความสัมพันธ์แนวใหม่เพื่อผลประโยชน์การสะสมทุนทางด้านอำนาจ สถานภาพ บทบาททางสังคม และเศรษฐกิจของชุมชนและที่สำคัญเป็นการค้นหาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมชุมชนหลังจากมีเหล้าเข้ามาในวิถีบริโภคภายในชุมชน

1.2 โจทย์วิจัย

รูปแบบการบริโภคเหล้าในวิถีพื้นบ้าน “จงคาย จูยการ” ก่อให้เกิดระบบภาษีสังคมและผลกระทบต่อวัฒนธรรมชุมชนอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงพัฒนาการรูปแบบความสัมพันธ์ของระบบภาษีสังคมผ่านการใช้เหล้าภายใต้เงื่อนไขทางวัฒนธรรมของชุมชนตำบลตะเคียนราม อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ
2. เพื่อศึกษาถึงผลกระทบทางวัฒนธรรม ที่เกิดจากระบบภาษีสังคมที่ผ่านการใช้เหล้าของชุมชนตำบลตะเคียนราม อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ
3. เพื่อส่งเสริมการพัฒนาระบบความสัมพันธ์ของชุมชนให้เกิดการตระหนักต่อความเปลี่ยนแปลงด้านประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนตำบลตะเคียนราม อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. สามารถเข้าใจและอธิบายถึงพัฒนาการในการก่อตัวของระบบภาษีสังคม โดยผ่านเหล้าที่เป็นสัญลักษณ์เกี่ยวกับของกำนัลและในพิธีกรรมการปฏิสัมพันธ์ของคนในชุมชนได้
2. สามารถเข้าใจถึงมุมมองอันหลากหลายของสมาชิกในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับระบบภาษีสังคม ที่ใช้เหล้าเป็นสื่อกลาง เพื่อสามารถอธิบายถึงความคิดเห็นระดับปัจเจกและระดับสังคมได้
3. สามารถเข้าใจถึงความเปลี่ยนแปลงของประเพณี พิธีกรรมและวัฒนธรรมชุมชนโดยผ่านระบบความสัมพันธ์ระหว่างเหล้ากับภาษีสังคมได้
4. เกิดกระแสการวิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์รูปแบบการบริโภคเหล้าในวิถีพื้นบ้านมากยิ่งขึ้น

1.5 ขอบเขตการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ได้มีการกำหนดขอบเขตของการศึกษาเป็น 2 ประเภทคือ ขอบเขตของพื้นที่ทางภูมิศาสตร์และขอบเขตเนื้อหาที่จะศึกษาไว้ดังนี้

ขอบเขตของพื้นที่ในการศึกษา

กรณีศึกษาหรือพื้นที่ในการศึกษาในครั้งนี้คือ ตำบลตะเคียนราม อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ ปัจจุบันตำบลตะเคียนรามมีหมู่บ้านทั้งหมด 14 หมู่บ้าน

ขอบเขตด้านเนื้อหาในการศึกษา

ขอบเขตของเนื้อหาในการศึกษาครั้งนี้มีจุดสนใจอยู่ 3 ประการคือ ประการแรกสนใจศึกษาถึงพัฒนาการรูปแบบความสัมพันธ์ของระบบภาษีสังคมผ่านการใช้เหล้าภายใต้เงื่อนไขทางวัฒนธรรมของชุมชน ประการที่สองสนใจถึงผลกระทบทางวัฒนธรรม ที่เกิดจากระบบภาษีสังคมที่ผ่านการใช้เหล้าของชุมชน และประการที่สามสนใจถึงพัฒนาการระบบความสัมพันธ์ของชุมชนให้เกิดการตระหนักต่อความเปลี่ยนแปลงด้านประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชน

1.6 กรอบการศึกษา(Conceptual framework)

การศึกษาเรื่อง “ เหล้า” ในรูปแบบการบริโภคเหล้าในวิถีพื้นบ้าน “ จองคาย จูยการ” ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเชื้อสายเขมร กรณีศึกษา ตำบลตะเคียนราม อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ (Traditional patterns in alcoholic consumption “Jong-dye Juy-kan” within Thai-kmer Communities A case study of Takianram sub-district Phusing District Sisaket Province) ได้กำหนดกรอบวิธีการศึกษาดังนี้

ขั้นที่ 1 (ความสัมพันธ์ของประวัติศาสตร์ ประเพณีพิธีกรรม “จองคาย จูยการ” ที่เกี่ยวข้องกับระบบภาษีสังคมและเหล้า)

ได้นำทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่นิยม เข้ามาอธิบายลักษณะปัจเจกบุคคลที่สัมพันธ์กับโครงสร้างทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับสถาบันต่างๆ คือการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ประเพณี ด้วยสถานภาพบทบาท ด้วยเงื่อนไขเชิงอัตถประโยชน์ และเมื่อสังคมมีความเปลี่ยนแปลงในยุคทุนนิยมบทบาท และสถานภาพเปลี่ยนแปลงไปกิจกรรมที่กระทำร่วมต่อสถาบันต่างๆ ได้เปลี่ยนแปลงตามไปด้วย อิทธิพลของการสะสมทุนรูปแบบใหม่ได้เข้ามาแทนที่จากที่สมัยแต่ก่อน ใช้วัฒนธรรมประเพณี ชุมชนในการสร้างความสัมพันธ์กัน แต่เมื่อแนวคิดทุนนิยมเข้ามาก่อให้เกิดการสะสมทุนในระบบทุนนิยมและวัฒนธรรมชุมชนที่อยู่ในรูปแบบภาษีสังคม พัฒนาการของประเพณี ความเชื่อที่มีมาแต่ดั้งเดิมและประเพณีสมัยใหม่ที่รับมาจากภายนอกจึงส่งผลให้วัฒนธรรมชุมชนมีความเปลี่ยนแปลงซึ่งพัฒนาการดังกล่าวสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ช่วงเวลาคือ

พัฒนาการรูปแบบความสัมพันธ์ของระบบภาษีสังคมผ่านการใช้ เหล้าภายใต้เงื่อนไขทางวัฒนธรรมประเพณี พิธีกรรม“จองคาย จูยการ”	
ช่วงระยะเวลา	เหตุการณ์สำคัญ
ยุคที่ 1 ประวัติศาสตร์ – ช่วงปี 2504	เป็นทั้งช่วงที่มีการก่อตั้งชุมชนจนถึงยุคแผน พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับแรก
ยุคที่ 2 ช่วงปี 2504 - ช่วงปี 2535	เป็นช่วงที่เศรษฐกิจชุมชนเริ่มเปลี่ยนแปลงวิถีการผลิตคือมีการอพยพแรงงานเพิ่มมากขึ้นในชุมชนและช่วงที่มีการทำนุบำรุงศาสนาในเชิงศาสนสถาน
ยุคที่ 3 ช่วงปี2535-ช่วงปี 2540	เป็นช่วงที่ชุมชนเปิดรับวัฒนธรรมประเพณีสมัยเก่า(ที่มีมาแต่ดั้งเดิม)และประเพณีสมัยใหม่ (ที่รับมาจากข้างนอก)
ยุคที่ 4 ช่วงปี2540-ปัจจุบัน	เป็นช่วงที่มีระบบเศรษฐกิจการสะสมทุนเต็มรูปแบบและระบบเศรษฐกิจ สังคม ที่เปลี่ยนแปลงไปตามภาวะความทันสมัย

หากวิเคราะห์พัฒนาการความเปลี่ยนแปลงทั้ง 4 ยุคแล้วสามารถอธิบายพัฒนาการความสัมพันธ์ของเหล้ากับระบบภาษีสังคมได้ว่าเกิดขึ้นมาได้อย่างไร และสัญลักษณ์ของภาษีสังคมที่สัมพันธ์กับวัฒนธรรมประเพณี “ จองคาย จูยการ” ที่ออกมาในรูปแบบของแรงงาน เหล้า หรือ

สิ่งของ โดยเฉพาะเหล่าที่อยู่ในรูปแบบภาษีสังคมส่งผลต่อการยอมรับของชุมชนในแต่ละระดับและสร้างคุณค่าเชิงสัญลักษณ์ต่อชุมชนในรูปแบบต่างๆที่เกื้อหนุนต่อความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชน

ขั้นที่ 2 ผลกระทบทางวัฒนธรรม ที่เกิดจากระบบภาษีสังคมที่ผ่านการใช้เหล่า (ในรูปแบบการบริโภคเหล่าในวิถีพื้นบ้าน “ จองคาย จูยการ”)

เน้นการวิเคราะห์ที่อาศัยรูปแบบแนวคิดการสะสมทุน การปฏิสัมพันธ์ทรัพย์สินเชิงสัญลักษณ์และการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมโดยอาศัยปรากฏการณ์ วัฒนธรรม “จองคาย จูยการ” โดยอาศัยการมองปรากฏการณ์ พัฒนาการกิจกรรม (การเปลี่ยนแปลงของก้านัล / การเปลี่ยนแปลงของมูลค่า “จองคาย จูยการ” / การตีค่าของเงินตราและของก้านัล / รูปแบบการสะสมทุน / วิธีการสื่อสาร “จองคาย จูยการ”) รายละเอียดเหล่านี้นำมาซึ่งการอธิบาย บทบาทของเหล่าที่เข้ามาแฝงในประเพณีพิธีกรรมและความเข้มข้นของการใช้เหล่าในปริมาณที่เพิ่มขึ้นของชุมชนตามประเพณีที่มีความเปลี่ยนแปลงทั้งประเพณีสมัยเก่าและประเพณีสมัยใหม่

ขั้นที่ 3 ส่งเสริมพัฒนาการระบบความสัมพันธ์ของชุมชนให้เกิดการตระหนักต่อความ เปลี่ยนแปลงด้านประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนที่ส่งผลต่อวิถีการบริโภค “ เหล่า”

เน้นกระบวนการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการคิด วิเคราะห์ กำหนดสาเหตุความเปลี่ยนแปลงในรูปแบบวิถีการบริโภคเหล่าในวิถีพื้นบ้าน “จองคาย จูยการ” เพื่อวิเคราะห์สาเหตุการเพิ่มปริมาณความต้องการของเหล่าที่นำมาในงานประเพณีพิธีกรรม / ระบบการตลาดสมัยใหม่ที่เปลี่ยนแปลง / ทศนคติเกี่ยวกับการนำเหล่ามาใช้ในงานประเพณีต่างๆ / ความสำคัญของประเพณีสมัยเก่าและประเพณีสมัยใหม่ / แนวทางมาตรการหรือการลดปริมาณการใช้เหล่าในประเพณีพิธีกรรม รายละเอียดต่างๆเหล่านี้นำมาซึ่งการเสริมสร้างพัฒนาการระบบความสัมพันธ์ของชุมชนให้เกิดการตระหนักต่อความเปลี่ยนแปลงด้านประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนที่เกิดขึ้นในขณะนี้

นิยามศัพท์เฉพาะ

“จองคาย จูยการ” หมายถึง วัฒนธรรมการช่วยงาน โดยผ่านประเพณีพิธีกรรมความเชื่อที่ยึดหลักการช่วยเหลือ การแบ่งปันด้านแรงงาน สิ่งทอง และเงินตรา ของชาติพันธุ์เขมร ซึ่งทั้งจองคาย จูยการ จะมี “สมุดช่วยงาน” ในการบันทึกรายชื่อผู้ที่มาช่วยงาน จำนวนเงิน สิ่งของ หรือของก้านัล ในการมาช่วยแต่ละครั้งเพื่อที่จะทำให้รู้ว่าใครมาช่วยบ้าง ช่วยงานเท่าไร และตนเองจะต้อง

เพิ่มดอกเบี้ยให้กับเขาด้วยในคราวต่อไป ดังนั้น สมุดช่วยงานจึงเปรียบเสมือนสิ่งที่เตือนความจำอย่างหนึ่งภายในครัวเรือน

จงค้าย (ผูกข้อมือ) หมายถึง พิธีกรรมที่ใช้เส้นด้ายมาผูกบริเวณข้อมือ โดยเส้นด้ายเปรียบเสมือนเส้นสายที่แสดงถึงความสัมพันธ์ทางกายและใจระหว่างผู้ให้ (ผู้ที่ผูกข้อมือ) กับผู้รับ (ผู้ที่ยื่นมือให้ผูก) เพื่อความเป็นสิริมงคลและความเจริญก้าวหน้าในชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์เขมร (กรณีศึกษาตำบลตะเคียนราม อ.ภูสิงห์ จ.ศรีสะเกษ) ที่เป็นการใช้เงินผูกไปกับเส้นด้าย

จួយกร หมายถึง การช่วยงานในประเพณี พิธีกรรมนั้นๆ เช่น งานแต่งงาน งานบวช งานศพ รวมทั้งพิธีกรรมสมัยใหม่ เช่น งานวันเกิด งานขึ้นยุงข้าว งานฉลองออกรถใหม่(รถยนต์ รถจักรยานยนต์ รถไถ) โดยใช้ปัจจัยด้านการให้ของกำนัล (เหล้า น้ำอัดลม เงิน แรงงาน ข้าวสาร อาหารแห้ง เนื้อสัตว์)

เหล้า หมายถึง สิ่งที่เป็นของมีนเมาในที่นี้รวมทั้งเบียร์หรือสาโทด้วย ที่เป็นของกำนัลในพิธีกรรม ประเพณีต่างๆของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเชื้อสายเขมร ของตำบลตะเคียนราม อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ

ภาษีสังคม หมายถึง ความสัมพันธ์ที่ต้อง “จ่าย” อาจด้วยแรงงาน ของกำนัลต่างๆ เงินสิ่งของและเหล้า ทั้งนี้ภาษีสังคมซึ่งอิงอยู่กับมิติพื้นที่การเชื่อมความสัมพันธ์ด้านกิจกรรมทางสังคม วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อและศาสนา เป็นสำคัญ

รูปแบบการบริโภคเหล้าในวิถีพื้นบ้าน หมายถึง การบริโภคเหล้าที่แฝงมากับการรวมตัวกันของชุมชนในช่วงที่มีการประกอบประเพณี พิธีกรรมต่างๆ ทั้งในอดีตและในปัจจุบัน ของของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเชื้อสายเขมร ของตำบลตะเคียนราม อำเภอภูสิงห์จังหวัดศรีสะเกษ

บทที่ 2

แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยพยายามอธิบายแนวทางการเปลี่ยนแปลงของประเพณีพิธีกรรมที่ส่งผลกระทบต่อวิถีการบริโภคของชุมชนผ่านการใช้เหล้าภายใต้เงื่อนไขทางวัฒนธรรมของชุมชนตำบลตะเคียนราม อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ การศึกษาของผู้วิจัยในครั้งนี้ต้องการจุดประเด็นใหม่ที่ขยายการอธิบายในแวดวงสังคมที่ว่า รูปแบบการบริโภคเหล้าในวิถีพื้นบ้าน “จงค้าย จูยการ” ก่อให้เกิดระบบภวีสังคมและผลกระทบต่อวัฒนธรรมชุมชนอย่างไร ซึ่งต้องเข้าใจว่าเหล้าเป็นภวีสังคมชนิดหนึ่งที่ทุกคนรับรู้กันโดยทั่วไป ดังนั้นการศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมโดยมีวัฒนธรรมชุมชนประเพณี ความเชื่อ เป็นตัวกำหนดรวมทั้งเศรษฐกิจแบบทุนนิยมด้วยที่เป็นตัวกำหนดและเป็นเงื่อนไขปัจจัยสำคัญ ดังนั้นเพื่อที่จะสามารถอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชนได้ละเอียดยิ่งขึ้นจึงได้ทบทวน นำเสนอ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. ทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่นิยม (Structural-Functional Theory)
2. แนวคิดทุนนิยม (การสะสมทุน)
3. แนวคิดเศรษฐกิจทรัพย์สินเชิงสัญลักษณ์
4. แนวคิดวัฒนธรรมชุมชน
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ทฤษฎีโครงสร้าง - หน้าที่นิยม

ทฤษฎีโครงสร้าง - หน้าที่นิยม มีรากเหง้าทางประวัติศาสตร์ในสมัยคลาสสิก ซึ่งเป็นช่วงยุคต้นๆ โดยช่วงนี้มีนักคิดหลากหลายที่ให้ความสำคัญกับแนวคิดนี้ อาทิ ออแกส กองต์ เขามองว่าระบบโครงสร้างสังคมมีความเกี่ยวเนื่องกันและสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ เขามองว่าระบบสังคมเปรียบเสมือนระบบชีวภาพ (organic systems) ซึ่งเซลล์ที่เป็นเส้นสายในร่างกายเปรียบเสมือนลำดับชั้นและวรรณะต่างๆ ในสังคม และอวัยวะต่างๆ ของร่างกายเปรียบเหมือนชุมชนและเมืองในโลกทางสังคม ส่วน เฮอร์เบิร์ต สเปนเซอร์ มีแนวคิดที่คล้ายคลึงกับออแกส กองต์ แต่สเปนเซอร์ ก็ให้ความสำคัญกับเรื่อง ปรัชญาเชิงอรรถประโยชน์นิยม (Utilitarian philosophy) ที่มองว่า อินทรีย์ (ปัจเจกบุคคล) ต่างก็มีการเจริญเติบโตและมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้นในตัวของมันเอง เมื่อมีความซับซ้อนมากขึ้นก็จะเกิดความแตกต่างทางหน้าที่ตามไปด้วย และทำให้เกิดการพึ่งพากันในระบบอินทรีย์หรือในระบบสังคมนั้นๆ ส่วนนักคิดอีกท่านหนึ่ง เอมีล เดอร์คไทม์ ได้ให้ความสนใจในทฤษฎีโครงสร้าง - หน้าที่นิยม ในเรื่องของข้อเท็จจริงทางสังคม (Social facts) ที่ทำให้สังคมดำรง

อยู่ว่ามีปัจจัยเงื่อนไขอะไรที่ทำให้สังคมดำรงอยู่ และให้ความสนใจว่าโครงสร้างหนึ่งมีความสอดคล้องกับระบบโครงสร้างใหญ่ในส่วนรวมอย่างไร

ดังนั้น 3 นักคิดที่กล่าวมาข้างต้น มีความคิดตรงกันที่ว่าระบบโครงสร้างสังคมก่อเกิดขึ้นจากระบบเล็ก (ปัจเจก) สู่อะบบใหญ่ที่เป็นสังคม (ชุมชน เมือง) ที่จะทำให้ระบบโครงสร้างสังคมมีความสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น โดยมีปัจจัยและเงื่อนไข ในการดำรงอยู่คือ หน้าที่และความสำคัญในเชิงอรรถประโยชน์ ที่จะทำให้โครงสร้าง - หน้าที่นิยม ในสังคมมีระบบที่เป็นพลวัตอยู่ตลอดเวลา นอกจากนี้ (สุเทพ สุนทรเกสซ์.2540.94) ทฤษฎีโครงสร้าง - หน้าที่นิยม มีความหมายโดยปริยายว่า สังคมจะต้องมีระบบการเรียนรู้ระเบียบสังคมสำหรับสมาชิก เพื่อที่สังคมจะดำรงอยู่ได้ คนในสังคมจะต้องเรียนรู้สิ่งต่างๆ จำนวนมาก รวมทั้งสถานภาพของตัวเองในระบบการลำดับชั้นในสังคม ระบบค่านิยมที่อยู่ร่วมกัน แนวการรับรู้ร่วมกัน จุดมุ่งหมายอันเป็นที่ยอมรับบรรทัดฐานที่กำหนดวิถีที่จะบรรลุเป้าหมาย ตลอดจนการกำหนดการแสดงออกทางอารมณ์ความรู้สึก และพาร์สันยังมองว่า ระบบสังคม (Social system) ระบบสังคมประกอบขึ้นด้วยปัจเจกบุคคลผู้ปฏิบัติหรือผู้กระทำ จำนวนมากที่มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและกัน สถานการณ์หนึ่งๆ ซึ่งอย่างน้อยก็มีความเกี่ยวพันกันทางด้านกายภาพหรือสภาพแวดล้อม ผู้ปฏิบัติหรือผู้กระทำผู้ได้รับแรงจูงใจในแง่ที่มีแนวโน้มที่จะได้รับ “ความพึงพอใจสูงสุด” และความสัมพันธ์ของพวกเขาที่มีต่อสถานการณ์ รวมทั้งที่มีต่อกันและกัน จะได้รับการนิยามและควบคุมในแง่ของระบบโครงสร้างทางวัฒนธรรมและสัญลักษณ์ที่อยู่ร่วมกัน ซึ่งระบบย่อยของสังคมประกอบด้วย ระบบเศรษฐกิจ ระบบการเมือง ระบบคุ้มครองและระบบชุมชนทางสังคม

นอกจากนี้ ระบบเศรษฐกิจ (economy) ระบบการเมือง (Polity or Political system) ระบบคุ้มครอง (Fiduciary system) และระบบชุมชนทางสังคม (Societal community) เป็นส่วนหนึ่งที่อยู่ ในระบบย่อยของระบบสังคม (Social system) ซึ่งระบบเศรษฐกิจ (economy) ทำหน้าที่ในการปรับตัวของสังคมต่อสิ่งแวดล้อม โดยผ่านแรงงานการผลิต เป็นสำคัญ ระบบการเมือง (Polity or Political system) ทำหน้าที่ทางด้านที่จะช่วยให้บรรลุถึงเป้าหมายในการดำเนินตามจุดมุ่งหมายต่างๆ ของสังคม ระบบคุ้มครอง (Fiduciary system) ทำหน้าที่ในการชำระไว้โดยการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม (อันได้แก่ บรรทัดฐาน ค่านิยม) แก่ผู้กระทำทำให้ยอมรับวัฒนธรรมดังกล่าว ท้ายสุด การบูรณาการ จะมีชุมชนของสังคม ระบบชุมชนทางสังคม (Societal community) เป็นผู้ดำเนินการ โดยจะเชื่อมประสานองค์ประกอบส่วนต่างๆ ของสังคมเข้าด้วยกัน

ระบบวัฒนธรรม (Cultural system) วัฒนธรรม เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวสำคัญของ องค์ประกอบต่างๆ ในระบบ วัฒนธรรมเป็นตัวประสานปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวผู้กระทำและ ก่อให้เกิดบูรณาการระหว่างบุคลิกภาพและระบบสังคม ขณะเดียวกันวัฒนธรรมก็มีสมรรถนะที่จะ กลายเป็นอย่างน้อยก็ส่วนหนึ่งของระบบอื่นๆ ข้อสรุปดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าพาร์สัน มีความคิด ว่าระบบวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่อยู่เหนือระบบอื่นๆ

ระบบบุคลิกภาพ (Personality system) ระบบบุคลิกภาพนั้นถูกควบคุมไม่เพียงแต่โดยระบบวัฒนธรรมเท่านั้น แต่ยังถูกควบคุมด้วยระบบสังคมด้วย องค์ประกอบที่สำคัญของบุคลิกภาพ คือ การแสดงออกของความต้องการ (need disposition) โดยประการแรก บีบบังคับผู้กระทำแสวงหาความรัก การเห็นชอบและอื่นๆ ในลักษณะเดียวกันจากความสัมพันธ์ทางสังคมของตน ประการที่สอง รวมทั้งค่านิยมต่างๆที่เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งภายในที่ทำให้ผู้กระทำต้องปฏิบัติตามวัฒนธรรมมาตรฐานต่างๆ ประการสุดท้าย คือความคาดหวังเกี่ยวกับบทบาท (role expectations) ทำให้ผู้กระทำให้หรือรับการตอบสนองที่เหมาะสมต่างๆ

อินทรีย์ของพฤติกรรม (behavioral organism) พาร์สันได้กล่าวถึงอินทรีย์ที่แสดงพฤติกรรมไว้น้อยมากที่เอาอินทรีย์ทางพฤติกรรมเข้ามารวมอยู่ด้วยก็เนื่องจากเป็นแหล่งที่มาของพลังของระบบต่างๆที่เหลือ และอินทรีย์ของพฤติกรรมเกิดขึ้นจากการสร้างเงื่อนไขและการรับรู้ของปัจเจกในช่วงชีวิตของปัจเจกบุคคล

ดังนั้นทฤษฎีโครงสร้าง - หน้าที่นิยม ตั้งแต่ยุคสมัยคลาสสิก เป็นการอธิบายสังคมโดยผ่านมุมมองว่าระบบโครงสร้างสังคมมีความเกี่ยวเนื่องกันและสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ สังคมประกอบด้วยชนชั้นและวรรณะต่างๆ ที่ทำหน้าที่ให้โครงสร้างทางสังคมระดับมหภาคดำรงอยู่ได้ โดยต้องมองผ่านปรัชญาเชิงอรรถประโยชน์นิยม (Utilitarian philosophy) ที่มองว่าสังคมมีความสลับซับซ้อนมากขึ้นเท่าใด ความแตกต่างของหน้าที่ก็มีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้นซับซ้อนมาก และทำให้เกิดการพึ่งพากันในระบบสังคมนั้นๆ และ โครงสร้าง-หน้าที่นิยม จะดำรงอยู่ได้นั้นจำเป็นต้องมีการปรับตัว (Adaptation) การบรรลุเป้าหมาย (Goal attainment) บูรณาการ (Integration) หน้าที่พื้นฐานอื่นๆ (AGIL) การดำรงไว้ซึ่งแบบแผน (Latency or pattern maintenance)

อย่างไรก็ตาม ทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่นิยม ยังได้ถูกวิพากษ์วิจารณ์เหมือนมองโลกในแง่ดีเกินไป ซึ่งข้อวิจารณ์ด้านเนื้อหาสาระอย่างที เพอร์ซี่ โคลเฮิน (อ้างใน Turner and Maryanski.1979) มองว่า ทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่นิยม ไม่สามารถวิเคราะห์กระบวนการของความเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้ แต่ให้ความสำคัญลักษณะของสังคมสถิตมากกว่ากระบวนการเปลี่ยนแปลง และขณะเดียวกัน ทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่นิยม ไม่สามารถวิเคราะห์ กรณี ความขัดแย้งได้ คือมักจะเน้นความสัมพันธ์ลักษณะกลมกลืนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมากเกินไป หากเปรียบเทียบโครงสร้าง-หน้าที่นิยม ที่มักจะถือระบบสังคมอย่างที่เป็นอย่าง และไม่เคยตั้งข้อสงสัยเกี่ยวกับสังคมแม้แต่น้อย แต่สำหรับนักคิดของมาร์กซ์แล้ว มักจะตั้งคำถามเกี่ยวกับสังคมที่ดำรงอยู่ โดยเฉพาะเกี่ยวกับสังคมนิยม

ซึ่งการวิเคราะห์ระบบภยสังคมในชุมชน หากวิเคราะห์แค่ทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่นิยม ที่พยายามพยายามอธิบาย การปรับตัว บรรทัดฐาน ค่านิยม สถานภาพ บทบาท และในเชิงอรรถประโยชน์นิยม (Utilitarian philosophy) ความสัมพันธ์ของปัจเจกที่มีต่อระบบสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและ

วัฒนธรรมนั้นยังไม่เพียงพอ เพราะชุมชนมีพลวัตความเปลี่ยนแปลงในชุมชนตลอดเวลา เพื่อให้เข้าใจและสามารถอธิบายเชื่อมโยงให้มากขึ้นจึงนำแนวคิด ทฤษฎี มาอธิบายเพิ่มเติมในครั้งนี้อด้วย

2. แนวคิดทฤษฎี

ระบบทฤษฎี เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงมุมมองทางความคิดในเรื่องพื้นที่และบทบาทของ “ปัจเจก” และรัฐ และขณะเดียวกันก็มีความคิดในเรื่องของ “งาน” และ “กำไร” เพื่อสนองตอบการเติบโตของชนชั้นนายทุน สำหรับเวเบอร์ มองว่า ระบบทฤษฎีคือแนวโน้มสู่ระบบกิจกรรมเศรษฐกิจ ซึ่งใช้หลักเหตุผลในการแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเป็นหลัก ในการวิเคราะห์อธิบายเกี่ยวกับระบบทฤษฎีนั้นสิ่งแรกที่ต้องเข้าใจความหมายคือ คำว่า “ทุน” โดยมีผู้ให้ความหมายไว้ดังต่อไปนี้

2.1 ความหมายของ “ทุน”

วิทยาการ เศรษฐศาสตร์ (2540:79) ให้ความหมายว่า ทุน หมายถึง หนึ่ง ปัจจัยการผลิตในรูปของเงินและสินค้าต่างๆ ที่นายทุนใช้ร่วมกับแรงงานในการผลิต ทำให้เกิดทรัพย์สินเพิ่มขึ้นในรูปของมูลค่าส่วนเกิน (surplus value) , สอง สินทรัพย์ระยะยาว ซึ่งบริษัทลงทุนเพื่อผลิตสินค้าและบริการ และสาม เงินทุนในรูปของการลงทุน กำไร หรือเงินกู้เพื่อใช้ในการดำเนินธุรกิจ

นพพร จันทรนำชู (บทคัดย่อ.ไม่ทราบปีที่พิมพ์) ทุนในยุคสมัยใหม่ในรูปแบบของทุนทางเศรษฐกิจเป็นความหมายที่สร้างขึ้นภายใต้วิธีการสร้างความรู้แบบวิทยาศาสตร์และแบบปฏิฐานนิยม ที่เชื่อในเรื่องเหตุผลและการสร้างกฎทั่วไปเพื่อควบคุมสรรพสิ่งรอบตัวมนุษย์ ซึ่งการให้ความสำคัญกับทุนทางเศรษฐกิจในยุคสมัยใหม่ส่งผลให้การเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ขณะเดียวกันก็ได้ปิดกั้นการมีอยู่ของทุนประเภทอื่น เป็นผลให้ชุมชนในภาคเกษตรกรรมบางส่วนไม่สามารถดำรงอยู่ได้ ส่วนวิธีการสร้างความรู้ในยุคหลังสมัยใหม่ มองว่าความหมายของทุนทางเศรษฐกิจเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นภายใต้อุดมการณ์ของวาทกรรมการพัฒนาในระบบทฤษฎี และเสนอให้เปลี่ยนแปลงการสร้างความรู้ของทุนจากความหมายที่มีหนึ่งเดียวเป็นความหมายที่แตกต่างกันตามบริบททางสังคมของแต่ละชุมชน เพื่อให้ชุมชนสามารถอยู่ร่วมกับระบบทฤษฎีได้อย่างเท่าเทียมและรู้เท่าทัน

Smith. 1950 : Henniengs.1990 ให้ความหมายเชิงวัตถุของคำว่า “ทุน” ตามแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ทฤษฎีได้สร้างและตรึงไว้ เป็นการนำเอาทุนไปยึดโยงอยู่กับองค์ประกอบที่สำคัญของระบบสังคมเศรษฐกิจ ได้แก่ การผลิต (production) และการแลกเปลี่ยน (exchange) คำว่าทุนในกระบวนการผลิตให้ความหมายทุนที่มีรูปธรรมชัดเจน (dominant capital) นั่นคือ ทุนเป็นส่วนหนึ่งในปัจจัยการผลิต (factors of production) ซึ่งประกอบด้วย ที่ดิน (รวมทั้งสิ่งที่ได้จากที่ดิน) แรงงาน (ทั้งร่างกายและแรงสมอง) และทุน (ได้แก่ เงินตรา เครื่องจักร เครื่องมือ และปัจจัยอื่นๆที่ใช้ในการ

ผลิต)ในบางครั้งปัจจัยการผลิตทั้งหมดก็ถูกเรียกรวมๆ กันว่าเป็น ทุนปัจจัยการผลิต (capital as factor of production) หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ทุนสินค้า (goods capital) เพราะการผลิตได้ก่อให้เกิดการสร้างมูลค่าส่วนเพิ่ม (marginal) จากการเปลี่ยนวัตถุดิบ (mater/input) ให้เป็นสินค้า (goods / output) โดยกระบวนการผลิต (production process) นี้เองที่ทำให้ผลผลิตที่เกิดขึ้นมีมูลค่าของทุน (capital value) เกิดขึ้นด้วย ซึ่งจะประกอบไปด้วยมูลค่าใช้สอย (used value) ซึ่งถือเป็นประโยชน์ที่ผู้ผลิตได้รับ จากการบริโภคผลผลิตนั้นโดยตรง และมูลค่าแลกเปลี่ยน (exchange value) อันเกิดจากการนำเอาผลผลิตนั้นออกจำหน่ายหรือแลกเปลี่ยน (พิศมัย รัตนโรจน์สกุล.2545 : 10-11)

พิศมัย รัตนโรจน์สกุล (เรื่องเดียวกัน:15) ให้ความหมายของทุนในนิยามแห่งทุนนิยมอันหมายถึง ปัจจัยการผลิต (capital as factor of production) การสร้างมูลค่าส่วนเกิน (capital as surplus value) และระบบความสัมพันธ์ในการผลิต (capital as social relation of production) แบบชนชั้นนายทุนกับผู้ใช้แรงงานนั้น

ดังนั้นความหมายของ ทุน ในแนวความคิดทางเศรษฐศาสตร์เป็นการยึดโยงเข้าสู่ระบบปัจจัยการผลิต เป็นสำคัญ ทุนจึงออกมาในรูปแบบการผลิต (production) การแลกเปลี่ยน (exchange) การสร้างมูลค่าส่วนเกิน (capital as surplus value) หรือ อาจออกมาในรูปของปัจจัยทางการเงินและสินค้าต่างๆ เป็นต้น และรวมทั้งระบบความสัมพันธ์ในการผลิต (capital as social relation of production) แบบชนชั้นนายทุนกับผู้ใช้แรงงานนั้น นอกจากนี้หากวิเคราะห์ความเชื่อมโยงให้เห็นถึงทุนที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ทางสังคม จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นคงยังไม่เพียงพอที่จะอธิบายให้ครอบคลุม แต่สิ่งที่เป็นปัจจัยสำคัญที่ควรนำมาวิเคราะห์ในการเชื่อมโยงปรากฏการณ์ของสังคมคือ “ การสะสมทุน”

2.2 การสะสมทุน

การสะสมทุน (Capitalist Accumulation) ตามความหมายของ Karl Marx (1983) ให้ความหมายว่า การเปลี่ยนแปลงบางส่วนของมูลค่าส่วนเกินเป็นทุนใหม่ กฎนี้ถือว่าเป็นพลังผลักดันของระบบทุนนิยมทำให้เกิดวิถีการผลิตแบบทุนนิยม และการแข่งขันจะผลักดันให้เกิดการประดิษฐ์คิดค้น และการผลิตขนาดใหญ่ขึ้น นำไปสู่การกระจุกตัวและการรวมศูนย์ทุนการผลิตขนาดใหญ่ และการผูกขาดยังนำไปสู่กองทัพสำรองคนว่างงานเพิ่มขึ้น (Constant Capital) นอกจากนี้กฎแห่งการสะสมทุนยังนำไปสู่การแบ่งแยกชนชั้นทางสังคม (วิษณุ บุญมาร์ตันและรัตพงษ์ สอนสุภาพ. 2547. บทความ)

การสะสมทุนตามแนวคิดของริคาร์โด มีความเห็นว่า กระบวนการก่อตัวให้เกิดความมั่งคั่งคือการสะสมทุน โดยเริ่มต้นจากนายทุนเห็นแนวโน้มกำไรเพิ่มสูงขึ้น จึงเกิดแรงจูงใจให้เกิดการออมเพื่อให้เกิดการขยายการลงทุน (cyberlab.lh1.ku.ac.th/elearn/faculty/economic.สืบค้นเมื่อวันที่ 1 กันยายน.2550)

การสะสมทุน หากวิเคราะห์ตามแนวทางยุคใหม่คือ เกิดจากการสะสมความรู้และเทคโนโลยี ขณะที่ทุนนิยมดั้งเดิมต้องอาศัยเส้นสาย สายสัมพันธ์และอำนาจทางการเมือง กระบวนการสะสมทุนก่อให้เกิดความขัดแย้ง ความก้าวหน้า ความถดถอย ความตึงเครียด การช่วงชิงตลอดเวลา (อนุสรณ์ ธรรมใจ.2547 :2. บทความ)

ดังนั้น ความหมายของการสะสมทุน คือ การแสดงออกถึงความมั่งคั่งในการสะสมมูลค่าอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งอาจออกมาในรูปแบบ ความรู้ เทคโนโลยี เงินตรา เป็นต้น เพื่อส่งเสริมการเก็งกำไร หรือสามารถแบ่งแยกชนชั้นในทางสังคมเพื่อผลประโยชน์ของกลุ่มตนเองเป็นสำคัญ

2.2.1 บทบาทของ เงินตรา ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสะสมทุน

แต่ในยุคสังคมแบบทุนนิยม ได้เอาทุนไปผูกติดกับความหมายของ “เงินตรา” (money value) ซึ่งใช้เป็นเครื่องมือที่สำคัญยิ่งในการแลกเปลี่ยนภายในระบบตลาด ด้วยบทบาทของเงินตราที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่สื่อกลางการแลกเปลี่ยน เงินตราทำหน้าที่กำหนดคุณค่าของสินค้าต่างๆ และเงินตราทำให้การสะสมทุนเป็นไปด้วยความสะดวกเพราะเงินตราเป็นทุนไม่เนาเปื้อนหรือสูญสลายไปได้โดยง่าย ดังนั้นเงินตราจึงถูกใช้เป็นตัวแทนของการให้ความหมายของทุนให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันว่า ทุน หมายถึง เงินตราหรือทรัพย์สินที่ลงทุนไปด้วยคาดหมายว่าจะได้รับส่วนแบ่งจากมูลค่าส่วนเกิน (surplus value) ที่เกิดขึ้นจากการผลิตหรือการใช้ทรัพย์สินนั้นๆ โดยมีแรงงานเป็นผู้กระทำการผลิต (พิสมัย รัตนโรจน์สกุล .เรื่องเดียวกัน : 15 .อ้างแล้ว) นอกจากนี้พบว่า เงินตราถูกสร้างขึ้นมาเป็นเครื่องมืออำนวยความสะดวกในการแลกเปลี่ยนของมนุษย์ ในยุคที่มนุษย์เริ่มรู้จักการค้า การแลกเปลี่ยนของต่อของเกิดความไม่สะดวก ทั้งมาจากความต้องการที่หลากหลายของมนุษย์ เงินจึงเป็นเครื่องมือที่มนุษย์สร้างขึ้นมาเพื่อเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ แต่ปัจจุบันหน้าที่ของเงินคือตัวสะสมมูลค่า (store of value) การถือครองทรัพย์สินต่างๆ เป็นตัวสะสมมูลค่า เช่น เพชร ทองคำ ที่ดิน ฯลฯ (เวรศ อุปาดิก,2537) และเป็นเครื่องมือเพื่อเก็งกำไร (a tool for speculative profit) เห็นได้ชัดเจนในปัจจุบัน กว่าร้อยละ 95 ของธุรกรรมการเงินทั้งหมดในโลกอยู่ในธุรกิจการเก็งกำไร ขณะที่เงินที่ใช้ในการค้าขายสินค้านั้นน้อยกว่าร้อยละ 5 (Lietaer, 19996 : อ้างอิงจาก พิสมัย ศรีเนตร .2547 : 21-22)

ในขณะที่สังคมทุนนิยมสมัยใหม่ได้ผูกโยง เงินตรา กับวัฒนธรรมการบริโภค เพื่อตอบสนองความต้องการ วัฒนธรรมการบริโภคเป็นสิ่งที่ปลูกเร้าให้คนในสังคม เกิดความชื่นชมพอใจในวัตถุสิ่งของที่ไม่ได้มีความจำเป็นที่ใช้ในการดำรงชีวิตขั้นพื้นฐานมากขึ้น ซึ่งเป็นการสร้างคุณค่าให้กับสิ่งที่ไม่จำเป็นในชีวิตประจำวันให้เป็นของมีค่า มีราคา และมีรสนิยม รวมทั้งเป็นเครื่องแสดงฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมด้วย ซึ่งสินค้าในยุคบริโภคนิยมนี้มีราคาสูงมาก เพราะการโฆษณาชวนเชื่อที่สร้างและการแพร่ขยายผ่านสื่อทุกประเภทภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ อันเป็นยุคที่ข้อมูลข่าวสารต่างๆ มากมายและรวดเร็ว จนกลายเป็นความฟุ่มเฟือยในการบริโภคข่าวสาร จนทำ

ให้ผู้คนมากมายถูกหล่อหลอมด้วยอุดมการณ์ความทันสมัย ที่เน้นความสะดวกสบาย ความรวดเร็ว และการบริโภคอย่างไร้แก่นสาร เร่งหาเงินตราเพื่อนำมาแลกเปลี่ยนกับสินค้าและบริการต่างๆ เพื่อยกระดับฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของตนเองให้ทัดเทียมกับคนอื่นและได้รับการยอมรับจากคนในสังคม(สุภา วิชากรณ.2547 : 24)

ดังนั้นบทบาทของ เงินตรา ได้เกี่ยวข้องกับกระแสเงินทุน เพราะเงินตราได้พัฒนาการมาเป็นสื่อกลางของการแลกเปลี่ยนเป็นสำคัญ และเงินตราสามารถที่จะเป็นทุนได้หรือเป็นตัวกลางในการที่จะสามารถดึงดูดทรัพยากรอื่นๆเข้ามาเป็นทุน อาทิ เพชร พลอย แร่ ต่างๆ เป็นต้น ทำให้เงินตรามีอำนาจในฐานะทางเศรษฐกิจและเป็นปัจจัยหนึ่งที่สามารถแบ่งอำนาจและกำหนดชนชั้นในสังคมได้

3. แนวคิดเศรษฐกิจของทรัพย์สินเชิงสัญลักษณ์

เศรษฐกิจของทรัพย์สินเชิงสัญลักษณ์เป็นแนวคิดที่แตกต่างจากแนวคิดเศรษฐศาสตร์ทั่วไป ที่มองถึงรูปแบบความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยการผลิต การบริโภค การจำหน่าย จ่ายแจก แต่แนวคิดเศรษฐกิจทรัพย์สินเชิงสัญลักษณ์ที่อย่างปีแยร์ บูร์ดิเยอร์ ที่เป็นนักคิดในแนวคิดดังกล่าว เขาต้องการแสดงให้เห็นว่า เราสามารถใช้เครื่องมือเดียวกันวิเคราะห์ปรากฏการณ์จำนวนหนึ่งซึ่งแตกต่างกันอย่างมากได้ ไม่ว่าจะเป็นการแลกเปลี่ยนกันซึ่งอิงกับศักดิ์ศรีในสังคมก่อนทุนนิยมหรือในสังคมสมัยใหม่ของเรา และเขาได้ใช้แนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ โดยให้ความสำคัญในเรื่องของวัตถุหรือทรัพย์สินกับการแลกเปลี่ยน อย่างที่ปีแยร์ บูร์ดิเยอร์ (ชนิตา เสงี่ยมไพศาลสุข. 2548.15-16. บทความแปล) พยายามอธิบายให้ความหมายคือ “ ทรัพย์สินเชิงสัญลักษณ์ทั้งหลาย ที่ถูกมองอัตโนมัตินั้นทั้งหลายว่าเป็นเรื่องทางจิตใจ ทรัพย์สินประเภทดังกล่าวจึงมักถูกพิจารณาว่าอยู่นอกเหนือการวิเคราะห์เชิงวิทยาศาสตร์ โดยปีแยร์ บูร์ดิเยอร์ มองตั้งแต่ระดับต่างๆดังนี้

3.1 การก้ำกัลดัดแปลงแบบย่นหมย่นแมว

มาร์แชล โมส ได้เคยกล่าวถึงการแลกเปลี่ยนของก้ำกัลไว้ว่า เป็นการแสดงถึงความเอื้ออาทร ส่วนโคลส เลวิส โทรส ระบุว่า โครงสร้างการตอบแทนซึ่งกันและกันที่กำกับครอบคลุมกิจกรรมการแลกเปลี่ยนต่างๆ ซึ่งของก้ำกัลต้องตามด้วยของก้ำกัลตอบแทน ขณะที่ ฌัก แดร์ริดา มองว่า ผู้ให้และผู้รับมาจากการเตรียมและ โน้มนำด้วยกระบวนการหล่อหลอมทางสังคม เพื่อให้เข้าร่วมการแลกเปลี่ยนแสดงน้ำใจ โดยไม่หวังผลประโยชน์หรือคิดคำนวณ ซึ่งตรรกะของกิจกรรมดังกล่าว ถูกบังคับหยบย่นให้แก่พวกเขาอย่างเป็นภววิสัย เราขอมสรุไปได้ว่า การก้ำกัล โดยไม่หวังผลนั้นไม่มีอยู่จริงหรือเป็นไปได้เลย ตามแม่แบบของ เลวี-ส โทรส นั่นคือ การแลกเปลี่ยนซึ่งดำเนินไปภายใต้ตรรกะของการตอบแทน และการไม่เอ่ยปากความจริงของการแลกเปลี่ยน เป็นความเสียบที่ทุกคนมีส่วนร่วม ต่างอ้างถึง “ เรื่องที่รู้กัน” ซึ่ง “ เรื่องที่รู้กัน” ก็อะไรก็ตามที่กล่าวได้ว่า ทุกคนรู้ว่าใครๆก็รู้ อยู่ว่าทุกคนรู้เรื่องนั้น ในทำนองเดียวกับเรื่อง “ ปิดกันให้แซด” โดยนัยนี้อาจมีเหตุที่ชวนให้เราคิดว่าความจริงเชิงภววิสัยของการแลกเปลี่ยนของก้ำกัลในแง่หนึ่งนั้นเข้าข่าย “ เรื่องที่รู้

กัน” ดังกล่าวนั้น ฉันรู้ว่าเธอรู้ว่าเธอจะตอบแทนฉัน ฯลฯ แต่ที่แน่นอนคือ การกล่าวความลับออกมา เป็นสิ่งต้องห้าม

3.2 การเล่นแร่แปรธาตุเชิงสัญลักษณ์

กลุ่มชนที่มีอำนาจเหนือกลุ่มอื่นใดในสังคม จะถูกบังคับมากกว่าใครเพื่อนให้ต้องแสดง ความเสแสร้งเชิงโครงสร้าง อย่างที่พูดกันว่า “เกียรตินิยมคือ” ตัวอย่างที่น่าสนใจเชิงการเล่นแร่แปรธาตุเชิงสัญลักษณ์แบบนี้ น่าจะได้แก่ การแปลงโฉมความสัมพันธ์เชิงอำนาจและเชิงเอาเปรียบ ขณะที่การแลกเปลี่ยนของกำนัลระหว่างผู้มีสถานะเท่าเทียมกันมีส่วนเอื้อในการตอกย้ำ “ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน” หรือความสามัคคีโดยผ่านการติดต่อสื่อสารสัมพันธ์ในสังคม การแลกเปลี่ยนที่เกิดขึ้นระหว่างผู้กระทำที่มีสถานะไม่เท่าเทียมกันตามความเป็นจริงหรือตามศักยภาพ การแลกเปลี่ยนเชิงสัญลักษณ์จะดำเนินไปได้ก็ต่อเมื่อทั้งสองฝ่ายมีกระบวนการรับรู้และการประเมินคุณค่าชุดเดียวกัน

3.3 การสำนึกบุญคุณ

ผลปรากฏที่เห็นได้ประการหนึ่งคือ ความรุนแรงเชิงสัญลักษณ์ คือ การแปลงประโยชน์ ความสัมพันธ์ของการครอบงำทางอำนาจ และการยอมอยู่ใต้อำนาจ ให้กลายเป็นความสัมพันธ์ที่ กอปรด้วยความผูกพันทางใจ หรืออีกนัยหนึ่งการแปรรูปให้เป็นบารมี การยอมรับว่าตนเป็นหนี้ ผู้อื่นกลายเป็นความกตัญญูเป็น “ความซาบซึ้ง” อันยังยั้งรู้สึกต่อผู้มีพระคุณ ก่อให้เกิดทุนเชิงบุญคุณ หรือเรียกว่า “ทุนเชิงสัญลักษณ์” อาจจะเป็นผลละกำลังทรัพย์สมบัติ เกียรติแห่งวีรกรรม เมื่อผ่านการรับรู้โดยบรรดาผู้กระทำทางสังคมที่มีกระบวนการรับรู้และประเมินคุณค่าที่เอื้อให้รับรู้เข้าใจ และยอมรับในคุณสมบัตินั้น ก็จะกลายเป็นสิ่งที่มีประสิทธิผลในเชิงสัญลักษณ์ ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่ตอบสนอง ต่อ “ความคาดหวังร่วมกัน” หรือความเชื่อต่างๆที่สังคมประกอบสร้างขึ้น เราอาจจะเรียกปรากฏการณ์นี้ว่า “ความรุนแรงเชิงสัญลักษณ์” ทฤษฎีเกี่ยวกับความรุนแรงเชิงสัญลักษณ์อิงอยู่บนหลักการของความเชื่อ ซึ่งเป็นกระบวนการหล่อหลอมทางสังคม สำหรับผู้กระทำที่มีโครงสร้างการรับรู้และการประเมินคุณค่าต่างๆอันจะเอื้อให้พวกเขารับรู้ และเชื่อฟัง คำสั่งที่แฝงฝังอยู่ในสถานการณ์หรือวาทกรรมหนึ่ง

3.4 ในทางความเชื่อทางศาสนา

ฌักส์ แฌร์เนร์ ได้วิเคราะห์กรณีของศาสนพหุชนิก ในสังคมจีนโบราณ ไว้อย่างดีเยี่ยม โดยชี้ว่าวัดในศาสนาพุทธทำหน้าที่เหมือนธนาคารชนิดหนึ่ง แต่เป็นธนาคารที่ถูกกลบเกลื่อน โดยเป็นสถานที่สำหรับสะสมศาสนสมบัติ ของบริจาคนและเครื่องสักการะที่ศาสนิกชนถวายด้วยความเต็มใจและจิตศรัทธา ขณะเดียวกันวัดยังเป็นที่ตั้งสมผลประโยชน์ต่างๆทางโลก กิจกรรมทางศาสนา เป็นกิจกรรมที่มีในมิติเชิงเศรษฐกิจ แต่ไม่อาจยอมรับว่าเป็นเช่นนั้น และดำเนินไปในลักษณะที่กลบเกลื่อนมิตินั้นอยู่ตลอดเวลา ในวารสาร Trait-d'union มีข้อความว่า ธุรกิจทางศาสนาหรือศาสนพหุชนิก “มิใช่กิจการอุตสาหกรรมและการพาณิชย์ชนิดหวังผลกำไร” กล่าวคือ มิได้เหมือนธุรกิจ

อื่นๆ ปัญหาที่ว่าสิ่งนี้เข้าข่าย “มือถือซาก ปากถือศีล” หรือไม่มีใช่ประเด็นอีกต่อไป เมื่อเราตระหนักว่า การปฏิเสธกลบเกลื่อนเป็นหนึ่งในเงื่อนไขที่ทำให้ธุรกิจทางศาสนาสามารถดำเนินไปและประสบความสำเร็จได้ รวมทั้งตระหนักว่าผู้กระทำการในปริวิตถทางศาสนาเชื่อ ในสิ่งที่พวกเขาทำและไม่ยอมให้การทำและหน้าที่ของพวกเขาถูกนิยามในเชิงเศรษฐกิจตรงตัว

ทั้งหมดที่กล่าวมาแล้วข้างต้นสอดคล้องกับ โมสส์ นักสังคมวิทยาฝรั่งเศส ได้วิเคราะห์ความหมายทางเศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรมของ “ของฝาก” (gift) ได้เชื่อมโยงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างระบบการให้และรับของฝากของชาวพื้นเมืองในหมู่เกาะมหาสมุทรแปซิฟิกตอนใต้ กับระบบประกันสังคม สวัสดิการของประเทศอุตสาหกรรม เช่น อังกฤษและฝรั่งเศส ในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง ท่านชี้ให้เห็นว่า ในโลกนี้ไม่มีของฟรี หรือของฝากที่ได้เปล่าของฝากทุกชิ้นมีจิตวิญญาณอยู่ในตัว ทุกชิ้นล้วนมีแต่ข้อผูกพันในการรับและการตอบแทนติดมาด้วยเสมอ การให้ของฝากทุกชิ้นย่อมหมายถึงข้อผูกพันหรือพันธะทางใจที่ผู้รับต้องให้เป็นการตอบแทนเมื่อมีโอกาส ทั้งนี้เพื่อรักษาความสัมพันธ์ทางสังคมของทั้งสองฝ่ายไว้ และเพื่อช่วยรักษาระบบการให้และการตอบแทนดำเนินอยู่ต่อไปในฐานะพื้นฐานทางวัฒนธรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งของมวลมนุษย์ (พัฒนา กิติยาภา .2546 : 94-95)

ดังนั้นเศรษฐกิจทรัพย์สินเชิงสัญลักษณ์ เป็นการสร้างเงื่อนไขแบบภววิสัยขึ้นเพื่อให้ผู้กระทำการทางสังคมได้รับผลประโยชน์ จากการไม่หวังผลประโยชน์ซึ่งพึงดูเหมือนขัดแย้งในตัวเอง ตลอดเวลาอย่างในลักษณะของการกำนัลแลกเปลี่ยนแบบยื่นหมู ยื่นแมว จะใช้บทบาทสำคัญของระยะห่างทางเวลาระหว่างของกำนัลกับการกำนัลตอบแทนเป็นของกำนัล เพราะว่าในที่สุดแล้วก็ต้องใช้คืน เป็นการแฝงด้วยการคุกคาม เพราะเป็นการบังคับให้ต้องใช้คืนและต้องคืนให้มากกว่าที่ได้รับ นอกจากนั้น การกระทำดังกล่าวยังสร้างข้อบังคับต่างๆนับเป็นวิธีหนึ่งในการเหนี่ยวรั้งผู้อื่นให้ผูกพันกับตน ส่วนการเล่นแร่แปรธาตุเชิงสัญลักษณ์เป็นการพยายามอธิบายความสัมพันธ์การแลกเปลี่ยนในเชิงอำนาจและชนชั้นที่แต่การแลกเปลี่ยนในแต่ละกลุ่มต้องมีเป้าหมายเดียวกันเพื่อการแลกเปลี่ยนนั้นมีคุณค่า ส่วนการสำนึกบุญคุณเป็นการแปลงประโยชน์ความสัมพันธ์ของการครอบงำทางอำนาจ และการยอมอยู่ใต้อำนาจ ให้กลายเป็นความสัมพันธ์ที่กรอบด้วยความผูกพันทางใจ หรืออีกนัยหนึ่งการแปรรูปให้เป็นบารมี การยอมรับว่าตนเป็นหนี้ผู้อื่นกลายเป็นความกตัญญูเป็น “ ความซาบซึ้ง ” อันยังยั้งรู้สึกต่อผู้มีพระคุณ ก่อให้เกิดทุนเชิงบุญคุณ อาจจะเป็นพลังกำลังทรัพย์สินสมบัติ เกียรติแห่งวีรกรรม สุดท้ายระบบความเชื่อทางศาสนา เป็นการตอกย้ำความเชื่อของการแลกเปลี่ยนทรัพย์สินเชิงสัญลักษณ์ให้เปรียบเสมือนสิ่งที่ถูกต้อง เพราะศาสนาเปรียบเป็นสถาบันที่ขัดเกลาคคนในสังคม เป็นศูนย์รวมทางจิตใจมากกว่าความเป็นวัตถุ

4. แนวคิดวัฒนธรรมชุมชน

แนวคิดวัฒนธรรมชุมชน ก่อรูปและเติบโตขึ้นในสังคมไทยท่ามกลางการคิดค้น การเคลื่อนไหวปฏิบัติอย่างเข้มข้น ขององค์กรพัฒนาเอกชนในช่วงทศวรรษ 2520 ต่อมาในช่วงกลางจนถึงปลายทศวรรษที่ 2520 “แนวคิดวัฒนธรรมชุมชน” ได้ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อให้เกิดความชัดเจนเพิ่มมากขึ้น กล่าวคือ เป็นทางเลือกหนึ่งในการพัฒนา จนถึงช่วง ปี 2540 ได้ถูกยกฐานะให้มีฐานะเป็น “อุดมการณ์ทางสังคม” ที่ประกาศตัวท้าทายกระแสการพัฒนาตามแนวทางอุดมการณ์ทุนนิยมของภาครัฐที่กำลังขยายตัวอย่างกว้างขวางในหัวเวลาดังนั้น (บำรุง บุญปัญญา.อ้างแล้ว) ซึ่งก่อนที่แนวคิดวัฒนธรรมชุมชนจะเป็นกระแสทางเลือกหนึ่งในการพัฒนา ก่อนหน้านี้นักคิดยังให้ความสำคัญของคำว่า “วัฒนธรรม” เพียงด้านเดียว โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.1 ความหมายของ วัฒนธรรม

สำนักวัฒนธรรมชุมชน มีความหมายที่แหลมคมว่า วัฒนธรรมหมายถึง องค์ประกอบทั้งชุดของสังคมหรือกลุ่มทางสังคมอันได้แก่ องค์ประกอบทางจิตวิญญาณ ทางวัตถุ ทางความคิด และทางอารมณ์ วัฒนธรรมไม่ได้มีความหมายถึงเพียงศิลปะอักษร หากแต่รวมถึงวิถีชีวิตแบบต่างๆ สิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ระบบคุณค่า ประเพณีความเชื่อ (เสรี พงศ์พิศ, อ้างในยุคดี มุกดาวิจิตร .2548 :111)

ฉลาดชาย รมิตานนท์ (2536 :79-81) ได้เสนอว่า วัฒนธรรม คือ ความคิดหรือระบบคิดของมนุษย์ที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างธรรมชาติกับมนุษย์ มนุษย์กับมนุษย์(สังคม) และมนุษย์กับอำนาจเหนือธรรมชาติ หรืออำนาจเหนือมนุษย์ ที่ฝังตัวอยู่ในเครือข่ายต่างๆ ที่ซับซ้อนซึ่งร้อยรัดกันอย่างมีสัมพันธ์ภาพ ภายในระบบคิดของสังคม ความสัมพันธ์ทั้งสามชุดนี้มีได้กำเนิดดำรงอยู่ และเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นอิสระจากกัน แต่สัมพันธ์กันมีอิทธิพลกำหนดซึ่งกันและกันโดยตลอด

วัฒนธรรม จากการนิยามของรัฐ หมายถึง เป็นความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียว ความก้าวหน้าของชาติ และศีลธรรมอันดีงามของประชาชน (สุชีพ .2500 :160)

ตามแนวคิดของมาร์กซิสต์ ให้ความหมายว่า วัฒนธรรมคือ อุดมการณ์ จิตสำนึก ศิลปะและวรรณคดี เป็นโครงสร้างส่วนบนที่สะท้อนถึง โครงสร้างส่วนล่าง คือพลังของการผลิต ความสัมพันธ์ทางการผลิต (บำรุง บุญปัญญา 2549 : 26)

ตามความหมายของพุทธศาสตร์แผนฯ 10 ให้ความหมายของ วัฒนธรรม ว่าเป็นวิถีชีวิตที่สืบทอดกันมายาวนานและเป็นที่ยอมรับในสังคมนั้นๆ ซึ่งมีความหลากหลายในแต่ละพื้นที่ โดยอยู่ในรูปของความเชื่อ ความศรัทธา จารีตประเพณีที่ดีงาม ค่านิยม ความเป็นไทย นอกจากนี้ยังมีในรูปของแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ฯลฯ วัฒนธรรมเป็นด้วยยึดโยงคนในสังคมให้ตระหนักถึง

รากเหง้าของตนเอง เกิดความหวงแหน ภูมิใจที่จะรักษา อนุรักษ์ พัฒนาและต่อยอด เพื่อประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน และประเทศ (ยุทธศาสตร์แผนฯ 10. 2549 .บทความ)

ยศ สันตสมบัติ (เนาวรัตน์ นามวงศ์.2543 : 8) ให้รายละเอียดองค์ประกอบของวัฒนธรรม ดังนี้

1. วัฒนธรรม เป็นความคิดร่วมและค่านิยมทางสังคม ซึ่งเป็นตัวกำหนดมาตรฐานทางพฤติกรรมนั้นๆ คนในสังคมเดียวกันจะคาดคะเนพฤติกรรมของคนอื่นในสถานการณ์ได้ ซึ่งวัฒนธรรมเดียวกันจะคาดคะเนพฤติกรรมของผู้อื่นในสถานการณ์ต่างๆได้

2. วัฒนธรรม เป็นสิ่งที่มนุษย์เรียนรู้ทีละเล็ก ทีละน้อย จากการเกิดและเติบโตในสังคมแห่งหนึ่ง วัฒนธรรมเปรียบเสมือนมรดกทางทางสังคม ได้รับการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปอีกคนรุ่นหนึ่งโดยผ่านกระบวนการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม หรือกระบวนการเรียนรู้ทางวัฒนธรรม

3. วัฒนธรรม มีพื้นฐานจากการใช้สัญลักษณ์ พฤติกรรมของมนุษย์มีต้นกำเนิดมาจากการใช้สัญลักษณ์ในชีวิตประจำวันของเราเกี่ยวข้องกับสัญลักษณ์ต่างๆไม่ว่าเป็น เงินตรา สัญลักษณ์ต่างมีการถ่ายทอดไปยังคนรุ่นต่อไปด้วย

4. วัฒนธรรมเป็นองค์ความรู้และภูมิปัญญา ในลักษณะนี้วัฒนธรรมมีหน้าที่สนองตอบต่อความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ ที่จะปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมและการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยี

5. วัฒนธรรม คือ กระบวนการที่มนุษย์กำหนดนิยามความหมายให้กับชีวิตและสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัวเรา และกระบวนการกำหนดนิยามความหมายให้กับชีวิตอาจจะออกมาในรูปของความเชื่อ ทางศาสนา พิธีกรรม เป็นต้น

6. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ไม่หยุดนิ่งหากแต่มีการเปลี่ยนแปลง ปรับตัวอยู่ตลอดเวลา

ดังนั้นจากผู้ที่ศึกษาได้ให้ความหมายของวัฒนธรรมที่หลากหลาย แต่มีจุดเน้นร่วมกันที่ว่า วัฒนธรรมคือ ระบบคุณค่าที่รวบรวมได้จากประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ของคนในสังคม รวมทั้งคุณค่าทางเศรษฐกิจ การเมือง ส่งผลให้มีพฤติกรรมต่อคนในฐานะปัจเจกชนและคนในชุมชน ซึ่งวัฒนธรรมเป็นระบบคิดและการปฏิบัติ อุดมการณ์ ความเชื่อและอำนาจในการตัดสินใจ ทั้งหมดนี้ เป็นความเกี่ยวโยงที่เห็นได้ของเครือข่ายความสัมพันธ์ที่มีในชุมชนและสังคม

หากจะเข้าใจเพียงความหมายของ “ วัฒนธรรม ” ด้านเดียวยังไม่สามารถอธิบายปรากฏการณ์ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมหรือชุมชนได้อย่างเป็นระบบเพราะวัฒนธรรมไม่ได้้อย่างโดดเดี่ยวแต่มีความสัมพันธ์ของ คน –สังคม- สิ่งแวดล้อม เข้าไปกำกับด้วย ดังนั้นแนวคิดวัฒนธรรมชุมชนจึงมีรายละเอียดดังนี้

4.2 อุดมการณ์และหลักการวัฒนธรรมชุมชน

อุดมการณ์และหลักการวัฒนธรรมชุมชน สามารถสรุปแนวคิดของบุคคลต่างๆ ได้ดังนี้ นิพจน์ เทียนวิหาร เชื่อว่าชุมชนมีวัฒนธรรมของตนอยู่แล้ว มีระบบคุณค่าที่รวบรวมมาได้จาก ประวัติความเป็นมาอันยาวนานของชุมชน คือให้คุณค่าแก่ความเป็น “คน” และ “ชุมชน” ที่มีความ ผสมกลมกลืน (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา .2547:19) ชุมชนมีสถานะเป็นสถาบันหนึ่งที่ดำรงอยู่อย่าง ต่อเนื่องในประวัติศาสตร์อันยาวนาน มีโครงสร้าง กลไกภายในระบบของตัวมันเองและมีระบบ เศรษฐกิจระบบหนึ่งของตัวมันเอง มีครอบครัวเป็นหน่วยชุมชนการผลิตมีเป้าหมายของตัวมันเอง คือมุ่งให้ครอบครัวพอเพียงที่จะดำรงชีพได้และชุมชนอยู่รอด ส่วนทางด้านสังคมการเมือง ชาวบ้านมีความสัมพันธ์กันผ่านระบบเครือญาติ มีการปกครองและจัดระบบความเรียบร้อยใน ระบบอาวุโส กับความสัมพันธ์ของชุมชนกับสังคมภายนอก (บำรุง บุญปัญญา.2549:22) ชุมชนมิได้ ตั้งอยู่อย่างโดดเดี่ยว มีการเชื่อมโยงแลกเปลี่ยนกับชุมชนอื่นๆ เดียวกันในลักษณะของเครือข่าย และ มีการปฏิสัมพันธ์กับรัฐและทุนนิยมทุกสมัย ทำให้เกิดวัฒนธรรมบริ โภคนิยม คุณค่าทางวัฒนธรรม ที่ฝังงมในแบบแผนการดำเนินชีวิตถูกทำลายลง ถูกแทนที่ด้วยค่านิยมตัวใครตัวมัน แข่งแย้งชิงดี เอา รัคเอาเปรียบ กอบโกยกำไร (ยุคติ มุกดาวิจิตร.2548:37)

4.3 ความหมายของวัฒนธรรมชุมชน

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา , พรพิไล เลิศวิชา (2541 : 111) กล่าวว่า วัฒนธรรมชุมชน เป็นระบบ การคิดระบบคุณค่า และอุดมการณ์ของชุมชนได้ตั้งไว้ กลั่นกรองและสืบทอดต่อเนื่องกันมา วัฒนธรรมชุมชนมีความสัมพันธ์กับเงื่อนไขด้านที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ ซึ่งมีอิทธิพลต่อการตั้งถิ่นฐาน รูปแบบการทำมาหากิน และการจัดความสัมพันธ์ระหว่างหมู่บ้านกับโลกภายนอก เงื่อนไขด้าน สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและวิธีการผลิตซึ่งมีอิทธิพลต่อการจัดวางรูปแบบ การรู้สึกรู้จักคิด และ ระบบการให้คุณค่า ส่วนเงื่อนไขทางประวัติศาสตร์ของหมู่บ้านมีอิทธิพลต่อความรู้สึก ในด้าน ความเกี่ยวข้องระหว่างตนเอง – บรรพบุรุษ-ชุมชน และตำแหน่งแห่งที่ของหมู่บ้าน

บำรุง บุญปัญญา (2549: อ้างแล้ว) วัฒนธรรมชุมชน เป็นเอกลักษณ์ดั้งเดิมที่สืบทอดกันมา ทางประวัติศาสตร์ ถูกสร้างขึ้นมาบนพื้นฐานข้อเท็จจริงที่ดำรงอยู่ในท้องถิ่น ซึ่งไม่ต้องการระบบ ความคิดแบบวิทยาศาสตร์มาพิสูจน์แต่อย่างใด และประวัติศาสตร์ดังกล่าวนี้ ได้มีอิทธิพลต่อ ประชาชนในระดับล่างของสังคมไทยทุกส่วน ไม่ว่าจะป็นชาวนาหรือกรรมกร

แสงดาว วัฒนาพร (2543: 10) มองว่าวัฒนธรรมชุมชนก่อตัวขึ้นจากการต่อสู้เพื่อให้ทุกคน มีอยู่มีกิน และการมีความสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกันของชุมชน ในลักษณะการต่อสู้เพื่อการมีอยู่มีกิน จึงก่อให้เกิดวัฒนธรรมทางการผลิตโดยเฉพาะการผลิตแบบกสิกรรม ซึ่งแต่เดิมนั้นเทคโนโลยี สมัยก่อนจะมีลักษณะเรียบง่ายและสะดวกต่อการทำการผลิตทางการเกษตร ขณะเดียวกันวิถี ชีวิตของผู้คนในอดีตนั้น ลักษณะทางกายภาพมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการต่อสู้เพื่อให้ชีวิตรอด ซึ่ง

หลายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ไม่สามารถควบคุมดำเนินดังที่ต้องการ จึงต้องมีความสัมพันธ์กับธรรมชาติและสิ่งพหุธรรมชาติ และพยายามอธิบายกับธรรมชาติรอบตัว ความเป็นมาและความ เป็นไปของจักรวาล โลกและชีวิต พัฒนาเป็นวัฒนธรรมทางความเชื่อ เกิดระบบคุณค่า และเกิดการ วิทยาศาสตร์เข้ามาในชุมชน พร้อมกับพิธีกรรมต่างๆ

กนกวรรณ มะโนรัมย์,ธวัช มณีผ่อง (2548:18) เป็นแนวคิดที่ให้คุณค่าที่เน้นเรื่องการ พึ่งตนเอง การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และการมีอิสระจากรัฐในการดูแลจัดการตน หากเมื่อชุมชน เปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากกระบวนการปะทะ ประสานกับกระแสทุนนิยมที่มาจากภายนอก วัฒนธรรมชุมชนเป็นกลไกสำคัญในการต่อต้าน และจัดปรับความสัมพันธ์กับกระแสการ เปลี่ยนแปลง อีกทั้งยังเชื่อว่าการปรับตัวของสังคมอีสานเข้าสู่ทุนนิยมจะเป็นไปอย่างเชื่องช้า เพราะ รัฐและระบบทุนนิยม มิได้เข้าไปจัดระบบการผลิตของชุมชน เพียงแต่ต้องการผลผลิตส่วนเกินของ ชุมชนเท่านั้น ขณะเดียวกันปัจจัยภายในของชุมชนก็ถูกใช้เป็นแรงต้านปะทะและประสานได้แก่ การใช้แรงงานของครัวเรือนอย่างเข้มข้นทั้งในและนอกภาคเกษตร เพื่อให้ครอบครัวอยู่รอด การพึ่ง ทรัพยากรภายในชุมชน และการเป็นชาวนาขนาดเล็ก เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ชาวบ้านอีสานในปัจจุบัน จึงมีเศรษฐกิจแบบคู่ขนานกันสองระบบคือ ทุนนิยมและเศรษฐกิจชุมชน

ดังนั้น แนวคิดวัฒนธรรมชุมชน เป็นรูปแบบของระบบคิด ระบบคุณค่า และอุดมการณ์ ของชุมชนโดยผ่านการสั่งสมเรียนรู้ ภายใต้ง่อนไขความสัมพันธ์ทางสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจและ สังคมของชุมชนหรือสังคมนั้นๆ และหากเมื่อชุมชนเปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากกระบวนการปะทะ ประสานกับกระแสทุนนิยมหรือกระแสโลกาภิวัตน์ที่มาจากภายนอก วัฒนธรรมชุมชนจะเป็นกลไก สำคัญในการต่อต้าน และจัดปรับระดับความสัมพันธ์กับกระแสการเปลี่ยนแปลงกับสิ่งที่เกิดขึ้น

หากกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดวัฒนธรรมกับแนวคิดแบบทุนนั้น แม้ ความหมายจะมีความแตกต่างกัน แต่แนวคิดวัฒนธรรมชุมชนเปรียบเสมือนหน่วยย่อยการวิเคราะห์ ระบบชุมชนที่เกี่ยวข้องกับยุคสมัยความเป็นทุนนิยมอย่างแยกกันไม่ออก โดยมีกลไกระบบทุนนิยม เป็นตัวขับเคลื่อนที่สำคัญ ซึ่งปัจจุบันวัฒนธรรมชุมชน และระบบทุนนิยม เกือบเป็นเนื้อเดียวกัน ปรากฏการณ์บางอย่างที่มีวิวัฒนาการผสมผสานเป็นเนื้อเดียวกัน อาทิ วัฒนธรรมด้านแรงงาน และ วัฒนธรรมวิถีการบริโภคเหล่า สามารถนำมาอธิบายให้เห็นวิวัฒนาการความสัมพันธ์ได้จน กลายเป็นวัฒนธรรมที่มีการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่ต้องจ่ายที่อยู่ในรูปแบบ ภาษีสังคมในชุมชน ปัจจุบัน จึงมีการหยิบยกวัฒนธรรมด้านแรงงาน และวัฒนธรรมเรื่องเหล่า เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ ของระบบโครงสร้างแนวคิดได้ดังนี้

กรณีของ เหล้าหรือสุรา

จากวัฒนธรรมเกี่ยวกับความเป็นมาของเหล้า (ณรงค์ฤทธิ์ อุปราญเคราะห์:2547) จากข้อมูล ประเภทเอกสาร วรรณคดี วรรณกรรม ตำนานพิธีกรรมพื้นเมือง เป็นการอธิบายบทบาทของเหล้า

ในวิถีชีวิตของผู้คน ไม่ว่าจะเป็นด้านพิธีกรรมและบริบทของชีวิตสังคม และจากหลักฐานประเภทนี้ เราสามารถเข้าใจได้ว่า เหล่านั้น ได้ผูกพันกับชีวิตของกลุ่มต่างๆ หลายชั่วอายุคน ทั้งนี้เป็นเพราะ เหล่านั้นมีส่วนประกอบอย่างหนึ่งของพิธีกรรมเก่าแก่ของมนุษย์หลายอย่าง เช่น การเลี้ยงผี บูชาบรรพบุรุษ การบูชาเทพดาอารักษ์และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นต้น ดังนั้น “เหล้า” หรือ “สุรา” มีความผูกพันกับวิถีชีวิตของผู้คนมาโดยตลอด ไม่ว่าจะเป็นการดื่มเพื่อผูกมิตร การดื่มฉลองในบางโอกาส โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประกอบพิธีกรรม การเซ่นไหว้บูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือการบูชาบรรพบุรุษก็จะใช้เหล้าเป็นส่วนประกอบสำคัญในเครื่องเซ่นไหว้บูชาเสมอ ถึงแม้ว่าต่อมาพุทธศาสนาจะเข้ามาอิทธิพลต่อคนในสังคมอย่างมากก็ตาม โดยเหล้าก็เป็นส่วนหนึ่งที่หลักธรรมทางศาสนาได้กล่าวห้ามไว้ เพราะเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดโทษ แก่ทั้งผู้ดื่มกินและรอบข้าง แต่วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับเหล้าที่มีลักษณะขัดแย้งและเป็นทวิลักษณ์ดังกล่าวก็ยังคงปรากฏอยู่ในสังคมไทยตลอด (ณรงค์ฤทธิ์ อุปราญเคราะห์.2547)

การประกอบประเพณี พิธีกรรมของชุมชน เป็นกิจกรรมที่ทำให้ผู้กระทำสบายใจ รู้สึกอบอุ่นไม่โดดเดี่ยว ให้คุณค่าทางจิตใจและความรู้สึกถือว่าเป็นพลังทางศีลธรรมหรือประเพณี การรวมกำลังช่วยกันทำงานที่ใหญ่หลวงเกินวิสัยที่จะทำได้สำเร็จคนเดียว เช่น การลงแขกสร้างบ้านสร้างวัด สร้างถนนหนทาง หรือขุดลอกแหล่งน้ำ เป็นกิจกรรมที่แสดงถึงความเอื้อเฟื้อช่วยเหลือกันภายในชุมชน ทำให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยทั่วไปภูมิปัญญาพื้นบ้านเป็นรูปแบบการดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย ไม่ซับซ้อนเป็นประโยชน์แก่คนทุกระดับ มีลักษณะเด่นคือสร้างสำนึกเป็นหมู่คณะสูงทั้งในระดับครอบครัวและเครือญาติ กรณีศึกษาที่น่าสนใจและเป็นข่าวครึกโครมมาช่วงหนึ่งคือเรื่อง สุรา/เหล้าพื้นบ้าน มีคนบางกลุ่มได้หยิบประเด็นของภูมิปัญญาชาวบ้านมาอ้างว่าต้องสนับสนุนส่งเสริมให้มีการผลิตเพื่อการจำหน่ายกันอย่างแพร่หลาย จนในช่วงปีก่อนตามริมถนนหนทางเกือบทั่วประเทศจะมีซุ้มจำหน่ายสาโท กระแช่ เหล้าพื้นบ้านกันไปทั่ว ภูมิปัญญาชาวบ้านเรื่องเหล้า (ในวิถีชีวิตคนอีสาน) “ การทำเหล้าสาโทของคนอีสาน จะทำเพื่องานบุญประจำปีหรือเพื่องานกิจกรรมใหญ่ๆ ของหมู่บ้าน ของท้องถิ่น ไม่ได้ทำตลอดทั้งปี ดื่มกินตลอดทั้งปีก็หาไม่” เช่น ทำเหล้าสาโทในงานบุญบั้งไฟตอนเดือนหก ทำเหล้าสาโทในการลงแขกเกี่ยวข้าวหรือนวดข้าว ซึ่งจะมีกิจกรรมเหล่านี้เพียงปีละครั้งเท่านั้น การถ่ายทอดทางภูมิปัญญาจึงเป็นการบอกเล่าผ่านจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งเป็นทอดๆ ไม่ได้มีมาตรฐานใดๆ รองรับ

<http://www.isangate.com/local/knowledge.html> สืบค้นเมื่อวันที่ 10 กันยายน 2550. บทความ

ดังนั้นจากประวัติศาสตร์การก่อกำเนิดของเหล้าหรือสุราได้มีพื้นฐานทางด้านความเชื่อ วัฒนธรรมประเพณี เพราะเหล้าหรือสุราเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งที่มีคุณค่าทางด้านพิธีกรรม หากนำมาตีความในรูปของการปฏิบัติที่เป็นนามธรรม ในทางตรงกันข้ามเมื่อนำ เหล้าหรือสุรา มาใช้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกในเชิงโครงสร้างทางสังคม จะเห็นถึงความชัดเจนในการนำมาใช้และการต่อต้านกันในระดับเชิงโครงสร้างทางสังคม โดยผ่านงานประเพณี ที่ใช้เป็นของ

“ก้านัล” และการปฏิสังสรรค์ต่างๆภายในสังคม ซึ่งเป็นการอธิบายรูปแบบของภายีสังคมอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นอยู่ในขณะนี้

แรงงาน

การพึ่งพาอาศัยระหว่างเพื่อนบ้านในรูปแบบการแลกเปลี่ยนแรงงานเป็นประเพณีที่พบได้ทั้งในชุมชนหมู่บ้านไทยในอดีต จนกลายเป็นวัฒนธรรมประเพณีอย่างหนึ่งของท้องถิ่น ดังเช่นชุมชนภาคกลางมีการลงแขก ภาคเหนือและภาคอีสานมีการเอามือเอาแรง และภาคใต้มีการออกปาก-กินหวาน วัฒนธรรมการแลกเปลี่ยนแรงงานเหล่านี้นับว่าเหมาะสม เพราะชุมชนในอดีตที่มีประชากรไม่มากนัก และวิถีชีวิตผูกพันกับเกษตรที่ต้องอาศัยแรงงานและสัตว์ในการผลิต แรงงานจึงเป็นสิ่งจำเป็นและหายาก การพึ่งพาอาศัยกันดังกล่าวนี้เป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้ชุมชนในอดีตสามารถพึ่งตนเอง และเป็นการรื้อรัดให้ชุมชนหมู่บ้านไทยดำรงอยู่ถึงปัจจุบัน และกรณีของแชนร์แรงงานเป็นรูปแบบหนึ่งของการแลกเปลี่ยนแรงงานอันเป็นผลมาจากการปรับใช้วัฒนธรรมชุมชน และเป็นการตอบสนองต่อความต้องการของชาวบ้านชุมชน ส่งผลต่อความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชาวบ้าน (จันจันท์ แรกพินิจ.2537)

ก่อนหน้านี้แนวคิดของการแลกเปลี่ยน (exchange) ได้ปรากฏอยู่ในลัทธิอรรถประโยชน์นิยม (Utilitarianism) ซึ่งการแลกเปลี่ยนในชีวิตประจำวันของบุคคลจะเกิดขึ้นได้ต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขหรือกระบวนการพื้นฐาน 3 ประการ(Turner,1987) ดังนี้

1. บุคคลรับรู้โอกาสในการแลกเปลี่ยน
2. บุคคลแสดงพฤติกรรมแลกเปลี่ยนระหว่างกัน
3. การแลกเปลี่ยนคู่กรณี (partner) ได้ประโยชน์ทั้งสองฝ่าย

หากใช้มุมมองในเชิงวัฒนธรรมชุมชนในการศึกษาเรื่องการแลกเปลี่ยนแรงงาน การแลกเปลี่ยนแรงงานทางสังคมไม่มีสื่อเชิงปริมาณอย่างการแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจที่มีเงินเป็นสื่อเมื่อกำหนดสื่อไม่ได้ก็ไม่มีอัตราการตอบแทนที่แน่นอนได้ ฉะนั้นการแลกเปลี่ยนทางสังคมจึงใช้หลักความพึงพอใจแทนกำไรสูงสุด

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บุญยัง หมั่นดี (2533) ได้ศึกษาถึงวัฒนธรรมชุมชนที่เอื้อต่อการพัฒนาชนบทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการศึกษาพบว่า ราษฎรหมู่บ้านเป้าหมายทั้ง 2 หมู่บ้านยังคงมีความเชื่อรูปแบบและเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมพื้นบ้าน คือมีความเชื่อความต้องการข้าวปลาอาหารซึ่งเป็นการเชื่อเดิม จากความเชื่อนี้ราษฎรมีรูปแบบทางวัฒนธรรม มีพฤติกรรมที่แสดงออกเพื่อให้ได้ข้าวปลาอาหารด้วยวิธีการทำนา ปลูกผัก เลี้ยงสัตว์และหาปลา ความเชื่อและรูปแบบทางวัฒนธรรมพื้นบ้าน ราษฎรยังถือว่ามีคุณค่าให้มีความสุขสำหรับตนเองครอบครัวและสังคมหมู่บ้าน แต่

นอกจากความเชื่อเรื่องความต้องการข้าวปลาอาหารดังกล่าวแล้ว ราษฎรหมู่บ้านเป้าหมายทั้ง 2 หมู่บ้านยังมีความเชื่อความต้องการในเรื่องเงินซึ่งเป็นกระแสวัฒนธรรมของสังคมเมืองที่เข้าไปสู่สังคมชนบท ทั้งนี้เพราะเงินสามารถสร้างความมั่นใจในการดำรงชีวิตของราษฎร เพื่อสร้างความมั่นคงสำหรับครอบครัว ราษฎรจึงจำเป็นต้องรับกระแสวัฒนธรรมเมืองในเรื่องการเห็นคุณค่ามีความต้องการเงินผสมผสานเข้าไปกับความเชื่อคุณค่าของวัฒนธรรมพื้นบ้านของสังคมชนบทด้วย

สมบุรณ์ มีบุญ (2543) ได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชนชนเมืองทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และการศึกษา พบว่า การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนในชุมชนอีกลักษณะหนึ่งก็คือ การเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพเศรษฐกิจ ของบุคคล ครอบครัว เมื่อคนในชุมชนเริ่มทำงานและประกอบอาชีพที่หลากหลายมากขึ้น บางอาชีพส่งผลให้ที่รายได้หรือค่าตอบแทนทางการเงินที่สูง เมื่อชาวบ้านบางคนเริ่มมีฐานะทางการเงินดีขึ้น ส่งผลต่อพฤติกรรมการบริโภคตามค่านิยมที่ฟุ้งเฟ้อ ส่วนใหญ่ชาวบ้านจะแสดงฐานะทางเศรษฐกิจโดยใช้วัตถุเป็นเครื่องชี้วัด ทั้งในรูปสิ่งอำนวยความสะดวก ยานพาหนะ การสร้างบ้าน การใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย การบริโภคตามสมัย เช่น การทานข้าวนอกบ้าน การทานอาหารแบบตะวันตก การดื่มเครื่องดื่มที่มีราคาแพง การแต่งกายด้วยเสื้อผ้าราคาแพง หรือในบางลักษณะในกลุ่มคนที่ขายที่ดินและมีฐานะทางการเงินในระดับร่ำรวยเมื่อสะสมวัตถุจนเพียงพอ มักจะแสดงฐานะทางเศรษฐกิจในรูปของการทำบุญ สร้างศาสนสถาน ออกเงินให้ชาวบ้านกู้ หรือส่งเสริมให้ลูกหลานได้เรียนในโรงเรียนดีมีชื่อเสียง ถึงลูกหลานจะเรียนไม่เก่งหรือไม่จบตามหลักสูตรก็ตาม ส่วนการเปลี่ยนแปลงวิถีตามสถานภาพสังคมนั้น บุคคลใดได้รับยกย่องบทบาททางสังคม เช่น ผู้นำทางการ ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน อบต. หรือผู้นำที่ไม่เป็นทางการ เช่น หัวหน้ากลุ่มแม่บ้าน หัวหน้ากลุ่มฅาปนกิจ มัคคานายก ผู้อาวุโส ต่างเปลี่ยนแปลงตนเองไปตามบทบาทในเรื่องการแสดงออกทางบุคลิกภาพการแต่งกาย การใช้ภาษา การวางตัว การดำเนินชีวิตประจำวัน เพื่อความเหมาะสมและตอบสนองตามความคาดหวังของชาวบ้าน

สุริยา สมุทคุปต์และคณะ (2543:58-59 อ้างใน กนกวรรณ มะโนรมย์, ธวัช มณีผ่อง.2548 อ้างแล้ว) ได้ศึกษาการเมืองวัฒนธรรมในบุญชะเหวดร้อยเอ็ด ได้หยิบยกประเด็นของวัฒนธรรมท้องถิ่นการเมือง (การปกครองของรัฐ) ได้เข้ามาแทรกแซงและมีบทบาทชี้้นำในการปรับเปลี่ยนเนื้อหา รูปแบบและทิศทางของงานประเพณี พบว่า นอกจากนักการเมืองเข้ามาหยิบใช้งานประเพณีอันเป็นจุดรวมทางด้านความเชื่อ ศรัทธาและจิตวิญญาณของคนท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์เพื่อขยายฐานเสียงของทางการเมืองแล้ว ยังส่งผลให้เกิดมิติความสัมพันธ์ระหว่าง “คนท้องถิ่น” กับพิธีกรรมของตนเองถูกตัดขาด บทบาทของท้องถิ่นทั้งตัวบุคคล (พระนักเทศน์ หมอลำ) และฐานความเชื่อ (อุดมการณ์พุทธ เรื่องชาติภพ บุญกรรมและสาระของชาดก) ถูกกันให้อยู่พื้นที่ของ “การแสดง” ขณะเดียวกัน กัณฑ์เทศน์ ถูกทำให้สาระสำคัญของการให้ “ทาน” ในแบบพุทธมีความคลุมเครือและคาบเกี่ยวกับการ “บริจาค” ซึ่งเกิดขึ้นในบริบทและตลาดทุน โดยการให้ทานเทศน์ที่สัมพันธ์กับความเชื่อเรื่องชาติภพ ถูกทำให้เป็นเพียงการบริจาคเพื่อการมี “ทุนรอน” สำหรับจัดงานในปีถัดไป

ดังนั้นการให้ทานในบุญพะเหวด ร้อยเอ็ด จึงกลายเป็นการทำทานเพื่อหวังผลในชาตินี้มากกว่าชาติหน้า

นุชนา ฉันทกิจวัฒนา (2540 :บทคัดย่อ .อ้างแล้ว) ได้ศึกษาประเด็นแบบชีวิตกับภาวะโลกาภิวัตน์ของประชาชนชุมชนชนบทภายใต้ความแตกต่างของลักษณะชุมชน กรณีศึกษาเปรียบเทียบระหว่างประชาชนตำบลหัวสำโรงและตำบลหนองไม้ พบว่า แบบชีวิตในการประกอบอาชีพ และการอุปโภคบริโภคสินค้าส่วนใหญ่ทั้ง 2 ตำบลนี้มีความแตกต่างกัน แต่การติดตามข่าวสารส่วนใหญ่ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาการยอมรับโลกาภิวัตน์ โดยจำแนกการศึกษาทัศนคติต่อกระแสโลกาภิวัตน์และระยะความสัมพันธ์ทางสังคมพบว่า ทัศนคติต่อกระแสโลกาภิวัตน์ ในปัจจุบันทั้ง 5 มิติของประชาชนในตำบลหัวสำโรง กับตำบลหนองไม้แก่น ไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติ ในปัจจัยทั้ง 5 มิตินั้น ได้แก่ บทบาทของข่าวสาร ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจที่แปรผันตามกระแสโลก สิทธิเสรีภาพของมนุษย์ในระบอบประชาธิปไตย ความสัมพันธ์ส่วนบุคคลต่อเรื่องเชื้อชาติ ศาสนาและการจัดระเบียบโลก

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขั้นตอนการเก็บข้อมูล

1.1 การเตรียมตัวของผู้วิจัย

1.1 การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยในแนววัฒนธรรมชุมชนด้านความเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณี แต่เนื่องจากหากวิเคราะห์ถึงวิวัฒนาการประวัติศาสตร์ของชุมชนแนวคิดวัฒนธรรมชุมชนไม่สามารถอธิบายปรากฏการณ์ของชุมชนได้อย่างครอบคลุมทั้งหมด ผู้วิจัยจึงใช้ทฤษฎีเกี่ยวกับทฤษฎีโครงสร้างการหน้าที่นิยม เพื่อให้สามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทหน้าที่ของคนในชุมชนได้อย่างละเอียดมากยิ่งขึ้น ขณะเดียวกันผู้วิจัยมองว่า การวิเคราะห์ความเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมชุมชนรวมทั้งประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ ศาสนาต่างๆ ในยุคสมัยใหม่ที่เป็นระบบทุนนิยม จำเป็นต้องขยายขอบเขตในการวิเคราะห์ถึงตัวแปรภายนอกที่สำคัญที่ทำให้ชุมชนมีความเปลี่ยนแปลงคือ แนวคิด วัฒนธรรมการบริโภคนิยม และการสะสมทุน แนวคิดเหล่านี้สามารถอธิบาย เหล้าผ่านระบบภาษีสังคม และวิธีการบริโภคเหล่านี้ได้ ว่าส่งผลให้ชุมชนมีความเปลี่ยนแปลงอย่างไร

1.2 ผู้วิจัยจำเป็นต้องค้นหาข้อมูลจากหลายแหล่งเพื่อนำมาวิเคราะห์ ไม่ว่าจะเป็นเอกสารวิชาการ เอกสารการสรุปเนื้อหาเวทีจากที่ประชุมต่างๆ ในเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะเวทีที่ผ่านมาคือ เวทีของเครือข่ายงดเหล้า เวทีอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น เวทีการวิเคราะห์ประวัติศาสตร์ชุมชน เวทีการสังเคราะห์งานวิจัยท้องถิ่น และข้อมูลทางบทความอินเทอร์เน็ต สื่อสิ่งพิมพ์วารสาร หนังสือพิมพ์ต่างๆ รวมทั้งสื่อวีดิทัศน์ วิดีโอ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้สามารถทำให้ผู้ศึกษาสามารถสังเคราะห์ภาพรวมเกี่ยวกับประเด็นปัญหาของงานวิจัยที่ผู้วิจัยสนใจจะศึกษา

1.2. การหาผู้ให้ข้อมูล (ทีมผู้ช่วยนักวิจัย)

ในการหาผู้ให้ข้อมูลหลักนั้น จากการตั้งสมประสงค์ของผู้วิจัยที่เคยทำงานในองค์กรพัฒนาเอกชน (non-government organization : NGO) และเคยเป็นผู้ช่วยงานวิจัยไต้หวัน (Thai Ban Research) มาก่อน ผู้วิจัยมองว่ากระบวนการงานวิจัยไม่ควรให้ผู้วิจัยภายนอกเป็นผู้ค้นหาข้อมูลเพียงด้านเดียว แต่ในระดับพื้นที่คนที่รู้จริงคือ คนในชุมชน (ถึงแม้ว่าผู้วิจัยจะเป็นคนในชุมชนก็ตาม) แต่การเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ในการแลกเปลี่ยน หรือการค้นหาข้อมูลในชุมชนควรเป็นคนในชุมชนเอง ส่วนนักวิจัยควรเป็นผู้ที่รวบรวมข้อมูลให้เป็นระบบและเสริมสร้างกระบวนการคิด การแลกเปลี่ยนและการวิเคราะห์ปัญหาาร่วมกัน ทั้งนี้ผลประโยชน์เพื่อเห็นรูปธรรมการสร้างเครือข่ายภายในชุมชนและเห็นบทบาทของแต่ละภาคส่วนภายในชุมชนเข้ามาวิเคราะห์ปัญหา การค้นหาคำตอบภายในชุมชนของตนเองมากยิ่งขึ้น เพื่อเน้นพลังการมีส่วนร่วม ไม่ใช่คนข้างนอกเข้า

มาศึกษาตนเองเพียงอย่างเดียว ขณะเดียวกันชุมชนต้องศึกษาตนเองไปด้วย ดังนั้นงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยต้องจัดกระบวนการค้นหาข้อมูลดังนี้

- ในระดับชาวบ้าน

ขั้นที่ 1 จัดประชุมชาวบ้านในชุมชนเพื่อชี้แจงรายละเอียดในการเข้ามาทำวิจัยในครั้งนี้ อธิบายความเป็นมาของงานวิจัย วัตถุประสงค์ และรับฟังข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอในการทำวิจัยในครั้งนี้กับชุมชนด้วย เพื่อให้ชุมชนได้รับทราบ

ขั้นที่ 2 ผู้วิจัยเสนอการรับสมัครสมาชิกเข้ามาเป็นทีมนักวิจัยร่วมกัน โดยแบ่งออกตามรายละเอียดประเด็นการศึกษาคือ

กลุ่มที่ 1 กลุ่มผู้ศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น (จำนวน 6-7 คน)

กลุ่มที่ 2 กลุ่มศึกษาวัฒนธรรมประเพณี (จำนวน 6-7 คน)

ทั้ง 2 กลุ่มนี้ต้องประกอบด้วยสมาชิกที่หลากหลายคือ

1. ผู้อาวุโสอันได้แก่ ผู้เฒ่า ผู้แก่ ที่อาศัยอยู่ในชุมชน เป็นผู้ที่ประสบการณ์ต่าง ๆ มากมาย และเป็นผู้ที่มีความรู้ในเรื่องต่างๆ อย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะเรื่องของประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เรื่องของความเชื่อ บุคคลกลุ่มนี้จะเป็นผู้ให้ข้อมูลได้ดีที่สุด

2. ผู้นำชุมชน (ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ) คือ ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน อบต. อสม. ปราชญ์ชาวบ้าน จะเป็นผู้ให้ข้อมูลทางด้านการปกครอง ด้านระดับความสัมพันธ์ทางช่วงชั้นของสมาชิกในชุมชน

3. ปู่ อาจารย์วัด ซึ่งหมายถึง มัคคทายก หรืออาจารย์วัดนั่นเอง ถือว่าเป็นผู้นำที่ไม่เป็นทางการ เป็นผู้คนในชุมชนที่ให้ความเคารพและมีความรู้เกี่ยวกับการประกอบพิธีกรรมต่างๆ

4. กลุ่มสตรีแม่บ้าน คือ กลุ่มผู้หญิงที่แต่งงานมีครอบครัวแล้ว หรือแม่หม้าย กลุ่มนี้จะได้แสดงความคิดเห็นในด้านบทบาทที่ผู้หญิงมีต่อชุมชนในด้านต่างๆ

5. เยาวชน ที่มีอายุไม่เกิน 18 ปี อยู่ในวัยเรียน จะเป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับด้านการได้รับการถ่ายทอดเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อ

- ในระดับนักวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการมีส่วนร่วมในการเก็บข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 2 ทีมการศึกษาดังที่กล่าวมาแล้ว แต่ในความเป็นจริงข้อมูลเชิงลึกผู้วิจัยจำเป็นต้องลงมือเก็บข้อมูลเอง และที่สำคัญเนื่องด้วยผู้วิจัยเป็นคนในพื้นที่ ผู้วิจัยจะใช้วิธีการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมกับกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในชุมชน อันได้แก่ งานวัฒนธรรมประเพณีต่างๆ ที่เกิดขึ้นทั้งแบบสมัยเก่าและสมัยใหม่ที่เกิดขึ้นในชุมชน และความสัมพันธ์ของคนในชุมชน ผู้วิจัยจะใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างทำการสัมภาษณ์พูดคุยแบบไม่เป็นทางการกับแหล่งข้อมูล โดยคำถามที่ใช้เป็นคำถาม

ปลายเปิดตามประเด็นที่กำหนด นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้บันทึกภาพด้วยกล้องถ่ายรูป เมื่อชุมชนมีพิธีกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมพฤติกรรมทางสังคม

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการข้อมูลที่หลากหลายเพื่อนำมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย จึงแยกกลุ่มการศึกษาได้ดังนี้

1. ชาวบ้านทั่วไป ใช้การเก็บข้อมูลเชิงลึกด้วยการสัมภาษณ์และการเก็บข้อมูลแบบสุ่มตัวอย่างทางสถิติ เพื่อให้เห็นความเคลื่อนไหวทางตัวเลขที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม

- กลุ่มที่ 1 กลุ่มที่เป็นผู้นำทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ อาทิ อ.ส.ม. อบต. ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน เจ้าอาวาสวัด มัคทายก กลุ่มสตรีแม่บ้าน (จำนวน 10 คน)

- กลุ่มที่ 2 ชาวบ้านทั่วไปทั้งชาย - หญิง (จำนวน 20 คน)

- กลุ่มที่ 3 เยาวชนอายุไม่เกิน 18 ปี (จำนวน 10 คน)

เหตุผลที่เลือก 3 กลุ่มนี้เพื่อให้เห็นความแตกต่างทางด้านอำนาจทางชนชั้นและการเข้าร่วมในประเพณีพิธีกรรมต่างๆ และการให้ความสำคัญกับการปฏิสัมพันธ์กันในสังคมในรูปแบบเศรษฐศาสตร์เชิงสัญลักษณ์ และความคิดเห็นที่หลากหลายต่อภาษีสังคมโดยการใช้เหล่านี้เป็นสื่อกลาง

2. กลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐ ที่ทำงานในพื้นที่ ได้แก่ เจ้าหน้าที่สถานีอนามัย เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ครู พัฒนาการ และ นายอำเภอ

เหตุผลที่เลือกกลุ่มนี้เพราะกลุ่มนี้เป็นบุคคลที่มีพื้นเพจากภายนอกชุมชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมภายในชุมชนไม่ว่าจะเป็นงานด้านพัฒนา งานด้านรณรงค์และการประชาคมต่างๆ และสามารถอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชนได้โดยผ่านมุมมองจากคนข้างนอกชุมชน

3. กลุ่มพ่อค้า แม่ค้า ในชุมชนๆ ละ 2 ร้าน จำนวนทั้งสิ้น 24 ตัวอย่าง

เหตุผลที่เลือกกลุ่มนี้ เพราะเป็นกลุ่มที่สามารถช่วยอธิบายเชิงเศรษฐกิจภายในชุมชนได้ โดยเฉพาะการรวมกลุ่ม การปฏิสังสรรค์กันภายในชุมชนโดยมีร้านค้าเป็นศูนย์กลาง และสามารถตรวจสอบตัวเลขที่เกิดจากการซื้อขายสุราได้ในรอบ 1 ปีที่มา การสุ่มตัวอย่างร้านค้าได้จากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้น ซึ่งพบว่าในหนึ่งชุมชนมีร้านค้า 3-5 ร้าน ดังนั้นการเลือกร้านค้าที่ศึกษาจึงใช้หมู่บ้านละ 2 ร้าน เพื่อให้สามารถได้ข้อมูลที่ครอบคลุมขึ้น

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจะเชื่อมโยงแนวคิดตามประเด็นหลัก ในการวิเคราะห์ของการวิจัยนี้ เมื่อได้ข้อมูลแล้วจะแยกข้อมูลตามประเด็นต่างๆ ที่ได้กำหนดและพิจารณาความครบถ้วนของข้อมูล ตลอดจน ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลโดยใช้หลักการไตรมิตี ซึ่งได้แก่การเลือกผู้ให้ข้อมูล ตามฐานะทางเศรษฐกิจที่มีความหลากหลาย และใช้วิธีการหลากหลายในการเก็บข้อมูล เช่น ตรวจสอบข้อมูลจากการสัมภาษณ์ด้วยวิธีการใช้การสังเกตและตรวจสอบข้อมูลจากข้อมูลมือสอง เป็นต้น นอกจากนี้จะทำการตรวจสอบข้อมูลที่หลากหลายจากผู้นำชุมชน ชาวบ้าน เยาวชน เจ้าหน้าที่รัฐ เมื่อข้อมูลถูกต้องครบถ้วนแล้วจะทำการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ในการนำเสนอ การศึกษา

บทที่ 4
ผลการศึกษา

การศึกษาประเด็น รูปแบบการบริโภคเหล้าในวิถีพื้นบ้าน “จองคาย จูยการ” ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเชื้อสายเขมร กรณีศึกษา ตำบลตะเคียนราม อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ (Traditional patterns in alcoholic consumption “Jong-dye Juy-kan” within Thai-kmer Communities A case study of Takianram sub-district Phusing District Sisaket Province) เป็นการศึกษาที่ต้องการหาคำตอบว่ารูปแบบการบริโภคเหล้าในวิถีพื้นบ้าน “จองคาย จูยการ” ก่อให้เกิดระบบภานีสังคมและผลกระทบต่อวัฒนธรรมชุมชน ซึ่งเป็นการศึกษาที่อ้างอิงทั้งเงื่อนไขทางประวัติศาสตร์ สังคม เศรษฐกิจและประเพณีวัฒนธรรมของชุมชนตำบลตะเคียนราม โดยการศึกษาที่จะเข้าใจถึงการบริโภคเหล้าที่แฝงมากับวัฒนธรรมประเพณี อันดับแรกที่เป็นภาพรวมที่ควรศึกษาคือ พัฒนาการรูปแบบความสัมพันธ์ของระบบภานีสังคมผ่านการใช้เหล้าภายใต้เงื่อนไขทางวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งเป็นการมองเชิงประวัติศาสตร์ความเป็นมา การศึกษาประวัติศาสตร์สามารถศึกษาได้สองแนวทางคือ ศึกษาจากข้อมูลเอกสารและศึกษาจากบุคคลผู้รู้ในชุมชน (Key informant) ดังนั้นการศึกษาด้านเงื่อนไขทางประวัติศาสตร์ในครั้งนี้ผู้ศึกษาจึงเชื่อมโยงกับรูปแบบความสัมพันธ์ในเชิงภานีสังคมด้วยเพื่อให้เห็นความเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์ทั้งระดับมหภาค(ชุมชน)และระดับจุลภาค (ครัวเรือน)

พัฒนาการรูปแบบความสัมพันธ์ของระบบภานีสังคมผ่านการใช้ เหล้าภายใต้เงื่อนไขทางวัฒนธรรมประเพณี พิธีกรรม“จองคาย จูยการ”	
ช่วงระยะเวลา	เหตุการณ์สำคัญ
ยุคที่ 1 ประวัติศาสตร์ – ช่วงปี 2504	เป็นทั้งช่วงที่มีการก่อตั้งชุมชนจนถึงยุคแผน พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับแรก
ยุคที่ 2 ช่วงปี 2504 - ช่วงปี 2510	เป็นช่วงที่เศรษฐกิจชุมชนเริ่มเปลี่ยนแปลงวิถีการผลิตคือมีการอพยพแรงงานเพิ่มมากขึ้นในชุมชนและช่วงที่มีการทำนุบำรุงศาสนาในเชิงศาสนสถาน
ยุคที่ 3 ช่วงปี2510- 2520	เป็นช่วงที่ชุมชนเปิดรับวัฒนธรรมประเพณีสมัยเก่า(ที่มีมาแต่ดั้งเดิม)และประเพณีสมัยใหม่ (ที่รับมาจากข้างนอก)
ยุคที่ 4 ช่วงปี2520 - ปัจจุบัน	เป็นช่วงที่มีระบบเศรษฐกิจการสะสมทุนเต็มรูปแบบและระบบเศรษฐกิจ สังคม ที่เปลี่ยนแปลงไปตามภาวะความทันสมัย

ตารางที่ 1 : แสดงพัฒนาการรูปแบบความสัมพันธ์ของระบบภานีสังคมผ่านการใช้ เหล้าภายใต้เงื่อนไขทางวัฒนธรรมประเพณี พิธีกรรม“จองคาย จูยการ”

ทั้งนี้เนื่องจากในตำบลตะเคียนรามมีทั้งหมด 14 หมู่บ้าน แต่ละหมู่บ้านมีที่มาจาก 3 หมู่บ้านหลัก ดังนั้นผู้วิจัยเองจึงใช้คำว่า “ 3 หมู่บ้านหลัก ” เป็น “ 3 ชุมชน ” เพื่อที่จะสามารถอธิบายปรากฏการณ์ด้านความสัมพันธ์ทางสังคมได้อย่างเข้าใจดังนี้

1. ภาพรวมของชุมชนตำบลตะเคียนราม

1.1 ประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างเมืองชุมชน กับตำบลตะเคียนราม

ในช่วงของสมัยก่อนที่จะมีการก่อตั้งตำบลตะเคียนราม ตำบลตะเคียนรามได้ขึ้นอยู่กับการปกครองของอำเภอชุมชน จังหวัดศรีสะเกษ ดังนั้นประวัติการก่อตั้งของตำบลตะเคียนรามจึงสัมพันธ์กับการก่อตั้งเมืองชุมชนหรืออำเภอชุมชนในปัจจุบัน จากหลักฐานอ้างอิงด้านเอกสารเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาซึ่งเป็นงานของ พระครูโสภิตธรรมจันทร์ เจ้าคณะอำเภอชุมชน ได้กล่าวไว้ว่าประวัติเมืองชุมชน เริ่มในสมัยปลายกรุงศรีอยุธยาในแผ่นดินของสมเด็จพระที่นั่งสุริยามรินทร์ หรือสมเด็จพระเจ้าเอกทัศ กรุงศรีอยุธยาราชธานีซึ่งขณะนั้นมีอาณาเขตกว้างใหญ่ไพศาล มีประเทศที่เป็นเมืองขึ้นหลายเมือง เช่น ประเทศลาว และประเทศเขมร

เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2257 ราชสำนักเวียงจันทร์แย่งอำนาจกันปกครอง อาณาจักรลาวจึงแตกแยกออกเป็น 3 รัฐอิสระ คือ หลวงพระบาง เวียงจันทร์ และจำปาศักดิ์ จากเหตุการณ์แย่งแย่งอำนาจกันครั้งนี้เป็นเหตุให้ชาวลาวกลุ่มหนึ่งภายใต้การนำของเจ้าราชครูหลวงแห่งวัดป่าโพธิ์สะเม็กพร้อมด้วยภิกษุสามเณร และพวกข้าทาสบริวารพากันอพยพหนีภัยลงไปทางใต้ ไปบูรณะพระธาตุพนมไปจนถึงเขมร ส่วนชาวเขมร – ส่วย ก็มีการอพยพเคลื่อนย้ายครั้งสำคัญ เพื่อหาความเป็นอิสระในการใช้ชีวิตในถิ่นที่เหมาะสม โดยก่อนหน้านั้นบริเวณที่เป็นเส้นทางปราสาทด้านทิศเหนือของประเทศเขมรหรือขอมนั้น มีชุมชนดั้งเดิมอยู่ทั่วไป เช่นบริเวณที่เป็นเมืองชุมชน และชุมชนอื่นๆในแถบนี้ ซึ่งต่อมาทางราชสำนักไทยเรียกผู้คนที่ย้ายมาอยู่ในแถบนี้ว่า “เขมรป่าดง” รวมถึงเขตพื้นที่ตำบลตะเคียนรามด้วย จึงทำให้วัฒนธรรมด้านภาษาของกลุ่มชนบริเวณนี้มีการพูดหรือติดต่อสื่อสารกันเป็นภาษาเขมร

โดยสัมพันธ์กับคำบอกเล่าของคนเฒ่าคนแก่ในตำบลตะเคียนรามซึ่งกล่าวว่า¹ ในเขตพื้นที่ของตำบลตะเคียนรามนั้น แต่ก่อนเชื่อกันว่าเป็นที่อยู่ของกลุ่มชนชาวเขมรก่อนที่ไทยจะเข้ามาตีเป็นเมืองขึ้น แต่ไม่ทราบว่าเข้ามาอยู่ในช่วงปีไหน อย่างไร ช่วงนั้นจากหลักฐานการค้นพบวัตถุโบราณ อาทิ อนุสรณ์จำพวก ไห กำไล ถ้วยชาม นั้นสันนิษฐานว่าชุมชนเก่าดั้งเดิมนั้นตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของตำบลตะเคียนราม ซึ่งปัจจุบันเรียกพื้นที่ดังกล่าวว่า “ คำเปียงเวียล ” หรือ “ ภูมิปรอยเนือก ”²

¹ สัมภาษณ์นางอู๋ บุตะเคียน อายุ 82 ปี เมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม 2551

² คำว่า “ คำเปียงเวียล ” เป็นบริเวณที่เป็นที่ลุ่มมีแหล่งน้ำที่อุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเพาะปลูก ซึ่งคำว่า คำเปียง หมายถึง แหล่งน้ำ ส่วนคำว่า เวียล หมายถึง อาณาบริเวณ ส่วน “ ภูมิปรอยเนือก ” ภูมิ หมายถึง ชุมชนหรือแหล่งที่อยู่ และคำว่า ปรอย หมายถึง ป่า และคำว่า เนือก หมายถึง เต่า ถ้าเอาคำ 2 คำมารวมกัน หมายถึง บริเวณที่เป็นที่ลุ่ม

พื้นที่แห่งนี้นอกจากจะเป็นที่ตั้งของชุมชนสมัยโบราณกาลแล้ว ยังเป็นแหล่งกิจกรรมทำนา ทำไร่ ที่สำคัญอีกด้วย ซึ่งแหล่งที่เพาะปลูกอยู่ทางบริเวณทางทิศตะวันออกของชุมชน ปัจจุบันหลักฐานที่ยังหลงเหลืออยู่คือ ต้นมะม่วง 3 ต้นขนาดความกว้าง 4 คนโอบ และชาวบ้านเชื่อว่าบริเวณต้นมะม่วงนั้นเป็นที่ตั้งของชุมชนและเป็นแหล่งพบปะรวมตัวกันของชุมชนในสมัยโบราณ ต่อมาชุมชนดังกล่าวได้สูญหายสันนิษฐานว่าเกิดโรคระบาดและมีการอพยพออกไป บ้างก็สันนิษฐานว่าทางไทยเข้ามาตีและกวาดต้อนไล่ฆ่าคนเขมรแถวนี้เพื่อครอบครองพื้นที่ หลังจากนั้นไม่นานก็มีผู้คนที่เป็กลุ่มเขมรเข้ามาตั้งรกรากอีกบริเวณหนึ่งในพื้นที่ตำบลตะเคียนรามบริเวณทางทิศใต้ เรียกพื้นที่ดังกล่าวว่า “ภูมิภนาล” โดยบริเวณดังกล่าวไม่ทราบแน่ชัดว่ามีคนเขมรย้ายเข้ามาอยู่ช่วงใดและย้ายออกเพราะอะไรเหมือนกัน แต่มีความเชื่อว่าชุมชนนี้ได้ล่มสลายลงเนื่องจากเกิดโรคระบาดและมีคนที่เก่งกล้าคาถาอาคมเป็นปอบผู้คนกลัวจึงพากันหลบหนีไปหมด

หลังจากนั้นก็ยังมีคนจากที่อื่นๆ ย้ายมาตั้งรกรากบริเวณพื้นที่ตำบลตะเคียนราม ซึ่งจากคำบอกเล่าจากปากต่อปากของคนเฒ่าคนแก่ และผู้สูงอายุหลาย ๆ ท่านนำมาผสมกับประวัติเมืองขุขันธ์ กล่าวไว้ว่า ในสมัยอดีตตำบลตะเคียนรามนั้นมีพื้นที่ที่มีป่าดงต้นตะเคียนเป็นส่วนใหญ่ เช่นในได้น้ำหนองกระโดน หมู่ที่ 6 บ้านกระโดน ตำบลตะเคียนรามในปัจจุบันนี้ ได้มีต้นตะเคียนต้นใหญ่ ๆ เท่า 3 คนโอบจำนวนมากล้มอยู่ใต้น้ำหนองกระโดน ซึ่งชาวบ้านได้ตัดมาสร้างบ้านเรือนอาศัยอยู่จนถึงทุกวันนี้ เนื่องจากสมัยแต่ก่อนนั้นป่าต้นตะเคียนได้ขึ้นอยู่ริมน้ำหนองกระโดนเต็มทั้งสองลำน้ำเป็นไม้เนื้อแข็งใช้สร้างบ้านเรือนได้ เมื่อน้ำเกิดการกัดเซาะจึงทำให้ต้นตะเคียนที่ขึ้นอยู่ริมตลิ่งนั้นล้มอยู่ใต้น้ำจนทุกวันนี้ จึงทำให้ตั้งชื่อหมู่บ้านและตำบลว่า “บ้านตะเคียน” ส่วนคำว่า “ตะเคียนราม” นั้น เนื่องจากมีประวัติเล่าว่าในคราวที่มีการสร้างบ้านแปลงเมืองนั้น ได้มีพี่น้อง 3 คน คนโตนามว่านาย “ราม” (ภาษาเขมรออกสำเนียงว่า เรียม ซึ่งหมายถึงพี่ชาย) คนกลางนามว่านาย “เกลี้ยง” (สำเนียงเขมรว่า กลิ่ง) ส่วนคนสุดท้องนามว่านาย “บุตร” ได้พากันอพยพมาจากที่อื่น จากการสืบค้นหลักฐานจากคนเฒ่าคนแก่พบว่ามาจาก เมืองวัง หรือเมืองเวียง ในสมัยก่อนคนถิ่นอื่นชอบเรียกชาวบ้านตะเคียนรามว่า ชาวเดิน ซึ่งเพี้ยนมาจากคำว่าเดิน หรือไม่นั้นก็ไม้อาจทราบได้ ทั้งสามพี่น้องได้นำครอบครัวตลอดถึงพรรคพวกมานุกเบิกเพื่อก่อตั้งเป็นหมู่บ้าน โดยนายราม ได้ถากถางทำไร่ซึ่งตั้งหมู่บ้านทางทิศตะวันออก และตั้งชื่อหมู่บ้านว่า บ้านตะเคียนรามตะวันออก เมื่อทางการประกาศให้มีการใช้นามสกุลจึงใช้นามสกุลว่า ตะเคียนราม เพื่อเป็นเกียรติแก่บรรพบุรุษผู้ก่อตั้งหมู่บ้าน ส่วนคนที่สองโดยนายเกลี้ยง ได้บุกเบิกทำไร่ทางทิศใต้และตั้งหมู่บ้านตะเคียนกลาง จึงใช้นามสกุลว่า ตะเคียนเกลี้ยงเพื่อเป็นเกียรติแก่นายเกลี้ยง ผู้ก่อตั้งหมู่บ้าน และคนสุดท้องคือ นายบุตร

มีแหล่งน้ำที่อุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเพาะปลูกและเป็นทั้งชุมชนที่อยู่ของสัตว์หลากหลายชนิด โดยเฉพาะเต่ามีเป็นจำนวนมากจึงเรียกพื้นที่แห่งนี้ว่า “ตาเปียงเวียล” หรือ “ภูมิปรีอยเนือก”

³ คำว่า “ภูมิภนาล” ภนาล แปลว่า กลาง ดังนั้นจึงเรียกรวมกันว่า ชุมชนที่อยู่ตรงกลาง

ได้แยกไปตั้งถิ่นฐานด้านทิศตะวันตก และตั้งหมู่บ้านตะเคียนตะวันตก จึงได้ใช้นามสกุลว่า บุ
ตะเคียน เพื่อเป็นเกียรติแก่นายบุตร ผู้ก่อตั้งหมู่บ้าน

หากจะกล่าวถึงพัฒนาการการเปลี่ยนแปลงของชุมชนตำบลตะเคียนรามนั้น บริเวณพื้นที่
แห่งนี้ได้มีการอพยพย้ายเข้ามาอยู่ของผู้คนเป็น 3 ช่วงเวลาคือ ช่วงแรกเป็นช่วงที่อยู่บริเวณ “ ต่า
เปียงเวียด ” หรือ “ ภูมิปรือยเนือก ” ช่วงที่สองบริเวณภูมิภัก ส่วนช่วงที่สามเป็นบริเวณตำบล
ตะเคียนรามในปัจจุบัน การอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานสาเหตุที่สำคัญเนื่องจากต้องการใช้ทรัพยากร ดิน
ป่าไม้และแหล่งน้ำ เป็นสำคัญ

1.2 ที่ตั้งและอาณาเขต

ทางด้านภูมิประเทศ

บ้านตะเคียนราม เป็นพื้นที่ลุ่มสลับที่ดอน ดินเป็นดินร่วนปนทรายเหมาะในการทำนาและ
ปลูกปอ ปลูกมันสำปะหลัง พื้นที่ในบริเวณรอยต่อกับชุมชนภายนอกด้านทิศเหนือและทิศตะวันตก
ส่วนมากเป็นพื้นที่ทำการเกษตรคือ พื้นที่นา ส่วนพื้นที่ในบริเวณรอยต่อกับชุมชนด้านนอกทางทิศ
ตะวันออกและทิศใต้ส่วนมากเป็นพื้นที่นาสลับกับพื้นที่ไร่ ลักษณะภูมิอากาศเหมือนพื้นที่ภาค
อีสานทั่วไปคือมี 3 ฤดู ฤดูฝน ฤดูหนาว ฤดูร้อน แต่ในฤดูฝนจะฝนตกชุกเนื่องจากได้รับลมมรสุม
ตะวันตกเฉียงใต้

การติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	บ้านสระรูน ตำบลปราสาท อำเภอบัวชุม จังหวัดศรีสะเกษ
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ตำบลดงรัก อำเภอกุสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ตำบลโลกตาล อำเภอกุสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ตำบลห้วยตึกชู อำเภอกุสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ

ลักษณะการตั้งบ้านเรือน

ลักษณะการตั้งบ้านเรือนของชุมชนตำบลตะเคียนราม จะเป็นการตั้งบ้านเรือนที่กระจุกตัว
บ้านแต่ละหลังจะอยู่ชิดติดกัน โดยบริเวณบ้านเรือนที่อยู่ใกล้กันจะเป็นกลุ่มญาติพี่น้อง บ้านเรือน
ส่วนใหญ่เป็นบ้านสองชั้น ด้านล่างก่อด้วยอิฐส่วนด้านบนสร้างด้วยไม้ ลักษณะการตั้งบ้านเรือน
แสดงให้เห็นถึงรูปแบบการตั้งชุมชนโดยตำบลตะเคียนราม ในอดีตมีทั้งหมด 3 หมู่บ้านเมื่อ
ประชากรเพิ่มมากขึ้นจาก 3 หมู่บ้านได้แบ่งเป็นหมู่บ้านย่อยอีก ซึ่งเมื่อก่อนตำบลตะเคียนรามได้
ขึ้นอยู่กับตำบลปรือใหญ่ อำเภอบัวชุม ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2534 ได้ย้ายมาเป็นตำบลตะเคียนราม
อำเภอกุสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ ปัจจุบันมีจำนวนหมู่บ้านทั้งสิ้น 14 หมู่บ้าน

ชุมชนที่ 1 บ้านตะเคียนรามตะวันออก ได้แยกไปตั้งหมู่บ้านใหม่อีก 4 หมู่บ้าน คือ

บ้านตาโตว หมู่ที่ 7 บ้านตาโสม หมู่ที่ 8 บ้านตำหนัก หมู่ที่ 11 บ้านโคกสะอาด หมู่ที่ 13 ซึ่งบ้านตะเคียนตะวันออก หมู่ที่ 1 ก่อตั้งโดยนายราม ตามประวัติที่กล่าวมาข้างต้น โดยมีผู้ใหญ่คนแรกคือผู้ใหญ่บน ตะเคียนราม ทรัพยากรหลักที่สำคัญของชุมชนนี้คือ หนองน้ำขนาดใหญ่คือ หนองโซง อยู่ทางทิศตะวันออกของหมู่บ้านและติดกับวัดนามวิจิตรตะเคียนราม ซึ่งมีวัดเป็นโบราณสถาน โดยมีพระครูประกาศธรรมวัตร (หลวงพ่อดาย ปาโมกโข) เป็นเจ้าอาวาส ซึ่งเป็นที่เคารพสักการะของชาวตำบลตะเคียนราม และตำบลใกล้เคียงเป็นอย่างมาก ชุมชนของบ้านตะเคียนตะวันออกจะประกอบอาชีพทำนา ทำไร่ปอ และไร่มันสำปะหลัง

ชุมชนที่ 2 บ้านตะเคียนกลาง ได้แยกไปตั้งหมู่บ้านอีก 4 หมู่บ้าน คือ

บ้านขยอง หมู่ที่ 4 บ้านระเบ้าะ หมู่ที่ 5 บ้านอุดมพัฒนา หมู่ที่ 10 บ้านใหม่สามัคคี หมู่ที่ 14 ซึ่งบ้านตะเคียนกลาง หมู่ที่ 3 ก่อตั้งโดยนายเกลี้ยง ตามประวัติที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น มีผู้ใหญ่คนแรก คือนายพร ตะเคียนเกลี้ยง โดยมีอ่างเก็บน้ำบ้านตะเคียนกลางเป็นหนองน้ำประจำหมู่บ้าน และเคยเป็นที่ตั้งวัดแห่งแรกของตำบลตะเคียนราม เพราะจากหลักฐานที่พบเห็นเคยมีดินโพธิ์ใหญ่ มีวัตถุโบราณประเภทหม้อ ไห โครงกระดูก ข้าวของโบราณมากมาย ปัจจุบันเป็นที่ตั้งขององค์การบริหารส่วนตำบลตะเคียนราม ชาวบ้านประกอบอาชีพทำนา ไร่ปอและไร่มันสำปะหลัง

ชุมชนที่ 3 บ้านตะเคียนวันตก ได้แยกไปตั้งหมู่บ้านอีก 3 หมู่บ้านคือ

บ้านกระโดน หมู่ที่ 6 บ้านพยอม หมู่ที่ 9 บ้านห้วยยาง หมู่ที่ 12 ซึ่ง บ้านตะเคียนวันตก หมู่ที่ 2 ก่อตั้งโดยนายบุตร ตามประวัติที่ได้กล่าวมาแล้วมาข้างต้น มีผู้ใหญ่คนแรก คือ ผู้ใหญ่เจีย บุตะเคียน ชาวบ้านมีอาชีพทำนาและทำไร่มันสำปะหลัง

1.3 การใช้ทรัพยากร

การพึ่งพิงทรัพยากรภายในชุมชน

วิถีการพึ่งพิงทรัพยากรภายในชุมชนหากเปรียบเทียบกับอดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งวิถีการพึ่งพิงในสมัยอดีตจะพึ่งพิงทรัพยากรจากน้ำและป่าเป็นหลัก ซึ่งแหล่งน้ำที่สำคัญที่ส่งผลให้เกิดวิถีการเกษตรที่ยั่งยืนราบจนถึงทุกวันนี้คือ ห้วยตึกชู ที่ไหลมาจากเทือกเขาพนมดงรัก เพื่อใช้ในการทำนา ส่วนการพึ่งพิงทรัพยากรป่าจำพวกฟืน ผักป่า สัตว์ป่า ในอดีตถือว่าพื้นที่ของตำบลตะเคียนรามนั้นสมบูรณ์มากเพราะอยู่ติดเขตเทือกเขาพนมดงรัก แต่ในปัจจุบันเมื่อการพัฒนาเจริญมากขึ้น โดยเฉพาะด้านสาธารณูปโภคทำให้ทรัพยากรป่าลดลงอย่างรวดเร็ว เหตุผลเนื่องมาจากการบุกเบิกทำไร่และการจับจองเพื่อเป็นที่อยู่อาศัยของชาวบ้านในชุมชน

การพึ่งพิงทรัพยากรภายนอกชุมชน

เริ่มมีขึ้นช่วงปีพ.ศ.2500 เป็นต้นมา เกิดจากการสื่อสารคบค้าสมาคมกับคนภายนอกชุมชนมากขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มพ่อค้าที่รับซื้อข้าว ปอ กลุ่มนี้ส่วนมากเป็นคนจีนที่เข้ามาทำการค้าขาย การพึ่งพิงทรัพยากรข้างนอกในที่นี้จึงเริ่มด้วยกัน รู้จักการแลกเปลี่ยนสินค้าโดยใช้เงินตราเป็นสื่อกลางของการแลกเปลี่ยน การให้ความสำคัญกับเงินตราทำให้วิถีของการผลิตเปลี่ยนแปลงตามไปด้วยเริ่มผลิตเพื่อการค้ามากขึ้น คนในชุมชนเริ่มออกไปทำงานรับจ้างขายแรงงานข้างนอกเพื่อหารายได้มาเลี้ยงครอบครัว ดังนั้นในช่วงปี พ.ศ.2540 เป็นต้นมา คนในชุมชนจึงออกไปทำงานเป็นแรงงานรับจ้างที่ต่างจังหวัดเป็นจำนวนมาก ซึ่งส่วนมากมีอาชีพทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมและเป็นแม่บ้าน ทั้งนี้รายได้หลักของแต่ละครอบครัวในชุมชนจึงมาจากประการที่หนึ่ง วิถีชีวิตการผลิตภาคการเกษตร ประการที่สองมาจากการการค้าขาย ประการที่สาม มาจากการรับจ้างขายแรงงานที่ต่างจังหวัด

จากการประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานและการใช้ทรัพยากร แสดงให้เห็นว่าวิถีชีวิตของชาวบ้านตะเคียนรามนั้น นอกเหนือจากจะให้ความสำคัญกับวิถีชีวิตการเกษตรแล้วยังให้ความสำคัญกับการพึ่งพิงทรัพยากรภายนอก โดยอาศัยการขายแรงงานซึ่งสมาชิกในครอบครัวหนึ่งจะมีตัวแทน 1 – 2 คนไปขายแรงงานยังต่างจังหวัดเพื่อหาเงินมาเลี้ยงครอบครัว วิถีชีวิตลักษณะเกิดขึ้นมานานแล้วตั้งแต่ที่ชุมชนเริ่มรู้จักการปลูกพืชเชิงพาณิชย์เพื่อการค้าขาย และให้ความสำคัญกับระบบเศรษฐกิจแบบเงินตรา ดังนั้นปฏิทินกิจกรรมแสดงวิถีชีวิตของชาวบ้านในปัจจุบันในยุคทุนนิยมคือตั้งแต่ พ.ศ. 2520-2551 จึงมีลักษณะดังต่อไปนี้

เดือน	กิจกรรมการผลิต		
	การเกษตร	รับจ้างแรงงานในชุมชน	รับจ้างแรงงานต่างจังหวัด
ม.ค.	เกี่ยวข้าว / ถอนมันสำปะหลัง / ตัดปอ /	รับจ้างเกี่ยวข้าว / ถอนมันสำปะหลัง / ตัดปอ /	กลับมาบ้านมาช่วยเกี่ยวข้าว / ถอนมันสำปะหลัง / ตัดปอ
ก.พ.	-	-	กลับไปทำงานโรงงานอุตสาหกรรม / ก่อสร้าง
มี.ค.	-	-	งานโรงงานอุตสาหกรรม / ก่อสร้าง
เม.ย.	-	-	งานโรงงานอุตสาหกรรม / ก่อสร้าง
พ.ค.	หว่านข้าว / ดำนา	รับจ้างหว่านข้าว / ดำนา	กลับมาบ้านมาช่วยหว่านข้าว ดำนา
มิ.ย.	หว่านข้าว / ดำนา	รับจ้างหว่านข้าว / ดำนา	กลับมาบ้านมาช่วยหว่านข้าว

			ด้านา
ก.ค.	-	-	กลับไปทำงานโรงงานอุตสาหกรรม / ก่อสร้าง
ส.ค.	-	-	ทำงานโรงงานอุตสาหกรรม / ก่อสร้าง
ก.ย.	-	-	ทำงานโรงงานอุตสาหกรรม / ก่อสร้าง
ต.ค.	-	-	ทำงานโรงงานอุตสาหกรรม / ก่อสร้าง
พ.ย.	เกี่ยวข้าว / ถอนมันสำปะหลัง / ตัดปอ /	รับจ้างเกี่ยวข้าว / ถอนมันสำปะหลัง / ตัดปอ /	กลับมาบ้านมาช่วยเกี่ยวข้าว / ถอนมันสำปะหลัง / ตัดปอ
ธ.ค.	เกี่ยวข้าว / ถอนมันสำปะหลัง / ตัดปอ /	รับจ้างเกี่ยวข้าว / ถอนมันสำปะหลัง / ตัดปอ /	กลับมาบ้านมาช่วยเกี่ยวข้าว / ถอนมันสำปะหลัง / ตัดปอ

ตารางแสดงที่ 1 แสดง ปฏิทินกิจกรรมแสดงวิถีชีวิตของชาวบ้านในปัจจุบันในยุคทุนนิยมคือตั้งแต่ พ.ศ. 2520-2551

จากตารางจะเห็นว่า สมาชิกในครอบครัว แม้จะไปค้าขายแรงงานยังต่างจังหวัดในช่วงเดือนก.พ.-เม.ย. และ ก.ค.- ต.ค. โดยรวมจะไปค้าขายแรงงานยังต่างจังหวัดเป็นเวลา 7 เดือน แต่ในช่วงทำการเกษตรแรงงานเหล่านี้จะกลับมาช่วยที่บ้าน ส่วนมากเป็นกลุ่มวัยรุ่นและวัยกลางคนซึ่งมีบทบาทสำคัญมากที่มาช่วยครอบครัว และแรงงานภาคการเกษตรที่อยู่ในชุมชน อาทิ พ่อ แม่ น้องกลุ่มนี้ไม่ได้เป็นกำลังหลัก เพราะไม่สามารถทำงานภาคการเกษตรได้เต็มที่ ซึ่งวิถีชีวิตส่วนมากของชุมชนตำบลตะเคียนรามจึงมีลักษณะการโยกย้ายแรงงานไปมาระหว่างภาคการเกษตรและภาคอุตสาหกรรม

1.4 ทางด้านสาธารณูปโภค

ในบ้านตะเคียนราม เกี่ยวกับด้านสาธารณูปโภคนับได้ว่ามีความสะดวกสบาย เพราะน้ำใช้ได้จากประปาตำบลโดยการดึงเอาน้ำลำห้วยตึกชุมมาทำน้ำประปา ส่วนน้ำดื่มชาวบ้านนิยมใช้น้ำฝน หากขาดน้ำดื่มช่วงหน้าแล้งชาวบ้านจะซื้อน้ำจากพ่อค้าในชุมชน โดยน้ำ 1 ถึง 1,000 ลิตร คิดถึงละ 200 บาท น้ำที่นำมาขายเป็นเป็นน้ำใต้ดิน ส่วนไฟฟ้าเครื่องอำนวยความสะดวกประเภทวิทยุ พัดลม ตู้เย็น มีใช้ทุกหลังคาเรือน

1.5 ทางด้านการปกครอง

ตำบลตะเคียนรามมีประชากรทั้งสิ้น คน แยกเป็นชาย คน หญิง คน ปัจจุบันลักษณะการเมืองการปกครองของตำบลตะเคียนราม มีลักษณะเป็นระบบอุปถัมภ์ เนื่องจาก ระบบการเลือกตั้งในแต่ละหมู่บ้านตั้งแต่ระดับผู้ใหญ่บ้าน จะเน้นหากใครที่ลงสมัครมีญาติโยม มีฐานะและมีที่ดินเยอะคนนั้นมีสิทธิ์เลือกเป็นผู้ใหญ่บ้าน ส่วนผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านส่วนมากจะเป็นญาติในหมู่บ้านของตนเอง และการเลือกตั้งระดับอบต. ก็จะใช้วิธีการเดียวกันกับการเลือกผู้ใหญ่บ้าน แต่ส่วนมากกลุ่มการเมืองท้องถิ่นที่มีบทบาทมากที่สุดคือ ตระกูล “ บุตะเคียน ”

1.6 ด้านการศึกษา

โรงเรียนชั้นแรกของหมู่บ้านนี้ คือ วัดตะเคียนราม ก่อตั้งเมื่อพ.ศ. 2481 โดยนายคุ้มวรรณภู นายอำเภออุซันต์และคณะกรรมการอำเภอเป็นผู้จัดตั้ง และให้ใช้ชื่อว่า โรงเรียนประชาบาล ตำบลโสน 3 (วัดบ้านตะเคียน) สถานที่เรียนเป็นศาลาวัด โดยมีนายสิงห์ ศรีลาชัย เป็นครูใหญ่ จนถึงพ.ศ. 2485 ทางราชการได้เล็งเห็นว่าควรมีการเปลี่ยนแปลงชื่อและสถานที่ศึกษาจึงได้ย้ายมาตั้งโรงเรียนใหม่ที่บ้านตะวันตก เปลี่ยนเป็นชื่อ โรงเรียนบ้านตะเคียนราม และพ.ศ. 2493 ชุมชนตำบลตะเคียนรามได้ขยายการก่อตั้งโรงเรียนอีกหนึ่งแห่งคือโรงเรียนบ้านตาโสม ตั้งอยู่ที่บ้านตาโสม ปัจจุบัน สาเหตุที่แยกโรงเรียนเนื่องจากสภาพพื้นที่ของตำบลตะเคียนรามในแต่ละหมู่บ้านห่างไกลกันเพื่อความสะดวกของลูกหลานจึงแยกตั้งโรงเรียน

คุณภาพการศึกษา ของตำบลตะเคียนรามนั้นส่วนมากชาวบ้านนิยมให้ลูกหลานของตนเองเรียนจบระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย แล้วไปขายแรงงานยังต่างจังหวัด มีบางส่วนที่เรียนต่อระดับปริญญาตรี ส่วนมากระดับการศึกษาของเยาวชนในตำบลตะเคียนรามอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น รองลงมาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และน้อยที่สุดระดับปริญญาตรี

1.7 ด้านสาธารณสุขและอนามัย

ชุมชนตำบลตะเคียนราม มีอนามัยเพื่อบริการประชาชน 1 แห่งคือ อนามัยบ้านพยอม ชาวบ้านจะได้รับการบริการและการดูแลส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันการพยาบาลเบื้องต้น และทั้งนี้การทำงานของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอนามัยชุมชน จะมีการจัดอบรมให้ อสม. ตลอด เพื่อให้ความรู้ในด้านต่างๆเช่น การจัดบ้านเรือนให้ถูกสุขลักษณะ การจัดการน้ำดื่มที่สะอาด การสุขาภิบาลอาหาร และยังให้ความรู้ในเรื่องอนามัยแม่และเด็กด้วย แต่ถ้ามีการเจ็บป่วยรุนแรงที่เจ้าหน้าที่อนามัยไม่สามารถที่จะทำการรักษาได้ ชาวบ้านก็จะเข้ารับบริการที่โรงพยาบาลอำเภอภูสิงห์และโรงพยาบาลจังหวัดศรีสะเกษหรือในคลินิกต่างๆ ซึ่งโรคทั่วไปที่พบในชุมชนส่วนมากเป็นโรคอุจจาระร่วง โรคบิด ไข้หวัด

1.8 ด้านเศรษฐกิจ

พัฒนาการด้านเศรษฐกิจของชุมชนตำบลตะเคียนรามหากศึกษาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ยุคดังนี้

โดยเฉพาะช่วงแรกที่เป็นยุคก่อตั้งชุมชน ช่วงนั้นอยู่ในช่วงยุคประมาณปี พ.ศ. 2498- พ.ศ. 2499 เป็นช่วงที่ชุมชนพึ่งพิงทรัพยากรธรรมชาติมากที่สุด และวิถีชีวิตของคนในชุมชนเองมีอาชีพทำนาแค่พอกินเพื่อแลกเปลี่ยนกันในชุมชนเท่านั้น และไม่มีการซื้อขายกันเพราะเงินสมัยนั้นหายาก หากข้าวที่ปลูกมีไม่พอกินบางครั้งก็หาขูดฝือกขูดกลอยมากิน

ต่อมาช่วงยุค พ.ศ. 2500 เป็นต้นมาเริ่มมีการปลูกข้าวกันมากขึ้นและเริ่มรู้จักค้าขายเห็นความสำคัญของเงินตราเพื่อใช้ในการแลกเปลี่ยน ช่วงนั้นพืชเศรษฐกิจจะเป็นข้าวอย่างเดียวและตลาดที่ขายคือในตัวอำเภออุขันธุ์ การขนส่งข้าวจะใช้เกวียนบรรทุก ซึ่งเงินเริ่มจะเข้ามามีบทบาทสำคัญอย่างมากในการแลกเปลี่ยนและค้าขายกันในชุมชน

หลังจากนั้นช่วงยุคระหว่าง พ.ศ. 2500 - พ.ศ. 2505 เป็นต้นมาเริ่มมีการปลูกพืชไร่ ประเภทปอมากขึ้นเป็นลำดับ ทำให้ระบบเศรษฐกิจในชุมชนเริ่มดีขึ้นเริ่มมีการค้าขายกันภายในชุมชน และภายนอกชุมชน กลุ่มคนจีนในตัวอำเภออุขันธุ์เริ่มเข้ามามีบทบาทในการค้าขาย โดยเฉพาะการรับซื้อผลิตผลจำพวกข้าวและปอ หลังจากนั้นเป็นต้นมา

เมื่อชุมชนตำบลตะเคียนรามก้าวเข้าสู่ยุคทุนนิยมในช่วงปี พ.ศ. 2525 – พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา จึงเริ่มมีการปลูกปอและปลูกมันสำปะหลังเป็นจำนวนมาก ดังนั้นรายได้ของคนในชุมชนจึงพึ่งพาผลผลิตจากข้าว ปอและมันสำปะหลังเป็นหลัก

เมื่อพัฒนาการทางด้านเศรษฐกิจนั้นเปลี่ยนไปจากช่วงยุคแรกที่อาศัยการทำมาหากินเน้นความสัมพันธ์ภายในชุมชนและพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติเป็นหลัก เปลี่ยนมาเป็นการพึ่งพาด้วยระบบเศรษฐกิจเน้นการค้าขายในช่วงปี พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา ทำให้วิถีชีวิตของคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงตามไปด้วยจากการพึ่งพิงทรัพยากรทั้งภายในชุมชนและภายนอกชุมชน

1.9 สภาพทางด้านสังคมและวัฒนธรรม

พัฒนาการทางด้านความเชื่อและประเพณีพิธีกรรม

ด้านระบบความเชื่อและประเพณีพิธีกรรมของชุมชนตำบลตะเคียนรามนั้นมีความเชื่อที่ยึดโยงเกี่ยวกับศาสนาพุทธเป็นสำคัญ แต่ทั้งนี้เนื่องจากทางกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเชื้อสายเขมรแถบบริเวณนี้นั้นมีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องผีด้วย โดยเชื่อว่า ผี เป็นผู้ที่คุ้มครองและเป็นผู้กระทำ จึงมีประเพณีพิธีกรรมเกี่ยวกับการรำแม่มด หรือกรณีของการจัดงานวันสาทรเขมร ซึ่งเกี่ยวข้องกับความเชื่อเกี่ยวกับการติดต่อสื่อสาร การบูชาผีบรรพบุรุษ และใน 3 ชุมชน ได้มีวัดอยู่ 2 แห่งและ 2 สำนักสงฆ์ด้วยกันคือ

วัดนามวิจิตรตะเคียนราม

วัดนามวิจิตรตะเคียนรามตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันตกสุดของตำบลตะเคียนรามอยู่ในพื้นที่ของบ้านตะเคียนตะวันออก หมู่ที่ 1 จากประวัติของการตั้งถิ่นฐานของวัดแห่งนี้เกิดขึ้นจากช่วงเริ่มแรกที่ทาง 3 พี่น้องได้มานุกเบิกตั้งถิ่นฐานได้มีการสร้างวัดแห่งแรกขึ้นที่อยู่ในบริเวณใจกลางของตำบล ณ ปัจจุบันเป็นพื้นที่ตั้งขององค์การบริหารส่วนตำบลตะเคียนราม และอยู่ในบ้านตะเคียนกลาง แต่ไม่มีความเจริญรุ่งเรือง จึงได้ย้ายมาตั้งทางทิศตะวันออกของบ้านตะเคียนรามตะวันออก เป็นวัดนามวิจิตรตะเคียนราม トラบจนถึงทุกวันนี้ และยังมีตำนานเรื่องเล่าที่เกี่ยวข้องกับการก่อตั้งวัดนามวิจิตรตะเคียนรามว่า ที่บ้านตะเคียนรามเคยมีหญิงผู้คงแก่วิชาอาคมขลังผู้หนึ่ง นามว่า “นางเป็ญ” (คำว่า เป็ญ เป็นภาษาเขมร ตรงกับคำในภาษาไทยว่า เพ็ญ แปลว่า เต็ม) นางเป็ญนี้มีวิชาอาคมขลังมาก จากคำบอกเล่าของคนแก่สมัยแต่ก่อนเชื่อว่า ขนาดนกบินข้ามศีรษะของแก นกนั้นก็จจะร่วงลงมาตายทันที ชายเป็ญผู้ขมังเวทผู้นี้จะไม่ยอมรับใครเป็นลูกศิษย์ง่าย ๆ เพราะแกไม่ยอมยกให้วิชาอาคมของแกต้องตกไปอยู่กับคนพาล เมื่อมีผู้ชายไปขอเรียนวิชาฝากตัวเป็นลูกศิษย์ แกจึงคัดเลือกเป็นพิเศษ และวิธีคัดเลือกของแกก็แปลกกว่าใคร ๆ เขา คือต้องถอดเสื้อผ้าออกหมด และเข้าไปเรียนในห้องกับแกสองต่อสองถ้าใครมีโรคกำหนดก็จะท่องไม่สำเร็จ แต่ถ้าใครไม่มีโรคแล้วก็จะท่องคาถาอาคมสำเร็จ ทั้งนี้และทั้งนั้นก็เพื่อต้องการให้ผู้ที่สืบต่อวิชาอาคมของแกนั้นเป็นคนมั่นคง ซื่อตรง ไม่โลเล เวทมนต์นั้นจึงจะศักดิ์สิทธิ์ แต่ก็ไม่มีใครทำได้มีผู้เดียวเท่านั้นที่ผ่านการรำเรียนวิชาอาคมนี้ คือท่านสนาวิจิตร ท่านผู้นี้แม้ชายเป็ญจะใช้วิธีข่มขู่อย่างใดก็ตามก็ไม่หวั่นไหว ชายเป็ญดีใจมากที่เจอคนมั่นคง จริงจัง จึงถ่ายทอดวิชาอาคมให้จนสำเร็จ ปัจจุบันเชื่อว่าที่สิงสถิตอยู่ของเจ้าแม่เป็ญ อยู่บริเวณทางด้านทิศตะวันตกของหมู่บ้านตะเคียนตะวันออก ซึ่งบริเวณดังกล่าวมีจอมปลวกใหญ่ และมีต้นสนวนขึ้นอยู่หลายต้นจนร่มครึ้ม ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นที่ศักดิ์สิทธิ์อีกแห่งหนึ่งของในตำบล

ซึ่งจากประวัติของนางเป็ญได้เกี่ยวข้องกับท่านสนาวิจิตรที่เป็นผู้หนึ่งที่มิบทบาทในการก่อตั้งวัด จากประวัติแต่เดิมของท่านสนาวิจิตรเดิมเรียกว่า สำนักจิต (ชื่อนี้หากแปลเป็นไทยจะหมายถึง ลักษณะของแหต่าข่ายถี่ ๆ หรือแหต่าเล็ก) พอานานมาจึงเรียกชื่อเพี้ยนมาเป็นท่าน สนาวิจิตร และด้วยศรัทธาอันแรงกล้า ท่านสนาวิจิตร จึงได้ริเริ่มก่อสร้างวัดใหม่คือวัดนามวิจิตรจนเจริญรุ่งเรืองตราบจนถึงทุกวันนี้ และปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงชื่อมาเป็น “วัดตะเคียนรามนามวิจิตร” โดยใช้ชื่อตามบรรพชนที่ก่อสร้างวัด เพื่อเป็นเกียรติประวัติแก่ผู้ก่อตั้งวัดจนทุกวันนี้ ซึ่งนักมวยที่เป็นลูกหลานชาวตะเคียนรามนิยมตั้งเป็น ฉายาต่อท้ายชื่อว่า ส.นามวิจิตร เพื่อเป็นสิริมงคลในการลงแข่งขันชกมวย และที่ผ่านมามีเจ้าอาวาสมากมายหลายท่านจนปัจจุบันเป็นยุคของท่านพระครูประกาศธรรมวัตรเป็นเจ้าอาวาส (หลวงพ่อสาย) นับว่าเป็นยุคทองของวัดตะเคียนราม เพราะท่านได้เป็นผู้บุกเบิกทุกด้าน อดทน และต่อสู้ทุกสภาวะการณ์ ได้สร้างอาคารเสนาสนะตลอดจน

ถาวรวัตถุอื่นๆ ทางพระพุทธศาสนาได้ถูกสร้างขึ้นตามลำดับจนกระทั่ง ปี พ.ศ. 2514 ก็สามารถสร้างอุโบสถได้สำเร็จ และได้จัดงานทำบุญผูกพัทธสีมา สังกนิกมิต เมื่อปี พ.ศ. 2415 ส่วนศาลาการเปรียญหลังใหม่นี้ สร้างขึ้นทดแทนศาลาหลังเก่าซึ่งเป็นอาคารไม้และได้ชำรุดทรุดโทรมมากแล้ว โดยศาลาที่สร้างใหม่เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก แบบทรงไทยชั้นเดียว ตรีมุข สามหน้า จั่ว โดยมีขนาดความกว้าง 18 เมตร ยาว 40 เมตร เริ่มก่อสร้างเมื่อปี พ.ศ. 2541 แล้วเสร็จเมื่อ ปี พ.ศ. 2546 รวมระยะเวลาการก่อสร้าง 6 ปี ใช้งบประมาณทั้งสิ้น 6,759,000 บาท (หกล้านเจ็ดแสนห้าหมื่นเก้าพันบาทถ้วน) โดยได้อาศัยทุนทรัพย์จากผู้มีจิตศรัทธาบริจาค 3 กลุ่ม หลัก ๆ ดังนี้ คือ 1. ชาวบ้านในเขตตำบลตะเคียนราม 2. ลูกหลานชาวบ้านตะเคียนรามที่ไปทำงานรับจ้างต่างถิ่น มาทอดผ้าป่าทุกปี 3. ด้วยบารมีของหลวงพ่อบุญเรืองเจ้าอาวาสจึงมีบรรดาลูกศิษย์ซึ่งอยู่ในที่ต่าง ๆ มาร่วมสร้างด้วย จึงทำให้การก่อสร้างสำเร็จลุล่วงได้โดยไม่ยากนัก และได้จัดงานสมโภชขึ้นระหว่างวันที่ 11-13 เดือน เมษายน พุทธศักราช 2547 โดยมีพิธีเปิดงานโดยท่านผู้ว่าราชการจังหวัดศรีสะเกษ

วัดบ้านระเบ้าะ (วัดดวงสุริยา)

วัดบ้านระเบ้าะเป็นอีกวัดหนึ่งที่ได้ก่อตั้งขึ้นโดยก่อตั้งอยู่ทางด้านทางทิศเหนือของตำบลตะเคียนราม ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2480 ได้รับอนุญาตเป็นวัดเมื่อปี 2509 สม โภชสังกนิกมิต เมื่อปี 2510 ผู้เฒ่าผู้แก่ได้เล่าต่อกันมาว่า หลวงตาจันทร์ เป็นผู้ก่อตั้งวัด ต่อมาหลวงพ่อบุญเรือง หลวงพ่อบุญเรืองจนถึงสมัยปู่กอง ที่ได้อพยพมาจากประเทศกัมพูชา ได้สำนักอยู่ที่บ้านภูมิเหนือมีวิชาอาคมเก่งกล้ามาก มีชื่อเสียงโด่งดัง ทางพ่อป่วน นายพานและชาวบ้านจึงได้ไปขอร้องให้ท่านมาบวชพำนักอยู่ในวัดแห่งนี้ แต่มีข้อแม้ว่าชาวบ้านต้องบริจาคทรัพย์สร้างบ้านให้ภรรยาท่าน 1 หลัง ภรรยาท่านจึงยอมให้มาบวช เมื่อหลวงปู่ได้บวชแล้วก็ได้พัฒนาวัดบ้านระเบ้าะ(วัดดวงสุริยา)นี้เจริญรุ่งเรือง ซึ่งท่านได้สร้างพระพุทธรูปองค์ใหญ่มาก ต่อมาท่านได้ทุบทิ้งเพื่อที่จะสร้างโบสถ์ ซึ่งท่านผู้เฒ่าผู้แก่ได้เล่าให้ฟังว่าวันที่หลวงปู่กองได้ทุบพระพุทธรูปทิ้งนี้ ได้มีเสียงเหมือนคนร้องให้ดังไปทั่วทั้งตำบลตะเคียนรามเลยทีเดียว ต่อจากนั้นหลวงปู่กองก็ได้อาพาธและมรณภาพในเวลาต่อมา ต่อมาก็มีหลวงพ่อบุญเรือง ดวงเนตร เป็นเจ้าอาวาส หลวงพ่อบุญเรือง หลวงพ่อบุญเรือง อาจารย์สำเร็จ และปัจจุบันหลวงพ่อบุญเรือง เป็นเจ้าอาวาสในปัจจุบัน

สำนักสงฆ์อ่างทะนง

สำนักสงฆ์อ่างทะนง เป็นสำนักสงฆ์อีกแห่งหนึ่งของชุมชนตำบลตะเคียนราม ซึ่งสำนักสงฆ์ดังกล่าวเป็นแหล่งปฏิบัติธรรมนอกสถานที่ของเหล่าพระสงฆ์ของวัดนามวิจิตรตะเคียนราม ก่อตั้งเมื่อปีพ.ศ. 2547 สภาพพื้นที่เป็นที่เนินล้อมรอบด้วยภูเขาติดเขตชายแดนเขมร บริเวณดังกล่าวเป็นหินและถ้ำ อุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรประเภทยาสมุนไพร และเป็นพื้นที่ที่ชาวตำบลตะเคียนรามสามารถเข้าไปร่วมกันทำบุญ เพราะเป็นที่หนึ่งที่หลวงพ่อบุญเรืองได้พยายามพัฒนาให้เป็นสำนักสงฆ์ที่

มีความเจริญรุ่งเรือง ปัจจุบันได้มีการก่อสร้างโรงงาน 1 หลัง แต่อยู่ในขณะกำลังก่อสร้างยังไม่แล้วเสร็จ ทั้งนี้สำนักสงฆ์ดังกล่าวอยู่ห่างจากตำบลตะเคียนรามประมาณ 10 กว่ากิโลเมตรสามารถเดินทางได้ 3 เส้นทางคือ ทางลาดยางของตำบลตะเคียนรามไปจนถึงตำบลโคกตาลแล้วเลี้ยวขวาไปทางบ้านเรือทอง ส่วนทางที่สองเป็นทางผ่านจากบ้านตะเคียนตะวันตกผ่านทุ่งนาในเขตของตำบลตะเคียนราม และทางที่สามเป็นทางลาดยางของตำบลตะเคียนรามผ่านอำเภอกุฉินารายณ์ คาดการณ์ว่าในอนาคตสำนักสงฆ์อ่างทะนงจะเป็นแหล่งปฏิบัติศาสนกิจของคนในชุมชนตะเคียนรามอีกแห่งหนึ่งที่สำคัญและเป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสมุนไพรอีกด้วย

สำนักสงฆ์บ้านตำหนัก

เป็นสำนักสงฆ์อีกแห่งหนึ่งที่อยู่ทางบ้านตาโสมและบ้านตำหนักสำนักสงฆ์ดังกล่าวอยู่ในเขตพื้นที่ป่าช้าเก่า โดยเริ่มก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2551 มีพระอยู่ 2 รูป เท่านั้นสาเหตุที่สำคัญที่ได้มีการก่อตั้งสำนักสงฆ์ดังกล่าวเนื่องจาก มีพระมาธุดงค์แล้วให้ห้วยแม่่นชาวบ้านจึงเชื่อและศรัทธาประกอบกับเขตของพื้นที่ตั้งแต่บ้านตาโสม บ้านตำหนัก บ้านโคกสะอาด อยู่ใกล้วัดนามวิจิตรตะเคียนราม การที่ชาวบ้านพยายามให้มีการจัดตั้งสำนักสงฆ์ตรงนี้ขึ้นเพื่อเป็นการสะดวกในการทำบุญทำทาน

จากการศึกษาประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐาน ความเชื่อทางศาสนา สังคมเศรษฐกิจของชุมชนตำบลตะเคียนราม ทำให้เห็นว่าปัจจัยหนึ่งยึดถือเพื่อการร่วมกันอยู่ในสังคมชุมชนแห่งนี้แม้จะมีการโยกย้ายแรงงานไปมาระหว่างภาคการเกษตรและภาคอุตสาหกรรม แต่เงื่อนไขการยึดโยงความสัมพันธ์ของคนภายในชุมชนต้องอาศัยปัจจัยภายในชุมชนและภายนอกชุมชน

เงื่อนไขการอยู่ร่วมกันของชุมชนตำบลตะเคียนราม

1.ด้านศาสนา (การทำนุบำรุงศาสนา)

การทำนุบำรุงศาสนานั้น แม้จะมีพุทธสถานหลายแห่งแต่คนในชุมชนก็ยึดถือปฏิบัติและเชื่อฟังตามคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนาอย่างเคร่งครัด แต่แนวทางการทำนุบำรุงศาสนาของชุมชนตำบลตะเคียนรามนั้นใช้วิธีการที่หลากหลาย โดยเฉพาะการทำบุญ ในกรณีของวัดนามวิจิตรตะเคียนราม โดยเฉพาะในช่วงยุค(ปีพ.ศ 2514 - ปัจจุบัน) ที่มีการทำนุบำรุงศาสนาและมีการสร้างศาสนสถานต่าง ๆ นั้นรูปแบบของการทำบุญมีอยู่ 2 วิธีคือ การทำบุญตามจิตศรัทธาและการทำบุญตามความประสงค์และความต้องการของวัด

โดยการทำบุญตามจิตศรัทธา เป็นการทำบุญตามที่เรามีและอยากจะทำ สิ่งที่น่ามาทำบุญจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับกำลังการบริจาคนั้น ซึ่งแนวทางการทำบุญลักษณะนี้มีมาตั้งแต่โบราณกาลแล้ว แต่

การทำบุญในลักษณะการทำบุญตามความประสงค์และความต้องการของวัด นั้นเกิดขึ้นในช่วงยุค พ.ศ.2514 เป็นต้นมา ที่เริ่มมีการสร้างพัฒนาศาสนสถานสร้างโบสถ์ การทำบุญในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาทางวัดสามารถที่จะกำหนดได้ว่าต้องการเก็บเงินในแต่ละครัวเรือนจำนวนเท่าไร ซึ่งมีตั้งแต่ 500 จนถึง 1,000 บาท และชาวบ้านถือว่าเป็นหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบและต้องทำเพราะทุกคนทำเหมือนกันหมด หากทางวัดกำหนดเท่าไรก็จำเป็นต้องนำมาจ่ายหรือทำบุญให้ได้ตามจำนวนที่ขอ และช่วงนี้เป็นต้นมาเริ่มที่จะมีค่าใช้จ่ายในการทำบุญมากที่สุด

2.ด้านการปกครอง

ด้านการปกครองส่งผลอย่างมากต่อระบบเงื่อนไขความสัมพันธ์ของชาวบ้าน เนื่องจากชุมชนตำบลตะเคียนรามอาศัยระบบอุปถัมภ์ ด้านเครือญาติ เพราะการเลือกตั้งที่ผ่านมาทุกครั้งใครมีญาติเยอะคนนั้นได้เป็นผู้นำ ความสัมพันธ์ดังกล่าวได้สร้างบทบาทการและแนวทางการพัฒนาชุมชนในหลายๆด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการพัฒนาโครงสร้างด้านสาธารณูปโภคถนนหนทาง หรือชื่อเสียง ความเชื่อมั่น ความไว้เนื้อเชื่อใจระหว่างเครือญาติ หรืออาจกล่าวได้ว่า หากตัวแทนญาติกลุ่มไหนได้รับการคัดเลือกมาเป็นผู้นำ แสดงว่ากลุ่มนั้นมีบทบาทที่จะกำหนดแนวทางการพัฒนาหรือการตัดสินใจการพัฒนาในชุมชน

3.ด้านเศรษฐกิจ

เนื่องจากชุมชนตำบลตะเคียนรามมีเศรษฐกิจแบบยังชีพและการผลิตเพื่อขาย ดังนั้นการช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันยังเกิดขึ้น การลงแรงทำการเกษตรทุกครั้งไม่ว่าจะเป็นการค้าขาย เกี่ยวข้าวหรือแม้กระทั่งถนอมมันสำปะหลัง การช่วยเหลือกันยังมีแต่อยู่ในรูปของเงินตรา เพราะชาวบ้านให้เหตุผลที่เหมือนกันว่า แม้จะลงแขกกันกับการจ้างก็คล้ายกัน เพราะการจ้างหากจ้างไปแล้ว วันหลังคนที่จ้างก็ต้องไปช่วยคนที่ถูกจ้างกลับคืนโดยที่ได้เงินเป็นค่าตอบแทนเหมือนกัน ไม่เหมือนในอดีตที่ใช้การลงแขกโดยไม่มีค่าจ้างใดๆทั้งสิ้น การช่วยเหลือกันลักษณะนี้ทำให้เกิดความเชื่อใจและมั่นใจต่อกัน

ดังนั้นพื้นฐานทางประวัติศาสตร์ก่อนตั้งตำบลตะเคียนรามนั้น พื้นที่แห่งนี้เป็นแหล่งของอารยธรรมของเขมรที่กระจุกกระจายอยู่บริเวณอีสานใต้และเมื่อยุคของขอมเสื่อมอำนาจลงหลังจากนั้นได้เข้ามาสู่ยุคการปกครองของไทย เขมรที่อยู่บริเวณแควอีสานใต้จึงถูกกล่าวขานว่า “เขมรป่าดง” หากกล่าวถึงความสัมพันธ์ของคนในชุมชนแล้วจะยังยึดมั่นเกี่ยวกับความเชื่อและประเพณีในสมัยเก่าและได้ผสมผสานกับประเพณีสมัยใหม่ตลอดเวลา ดังนั้นผลกระทบทางวัฒนธรรม ที่เกิดจากระบบภายีสังคมจึงก่อเกิดจากความสัมพันธ์ของคนในชุมชนดังนี้

ระบบความสัมพันธ์ของคนในชุมชน

ระบบความสัมพันธ์ของคนในชุมชนในระยะเริ่มแรกของการตั้งถิ่นฐานนั้น จากการศึกษาพบว่า สมาชิกในชุมชนแบ่งความสัมพันธ์กันเป็นสองระดับ

ระดับที่หนึ่ง ระดับความสัมพันธ์แบบเครือญาติ คำว่า “ระบบเครือญาติ” หมายถึง ระบบที่จัดเอามนุษย์มาสัมพันธ์กันโดยสายเลือดหรือยีนส์ และโดยการแต่งงาน เครือญาติเป็นสภาพของความสัมพันธ์ของบุคคลจากวงแคบที่สุด (นับจากตัวเรา) ไปถึงวงกว้างเท่าที่พอจะนับได้ วงแคบที่สุด คือครอบครัวและวงกว้างที่สุดอาจจะถึงเผ่า(Tribe) แต่ส่วนใหญ่การนับความสัมพันธ์ทางเครือญาติ มักจะนับในวงแคบมากกว่าวงกว้าง เริ่มนับจากระดับความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัวเดียวกันก่อน การนับเครือญาติที่จริงแล้วก็คือ การทำบัญชีบุคคลในสายเลือด เพื่อสืบหาที่มาและบรรพบุรุษที่แต่ละคนสืบทอดมา และเพื่อมองหาบุคคลในรุ่นต่อไป เพื่อสืบทอดทายาดสมบัตินั่นเอง และความสัมพันธ์แบบเครือญาติเห็นเด่นชัดในช่วงยุคที่มีการก่อตั้งชุมชน เพราะกิจกรรมทางประเพณี ไม่ว่าจะเป็นประเพณีขึ้นบ้านใหม่ แต่งงานหรือโกนผมไฟ คนที่เข้าร่วมพิธีกรรมส่วนมากเป็นแค่คนในวงศ์ญาติเพียง 5-10 คนเท่านั้น โดยหลักความสัมพันธ์แบบเครือญาติของชุมชนตำบลตะเคียนรามสามารถอธิบายได้ดังนี้

หลักของความสัมพันธ์แบบเครือญาติ

หลักของความสัมพันธ์แบบเครือญาติแบ่งได้เป็น 2 หลักใหญ่ๆคือ

1. ความสัมพันธ์ทางสายโลหิต (Consanguinal Relations) ได้แก่ ความสัมพันธ์ที่เกิดจากการสืบทอดทางชีวภาพของบุคคลจากบุคคลหนึ่งลงมาถึงบุคคลหนึ่ง การนับญาติทางสายโลหิตนี้จะเป็นญาติกันเสมอ ตัดขาดไม่ได้ว่าความสัมพันธ์ของบุคคลซึ่งสืบทอดกันมาจะเป็นอย่างไร ซึ่งการจัดประเพณีพิธีกรรมในสมัยแต่ก่อนจึงให้ความสำคัญกับแขกที่มาร่วมงานที่มีความสัมพันธ์แบบเครือญาติเพราะ เหตุผลคือในช่วงนั้นชุมชนจะเน้นเศรษฐกิจแบบยังชีพเพื่อกินในครัวเรือนเท่านั้น การที่จะจัดงานประเพณีต่างๆ แล้วเชิญคนจำนวนมากนั้นไม่สามารถทำได้เพราะเศรษฐกิจในยุคนั้นเป็นการปลูกข้าวไร่ และยังไม่รู้จักการค้าขาย

2. ความสัมพันธ์ทางการแต่งงาน (Affinal Relations) ได้แก่ ความสัมพันธ์ของบุคคลที่เกิดจากการแต่งงานกัน ส่วนความสัมพันธ์ของบุคคลอื่นๆ ที่สัมพันธ์กับคู่แต่งงานทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิงนั้นมาสัมพันธ์กันและกันทางสังคมนั้น สามารถนับเข้าเป็นญาติประเภทหนึ่ง ซึ่งภาษาไทยเรียกว่า “ญาติเกี่ยวดอง” (Affinal Kins)

ความสัมพันธ์ทางสายเลือดนั้นนับได้ในวงใกล้ชิด แต่ถ้าเวลานั้นนานไปคนที่มาสัมพันธ์มีมากขึ้นๆ การนับญาติหาความสัมพันธ์กันของบุคคลจะยิ่งยากขึ้นและไม่มีใครจะรู้ได้แน่นอนว่าบรรพบุรุษของตนคือใคร แต่ความสัมพันธ์ทางสังคมและกฎหมายจารีตประเพณีจะมาควบคุม

กำหนดบทบาทของความสัมพันธ์ทั้งทางสายโลหิตและทางการแต่งงานว่าใครมีบทบาทและความรับผิดชอบต่อกันอย่างไรภายในครัวเรือนและในเครือญาติเท่านั้น

ระดับที่สอง ระดับความสัมพันธ์ในเชิงโครงสร้าง จากพัฒนาการด้านความสัมพันธ์เครือญาติดังกล่าว เมื่อสังคมเปลี่ยนไปเข้าสู่ยุคสังคมเศรษฐกิจที่ริเริ่มการค้าขาย มีการปลูกพืชเศรษฐกิจ ประกอบกับการขยายตัวของประชากรในชุมชนทำให้ระดับความสัมพันธ์ในยุคนี้เป็นในลักษณะการช่วยด้วยแรงงาน “ การลงแขก” อาทิ การลงแขกเกี่ยวข้าว ขนปอ ขนมันสำปะหลัง ระดับความสัมพันธ์ในระบบเครือญาติยังมีอยู่ แต่เมื่อสังคมและเศรษฐกิจเปลี่ยนไปจึงมีความสัมพันธ์ในรูปแบบใหม่ที่ไม่ได้เน้นระบบเครือญาติ แต่เน้นความสัมพันธ์ด้านแรงงานและเศรษฐกิจเป็นหลัก ความสัมพันธ์ดังกล่าวทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนาและขยายตัวอย่างรวดเร็ว มีการอาศัยและพึ่งพาผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน

ดังนั้นจากระบบความสัมพันธ์ดังกล่าวไม่ว่าจะเป็นระบบความสัมพันธ์ในรูปแบบเครือญาติหรือระบบความสัมพันธ์ในรูปแบบเชิงโครงสร้างทางสังคม เงื่อนไขที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ก็คือ ระบบเศรษฐกิจและระบบการขยายตัวของประชากรในชุมชน และแม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงถึงปัจจุบัน แต่ระบบความสัมพันธ์ในระหว่างเครือญาติและเชิงโครงสร้างก็ยังดำรงอยู่ และทำหน้าที่ที่หลากหลายในยุคเศรษฐกิจแบบทุนนิยม

ระบบความสัมพันธ์ที่ต้องจ่าย (ภานีสังคม)

จากที่กล่าวมาแล้วว่า ชุมชนตำบลตะเคียนรามมีความสัมพันธ์กันอยู่สองระดับคือ ระดับญาติและระดับความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างที่เป็นแบบความสัมพันธ์กว้างไม่ได้ยึดติดแคในญาติของตนเองเท่านั้น และมีความสัมพันธ์ในรูปแบบของแรงงานเป็นหลัก โดยเฉพาะแรงงานทางการเกษตร แต่ทั้งนี้จากการศึกษาพบว่า พัฒนาการของระบบความสัมพันธ์ของชุมชนมีดังนี้

พัฒนาการของระบบความสัมพันธ์ของชุมชน

1. พัฒนาการความสัมพันธ์ที่เป็นการพึ่งพาอาศัยกันในระบบเครือญาติ

การพึ่งพาอาศัยกันในระบบเครือญาติเกิดขึ้น โดยเฉพาะการเข้าร่วมแสดงความยินดีในพิธีกรรมต่างๆหรือการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในยามยาก ความสัมพันธ์แบบนี้อาศัยน้ำใจและความสำนึกทางสายเลือดและไม่หวังสิ่งตอบแทนใดๆ ซึ่งสิ่งที่ได้ของการช่วยเหลือกันในระหว่างเครือญาติคือ การดำรงไว้ของเผ่าพันธุ์ของตนเอง

2. พัฒนาการความสัมพันธ์ที่เป็นการพึ่งพาอาศัยกันในระบบมิตรสหาย

ระบบความสัมพันธ์แบบนี้เห็นได้อย่างชัดเจนขึ้น โดยเฉพาะในยุคที่เริ่มเกิดเศรษฐกิจค้าขายกันในชุมชน การที่เริ่มมีภาคการเกษตรที่เข้มข้น โดยเฉพาะการขยายพื้นที่เพาะปลูกปอ ปลูกมันสำปะหลัง ปลูกข้าว ทำให้จำเป็นต้องอาศัยแรงงาน และแรงงานที่มีความสำคัญแก่อาศัยแรงงาน

ในเครือญาติของตนเองไม่สามารถทำได้ แต่ต้องอาศัยคนในชุมชนที่เป็นญาติสนิท มิตรสหาย มาช่วย ทำให้เกิดระบบความสัมพันธ์ดังกล่าวขึ้น

3. พัฒนาการความสัมพันธ์ที่เป็นการพึ่งพาอาศัยกันในระบบมิตรสหายและระบบเครือญาติ เกิดขึ้นในช่วงยุคปี พ.ศ. 2520 เป็นต้นมา การพึ่งพาอาศัยกันดังกล่าวไม่สามารถที่จะแลกเปลี่ยนกันด้วยแรงงานตลอด แต่เนื่องด้วยพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่เริ่มมีการใช้เงินตรา ทำให้ระบบความสัมพันธ์มีการปรับเปลี่ยน เป็นระบบความสัมพันธ์ที่ต้องจ่ายซึ่งเป็นการนำเอาแรงงานมาแลกเปลี่ยนกับเงินตรา ถึงแม้การแลกเปลี่ยนกันด้วยแรงงานจะยังมีอยู่แต่ก็เริ่มน้อยลง

นอกจากนี้แม้ระบบความสัมพันธ์ดังกล่าวจะยังมีอยู่ แต่ด้านความเชื่อวัฒนธรรมประเพณีที่อยู่ในรูปแบบของ “การจงคาย จูยการ” ระบบความสัมพันธ์เหล่านี้ก่อให้เกิดรูปร่างความสัมพันธ์ที่ต้องจ่ายในระบบภาษีสังคมอย่างตายตัว โดยพัฒนาการของประเพณี “จงคาย จูยการ” มีดังนี้

ความเป็นมาของวัฒนธรรม “จงคาย จูยการ”

ประเพณีของกลุ่มชนไทยเชื้อสายเขมรของตำบลตะเคียนรามนั้นมีความคล้ายคลึงกับประเพณีไทยทั่วไปแต่แตกต่างจากประเพณีอีสานทั่วไปที่ยึดถือฮีต 12 คอง 14 โดยประเพณีในแต่ละเดือนชาวบ้านจะมีกิจกรรมทางประเพณี ซึ่งยึดถือหลักการคำนวณ ตามจันทรคติเรียกทั่วไปว่าเดือนไทย โดยเดือนไทยจะมีรอบ 30 วันต่อหนึ่งเดือน พระสงฆ์ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา จะเป็นผู้ประสานความร่วมมือกับชาวบ้านและผู้นำชุมชน เพื่อกำหนดกิจกรรมในแต่ละเดือน และที่สำคัญในแต่ละเดือนจะส่งผลถึงประเพณีพิธีกรรม จองคาย จูยการ ด้วยโดยกิจกรรมประเพณีที่จะกล่าวถึงจะแบ่งพัฒนาการออกเป็น 3 ส่วน ส่วนที่ 1 ประเพณีสมัยเก่าที่สืบทอดกันมา ส่วนที่ 2 ประเพณีสมัยใหม่ที่เกิดขึ้น ส่วนที่ 3 ประเพณีที่ผสมผสานระหว่างสมัยเก่าและสมัยใหม่

ช่วงเดือน	พัฒนาการของประเพณี “จงคาย จูยการ” ของชุมชนตำบลตะเคียนราม			
	ประเพณีสมัยเก่าที่สืบทอดกันมา	ประเพณีสมัยใหม่ที่เกิดขึ้น	สาเหตุของความเปลี่ยนแปลง	ประเพณีที่ผสมผสานระหว่างสมัยเก่าและสมัยใหม่
ม.ค (แคบืออะ)	ขึ้นบ้านใหม่ แต่งงาน	ฉลองรถใหม่ (รถยนต์ มอเตอร์ไซด์ รถไถ) งานวันเกิด บนบานเจ้า ที่เจ้าทาง (แซนตาโดน)	ชาวบ้านมองว่าการจัดงานจูยการ จองคายให้กับรด บนบานเจ้าที่เจ้าทาง (แซนตาโดน) นั้นเป็นเรื่องของความเป็นสิริมงคลแก่เจ้าของงานและสิ่งของที่นำมาทำพิธีกรรมด้วย	ขึ้นบ้านใหม่ งาน แต่งงาน ฉลองรถใหม่ (รถยนต์ มอเตอร์ไซด์ รถไถ) งานวันเกิด บน บานเจ้าที่เจ้าทาง (แซน ตาโดน)

ก.พ (แคเมียก โทม)	ขึ้นบ้านใหม่ แต่งงาน บุญกุ่ม ข้าว ขึ้นยุงข้าว	ฉลองรถใหม่ (รถยนต์ มอเตอร์ไซด์ รถไถ) งานวันเกิด บณบานเจ้า ที่เจ้าทาง (แซนตาโคน)	ชาวบ้านมองว่าการจัดงานบุญการ จอง คายให้กับรถ บณบานเจ้าที่เจ้าทาง (แซนตาโคน) นั้นเป็นเรื่องของความ เป็นสิริมงคลแก่เจ้าของงานและสิ่งของ ที่นำมาทำพิธีกรรมด้วย	ขึ้นบ้านใหม่ แต่งงาน บุญกุ่มข้าว ขึ้นยุงข้าว ฉลองรถใหม่ (รถยนต์ มอเตอร์ไซด์ รถไถ) งานวันเกิด บณบานเจ้า ที่เจ้าทาง (แซนตาโคน)
มี.ค (แคปคุน)	ขึ้น บ้าน ใหม แต่งงาน	ฉลองรถใหม่ (รถยนต์ มอเตอร์ไซด์ รถไถ) งานวันเกิด บณบานเจ้า ที่เจ้าทาง (แซนตาโคน)	ชาวบ้านมองว่าการจัดงานบุญการ จอง คายให้กับรถ บณบานเจ้าที่เจ้าทาง (แซนตาโคน) นั้นเป็นเรื่องของความ เป็นสิริมงคลแก่เจ้าของงานและสิ่งของ ที่นำมาทำพิธีกรรมด้วย	ขึ้นบ้านใหม่ แต่งงาน ฉลองรถใหม่ (รถยนต์ มอเตอร์ไซด์ รถไถ) งานวันเกิด บณบานเจ้า ที่เจ้าทาง (แซนตาโคน)
เม.ย (แคเจ็ด)	ขึ้น บ้าน ใหม สงกรานต์ สวด มนต์บ้าน	ฉลองรถใหม่ (รถยนต์ มอเตอร์ไซด์ รถไถ) งานวันเกิด บณบานเจ้า ที่เจ้าทาง (แซนตาโคน)	ชาวบ้านมองว่าการจัดงานบุญการ จอง คายให้กับรถ บณบานเจ้าที่เจ้าทาง (แซนตาโคน) นั้นเป็นเรื่องของความ เป็นสิริมงคลแก่เจ้าของงานและสิ่งของ ที่นำมาทำพิธีกรรมด้วย	ขึ้นบ้านใหม่ งาน แต่งงาน จองคายรถ งานวันเกิด บณบานเจ้า ที่เจ้าทาง (แซนตาโคน)
พ.ค (แคปสาก)	ขึ้น บ้าน ใหม แต่งงาน จองคาย สัตว์ (จำพวกวัว ควาย)	ฉลองรถใหม่ (รถยนต์ มอเตอร์ไซด์ รถไถ) งานวันเกิด บณบานเจ้า ที่เจ้าทาง (แซนตาโคน)	ชาวบ้านมองว่าการจัดงานบุญการ จอง คายให้กับรถ บณบานเจ้าที่เจ้าทาง (แซนตาโคน) นั้นเป็นเรื่องของความ เป็นสิริมงคลแก่เจ้าของงานและสิ่งของ ที่นำมาทำพิธีกรรมด้วย	ขึ้นบ้านใหม่ งาน แต่งงาน จองคายรถ งานวันเกิด บณบานเจ้า ที่เจ้าทาง (แซนตาโคน)
มิ.ย (แคจะ)	ไม่มีงานประเพณี	-	-	-
ก.ค (แคอสาด)	ขึ้น บ้าน ใหม เข้าพรรษา	-	ในช่วงเดือนนี้ไม่ค่อยมีใครจัดงาน กันเพราะถือว่าเป็นช่วงเข้าพรรษา หาก จัดก็จะมีแค่ขึ้นบ้านใหม่และงานตาม ประเพณีพุทธศาสนาเท่านั้น	ขึ้นบ้านใหม่ เข้าพรรษา
ส.ค (แคบั้ง)	ไม่มีประเพณี	-	-	-
ก.ย แคเบ็น)	วันสาทรเขมร (เซ็น โคนตา)	-	อยู่ในช่วงประเพณีเข้าพรรษา และเดือนนี้จะเน้นประเพณีเดียวคือ วันสาทรเขมร (เซ็น โคนตา) เท่านั้น	วันสาทรเขมร (เซ็น โคนตา)
ต.ค (แคเจนี ยง)	วันออกพรรษา	-	-	วันออกพรรษา

พ.ย แ ค เ ก คือก)	ขึ้นบ้านใหม่ งาน แต่งงาน บุญกฐิน	ฉลองรถใหม่ (รถยนต์ มอเตอร์ไซด์ รถไถ) งานวันเกิด บนบานเจ้า ที่เจ้าทาง (แซนตาโคน)	ชาวบ้านมองว่าการจัดงานบุญการ จอง คายให้กับรถ บนบานเจ้าที่เจ้าทาง (แซนตาโคนตา) นั้นเป็นเรื่องของ ความเป็นสิริมงคลแก่เจ้าของงานและ สิ่งของที่นำมาทำพิธีกรรมด้วย	ขึ้นบ้านใหม่ งาน แต่งงาน บุญกฐิน จองคายรถ งานวันเกิด บนบานเจ้าที่เจ้าทาง (แซนตาโคน)
ธ.ค (แ เมื่อกฐิน)	ทำบุญขึ้นปีใหม่ งานแต่งงาน	ฉลองรถใหม่ (รถยนต์ มอเตอร์ไซด์ รถไถ) งานวันเกิด บนบานเจ้า ที่เจ้าทาง (แซนตาโคน)	ชาวบ้านมองว่าการจัดงานบุญการ จอง คายให้กับรถ บนบานเจ้าที่เจ้าทาง (แซนตาโคนตา) นั้นเป็นเรื่องของ ความเป็นสิริมงคลแก่เจ้าของงานและ สิ่งของที่นำมาทำพิธีกรรมด้วย	ทำบุญขึ้นปีใหม่ งาน แต่งงาน จองคายรถ งานวันเกิด บนบานเจ้าที่เจ้าทาง (แซนตาโคน)

ตารางที่ 3 แสดงพัฒนาการของประเพณี “จองคาย จูญการ” ของชุมชนตำบลตะเคียนราม

ดังนั้นประเพณีของชาวเขมรใน 12 เดือนจึงมีความแตกต่างจากประเพณีของคนลาว (อีสาน) ทั่วไป ประเพณีที่สำคัญมีไม่มากนัก ซึ่งประเพณีที่ให้ความสำคัญมากที่สุดและขาดไม่ได้คือ ประเพณีวันสารทเขมร ด้วยความเชื่อที่ว่า เพื่อให้บรรพบุรุษได้มากินและให้พรในช่วง 1 ปี และเป็น วันแห่งครอบครัวอีกวันหนึ่งลูกหลานที่ทำงานต่างจังหวัดก็กลับมาเยี่ยมบ้านในวันนี้ จากข้อมูลจะ เห็นได้ว่า นอกจากประเพณีวันสารทเขมรแล้ว ประเพณีที่เกิดขึ้นสมัยใหม่นั้น เกิดจากการนำเอา วัตถุสิ่งของที่ใช้ประโยชน์มาจองคายเพื่อเป็นสิริมงคล โดยเฉพาะรถไถนา รถยนต์ รถมอเตอร์ไซด์

พัฒนาการของเงินตราที่เกี่ยวข้องกับการสะสมทุนในงาน “จองคาย จูญการ”

งาน “จองคาย จูญการ ” นั้นพัฒนาการแรกเริ่มเดิมทีเน้นการให้ศีลให้พรให้ความสำคัญกับการร่วมงานเป็นสักขีพยานในเรื่องต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการขึ้นบ้านใหม่ งานแต่งงาน งานบวช งาน โกงหมไป และเน้นญาติสนิทมิตรสหายและไม่ได้ให้ความสำคัญกับเงินตรา เพราะสมัยแต่ก่อนนั้น เงินตรายังไม่ได้มีบทบาทและระบบเศรษฐกิจของบ้านตะเคียนรามไม่ได้เน้นที่การปลูกพืชเศรษฐกิจ สมาชิกในชุมชนเน้นการแลกเปลี่ยนเป็นสำคัญ ต่อมาเมื่อระบบเศรษฐกิจมีความสำคัญเงินตราจึงถูก นำมาเป็นตัวกลางในการสื่อสารในพิธีกรรม “จองคาย จูญการด้วย ดังนั้นพัฒนาการของเงินตราจึงมี อยู่ 2 ช่วงเวลาคือ

ช่วงที่หนึ่งช่วงยุค พ.ศ. 2498- พ.ศ. 2499 เป็นช่วงแรกที่มีประเพณีสมัยเก่า ช่วงนี้นอกจาก จะจองคายโดยใช้ด้ายธรรมดาแล้ว ก็มีการนำเงินมาผูกที่ชาวบ้านเรียกว่า “ปรักแป และ ปรักกระ สอม” ซึ่งเป็นเงินเก่าไม่ค่อยมีใครได้ใช้มีส่วนน้อยเท่านั้น การนำเงินมาจองคายนั้นถือเป็นการให้ศีล ให้พรแก่เจ้าภาพ โดยที่เจ้าภาพไม่จำเป็นต้องมีพันธะในการผูกคืน



ภาพประกอบที่ 2 แสดงการนำเงินมาช่วยจุกการและการจัดบัญชีรายนามผู้ที่มาช่วยงาน

ส่วนช่วงที่สองช่วงยุค พ.ศ. 2500 เป็นต้นมาเป็นเริ่มใช้เงินเหรียญบาทและเงินที่เป็นแบงค์ ทั้งนี้เป็นช่วงที่มีการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยการริเริ่มให้ปลูกพืชเศรษฐกิจจำพวกข้าว ปอ และมัน ลำปะหลังมากยิ่งขึ้น เงินจึงเป็นสิ่งสำคัญการจัดงานของค้าย จุกการ จึงเริ่มที่จะช่วยเป็นเงิน โดยเฉพาะในช่วงปี พ.ศ. 2515 เป็นต้นมา

ช่วงแรกจะช่วยงานจุกการ ของค้าย คนละประมาณ 10-20 บาท และเพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อยๆ ตามระบบฐานะเศรษฐกิจในชุมชน ดังตามตารางต่อไปนี้

ช่วงระยะเวลา (ปี)	จำนวนเงินที่ช่วย	พัฒนาการของดอกเบี้ย	ยุคประเพณี
ช่วงปี พ.ศ.2498 - พ.ศ. 2499	1 สตางค์ (จำนวนเงินคิดเป็นสตางค์)	ไม่มี	ประเพณีสมัยเก่า
ช่วงปี พ.ศ.2500 - พ.ศ. 2510	10-20 บาท	- (เงินต้น 10 บาทจ่าย ดอกเบี้ย 5 บาท รวมเป็น 15 บาท - (เงินต้น 15 บาทจ่าย ดอกเบี้ย 5 บาท รวมเป็น 20 บาท	ประเพณีสมัยเก่า
ช่วงปี พ.ศ.2510 - พ.ศ. 2530	20 - 50 บาท	- (เงินต้น 20 บาทจ่าย ดอกเบี้ย 5 บาท รวมเป็น 25 บาท - (เงินต้น 50 บาทจ่าย ดอกเบี้ย 10 บาท รวมเป็น 60 บาท	ประเพณีสมัยเก่า

ช่วงปี พ.ศ.2531 - พ.ศ. 2535	50 -100 บาท	- (เงินต้น 100 บาทจ่าย ดอกเบี้ย 10-20 บาท รวม เป็น 110-120 บาท	ประเพณีสมัยเก่า
ช่วงปี พ.ศ.2536 - พ.ศ. 2540	100 -500 บาท	- (เงินต้น 200 บาทจ่าย ดอกเบี้ย 40-50 บาท รวม เป็น 240-250 บาท - (เงินต้น 300 บาทจ่าย ดอกเบี้ย 60 บาท รวมเป็น 360 บาท - (เงินต้น 400 บาทจ่าย ดอกเบี้ย 80 - 100 บาท รวมเป็น 480 -500 บาท - (เงินต้น 500 บาทจ่าย ดอกเบี้ย 200 บาท รวม เป็น 700 บาท	เกิดประเพณีสมัยเก่ากับ ประเพณีสมัยใหม่ ผสมผสานกัน
ช่วงปี พ.ศ.2540 - ปัจจุบัน	500 - 10,000 บาท	- (เงินต้น 1,000 บาทจ่าย ดอกเบี้ย 400 บาท รวม เป็น 1,400 บาท ** ดอกเบี้ยจะเพิ่มขึ้นครั้ง ละ 400 บาท	เกิดประเพณีสมัยเก่ากับ ประเพณีสมัยใหม่ ผสมผสานกัน ** ประเพณีที่จ่ายมาก ที่สุดคือ จองคาย จูยการ งานแต่งงานและจอง คาย จูยการ ผูกข้อมือรอด อาทิตยนต์ รถตู้ รถไถ นาและรถมอเตอร์ไซด์

ตารางที่ 4 แสดงพัฒนาการของเงินตราที่ช่วยในงานจูยการ จองคาย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

วิธีการบริโภคน้ำในวัฒนธรรม “ จองคาย จูยการ”

วิธีการบริโภค “เหล้า” ของคนในชุมชนได้แฝงมากับประเพณีเป็นระยะเวลาช้านานแล้ว โดยในยุคของการจองคายในสมัยอดีต เหล้า เข้ามามีบทบาทสำคัญในการนำมาประกอบพิธีกรรม เสียส่วนใหญ่ ส่วนมากเป็นเหล้าสาโท แต่ต่อมาเมื่อประเพณีพิธีกรรมเปลี่ยนแปลง โดยมีทั้ง

ประเพณีพิธีกรรมสมัยเก่า และสมัยใหม่ ทำให้เหล่าจากในอดีตที่มีบทบาทแค่เพียงในพิธีกรรมเท่านั้น แต่ได้เปลี่ยนแปลงบทบาทมารองรับการเป็นของกำนัล การบริโภครูปของผู้ที่มาร่วมงานด้วย

โดยเฉพาะงาน “ จองคาย จูยการ ” ในปัจจุบันการใช้เหล่าเข้ามาในวัฒนธรรมประเพณีเป็นเรื่องของการเข้าสังคม สร้างขวัญกำลังใจระหว่างเจ้าภาพและผู้เข้าร่วมงาน การสร้างชื่อเสียงและเป็นการรวบรวมเงินจากการช่วยเหลือของแขกคนที่เรารู้จักมักคุ้นและการที่เราให้ความสำคัญแก่คนที่มีความสัมพันธ์ที่เรานับถือให้มาร่วมงาน ส่วนความเชื่อนั้นเป็นการที่เราพยายามที่จะเรียกขวัญให้กำลังใจ เช่น ไหว้บรรพบุรุษและการชี้แนะแนวทางในการดำเนินชีวิต ในปัจจุบันการใช้เหล่าในงานจองคาย จูยการ เจ้าภาพได้ซื้อและลงทุนเป็นจำนวนมากเพื่อนำมาใช้เลี้ยงแขกและเป็นการสื่อความหมายในการแบ่งปันกัน เหล่ามีหลากหลายชนิดหลากหลายยี่ห้อ ไม่มีการใช้เหล่าพื้นบ้านที่เป็นเหล่าสาโทเหมือนสมัยแต่ก่อน ซึ่งส่วนมากจะเป็น เบียร์ เหล่าสี บรันดี เป็นต้น

ดังนั้นการเปรียบเทียบความแตกต่าง “ จองคาย จูยการ ” จากอดีตจนถึงปัจจุบัน ความหมายของ “จองคาย จูยการ” มีความหมายเพื่อสื่อถึงความเชื่อ การผูกข้อต่อแขนหรือ การเซ่นไหว้บรรพบุรุษและการชี้แนะแนวทางในการดำเนินชีวิต แต่สิ่งที่แฝงที่ทำให้งานจองคายจูยการเกิดความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญอย่างหนึ่งคือ ความเปลี่ยนแปลงรูปแบบการวิธการบริโภคเหล่า ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงปริมาณการบริโภคและปริมาณชนิด อย่างสมัยแต่ก่อนเน้นเหล่าเพื่อเซ่นไหว้เป็นหลัก แต่ปัจจุบันเมื่อประเพณีมีการนำเหล่ามาเป็นส่วนหนึ่งของงานและความหมายของเหล่าไม่ใช่เพียงเพื่อการเซ่นไหว้อย่างเดียว แต่เป็นการนำเหล่าเข้ามาเพื่อรองรับแขกในงานเป็นสำคัญและในปริมาณมากน้อยอยู่ที่กำลังของผู้ที่เป็นเจ้าภาพของงาน

ความสัมพันธ์ของเหล่าใน สังคม ชุมชน

แม้ความหมายของประเพณีพิธีกรรมจองคาย จูยการ ยังมีการผูกติดกับความเชื่อที่แน่นแฟ้น แต่ความสัมพันธ์ของเหล่า สังคม ชุมชน ได้มีการปรับเปลี่ยน อย่างงานพิธีกรรมมีความเปลี่ยนแปลงจากสมัยแต่ก่อน เพราะสมัยแต่ก่อนจะมีประเพณีแต่งงาน ขึ้นบ้านใหม่ บวช แต่ปัจจุบันเนื่องจากประเพณีสมัยใหม่มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้นมีประเพณีผูกแขนรถยนต์ รถมอเตอร์ไซด์ จัดงานวันเกิด สิ่งเหล่านี้ทำให้จำเป็นต้องใช้เหล่าเข้ามามากในกิจกรรมประเพณีนั้น ซึ่งผลเสียของการมีประเพณีที่หลากหลายเพิ่มมากขึ้นทำให้เกิดผลเสียเกี่ยวกับเหล่าคือ การดื่มเหล่าที่เพิ่มปริมาณมากกว่าเดิม ทำให้สมาชิกในชุมชนขาดสติ สร้างความรำคาญให้กับคนอื่นหรือเพื่อนบ้าน และสร้างความรุนแรงให้กับครอบครัวมีการทุบตีเมีย ตีลูก รวมทั้งบางที่ก็สร้างหนี้สินให้กับครอบครัว เกิดอุบัติเหตุ แม้มุมมองเหล่านี้จะเกิดขึ้นจริงในชุมชน แต่อีกด้านหนึ่งมองว่าผลดีของเหล่าคือถ้าดื่มแค่พอดีจะเป็นยาอายุวัฒนะ (หากมีการดื่มกินพอประมาณ) ส่วนผู้นามองว่าเป็นการจ่ายภาษีสังคมเพื่อสร้างบารมี แต่ต้องกินอย่างมีขอบเขตเพื่อสังคมและหน้าตา และการที่มีเหล่าในชุมชนทำให้เกิดงานสังคม รวมทั้งเป็นการพบปะสังสรรค์สร้างความสามัคคี ทั้งนี้ส่วนหนึ่งชาวบ้านมีความเชื่อว่า

“ หากไม่มีเหล้าก็ไม่มีการ ” และมองว่าการไม่มีเหล้าในงานจะเกิดการถูกสังคมนินทา เป็นการเสริมสร้างบารมี ส่วนทางด้านเศรษฐกิจทำให้ชุมชนระดับร้านค้าดีแต่ครัวเรือนเสวยรายได้ ดังนั้นเหล้ากับประเพณี “จองดาญ จูยการ” จึงไม่ใช่แค่การหันไปมองทางด้านประเพณีเท่านั้น แต่ประเพณีทำให้เห็นเศรษฐกิจ เห็นค่านิยม และเห็นความสัมพันธ์กันที่ต้องจ่ายที่เรียกว่า “ภาษีสังคม”

ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่าง เหล้า สังคม ชุมชน มีมานาน เหล้าแฝงมากับประเพณีที่ส่งเสริมให้เกิดวิถีการบริโภคที่แตกต่างกันตามสถานภาพของคนในชุมชนและตามที่เกิดการปฏิสัมพันธ์กัน ซึ่งเงื่อนไขหนึ่งที่ทำให้เหล้าอยู่ในสังคมวิถีการบริโภคของคนในชุมชนได้คือ “ การจัดประเพณีพิธีกรรมใดขึ้นมาก็ตามถึงแม้จะเป็นประเพณีสมัยเก่า หรือสมัยใหม่เหล้าจะเป็นตัวกลางสร้างความสัมพันธ์ และปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดการบริโภคเหล้ามากขึ้นในชุมชนเกิดจากการเสริมสร้างบารมีและการสร้างหน้าตาให้กับตนเองและในสังคมที่ตนเองอยู่ ” วิถีการบริโภคเหล้าจึงมีความหมายในประเพณีพิธีกรรม และการที่ชุมชนสร้างค่านิยมเรื่องหน้าตาบารมี

วิถีการบริโภคเหล้าในประเพณีพิธีกรรม “จูยการ จองดาญ ” ในอดีต

เหล้าที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมในอดีต ได้ทำหน้าที่เป็นสัญลักษณ์ของการเช่นสรวงหรือบวงสรวงวิญญาณผีบรรพบุรุษ และเหล้าได้สื้อออกมาในพิธีกรรมต่างๆ อาทิ ความเชื่อเกี่ยวกับการรำแม่มด (เรือมมะมัวด) และพิธีกรรมเช่น โคนฎา

การรำแม่มด (เรือมมะมัวด)

โดยชาวบ้านส่วนมากเชื่อว่า การที่คนในครอบครัวหรือเครือญาติไม่สบาย เนื่องจากโดนผีปู่ย่ากระทำ หรือ การผัดผี ซึ่งการผัดผี เกิดจากการที่เราไปทำอะไร ไม่เป็นการสมควรผัดจารีตวัฒนธรรมประเพณี ทำให้ผีปู่ผีย่า ผีบรรพบุรุษ เกิดความไม่พอใจทำให้คนที่กระทำผัดหรือญาติพี่น้องต้องล้มป่วย หรือบางทีเป็นการสื่อสารของผีจึงดลบันดาลให้ลูกเมียญาติพี่น้องไม่สบายเพื่อที่จะมาบอกอะไรสักอย่าง ส่วนมากเกิดจากการที่ลูกหลานไม่ได้ทำพิธีไหว้เคารพทำให้ผีมาลงโทษ พอมีการรำเข้าทรง ผีก็จะเข้าร่างทรงแล้วจะบอกว่าเกิดอะไรขึ้นส่วนหนึ่งผีที่เข้าร่างทรงจะต้องกินเหล้าก่อนเป็นอันดับแรก เพราะถือเป็นการแสดงความเคารพจากลูกหลาน ซึ่งพิธีกรรมรำแม่มดตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันก็ยังใช้วิธีการส่วนหนึ่งคือ ใช้เหล้าในการสื่อสารอยู่

พิธีกรรมเช่น โคนฎา

พอถึงเดือน 10 กลุ่มชาติพันธุ์ไทยเชื้อสายเขมรนิยมทำบุญ โคนดา คำว่า “โคนดา” เขมรแปลว่า ย่าหรือยาย ส่วนคำว่า ตา แปลว่า ปู่ รวมคำว่า โคนดา หมายความว่า การทำบุญอุทิศให้ปู่ย่าหรือการเช่นไหว้บรรพบุรุษหรือภาษาเขมรเรียกว่า “ บุญเบ็ญ ” ตรงกับศัพท์ภาษาไทยเรียกว่า “ บุญบิณฑ ” หรือทั่วไปเรียกว่า “ บุญสารท ” นั่นเอง โดยมีความเชื่อว่าบรรดาบรรพบุรุษหรือญาติที่ล่วงลับไปแล้ว ด้วยอกุศลกรรมที่ทำได้ตั้งแต่ยังมีชีวิตอยู่อาจจะตกนรกได้ทุกขเวทนา พอถึงเดือน 10

ของทุกปีทางเมืองนรกจะปล่อยพวกสัตว์นรกที่ได้รับโทษเบาให้มารับส่วนบุญจากบรรดาญาติมิตร ที่อุทิศให้ผู้เสียชีวิต เริ่มตั้งแต่วันเพ็ญเดือน 10 วันแรม 15 ค่ำ เดือน 10 ของทุกปีรวมระยะเวลา 1 ปีก็ เมื่อบรรดาสัตว์นรกขึ้นมาถึงบ้านเรือนของญาติมิตรแล้วก็จะพากันขึ้นไปบนช้อบ้าน บ้างอยู่ตามหัวบันไดบ้าน เกาะอยู่ตามฝาผนังบ้าง เมื่อเห็นลูกหลานทำบุญให้ก็จะพากันอวยชัยและให้พรทุกประการ แต่ถ้ามาถึงเจ็บบ้างไม่มีใครทำบุญให้ก็จะเกิดความทุกข์ใจเพราะผิดหวัง พากันเอามือทูลศรียะร้องไห้เสียใจไปสาปแช่งอยู่ตามทางสามแพร่งบ้าง ลี้แพร่งบ้าง เมื่อถึงวันเพ็ญหรือวันเดือนดับก็จะพากันไปรอรับเอาส่วนบุญจากผู้ใจบุญที่อุทิศส่วนกุศลไปให้อยู่ที่วัด หากไม่ได้รับในวัดนี้ อีกก็จะไปวัดอื่นจนถึง 9 วัด ถ้าไม่ได้รับส่วนบุญก็จะระทมทุกข์ใจและต้องกลับไปให้ทันประตูนรกปิด ถ้ากลับไปไม่ทันก็จะถูกลงโทษหนักอีก

การประกอบพิธีกรรม

นางทิน ตะเกียนราม อายุ 68 ปี (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 10 กันยายน 2551) กล่าวว่า บุญเบ็ญคือ วันแรม 15 ค่ำ เดือน 10 ถือเป็นเบ็ญโทมหรือวันสาทรใหญ่ ชาวบ้านจะเตรียมการเป็นพิเศษ เพราะเป็นวันรวมญาติก็ว่าได้ลูกหลานจะไปทำงานหรือไปเรียนต่ออยู่แห่งไหนใครก็จะกลับมาพร้อมตัวกันทำพิธีอย่างพร้อมเพรียง ส่วนวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10 ถือว่าเป็นวันสาทรน้อย และจะเริ่มเตรียมสิ่งของจนถึงวันสาทรใหญ่ และชาวบ้านจะจัดเตรียมอาหารคาวหวาน หมากพลู บุหรี่ ข้าวต้ม (คือข้าวเหนียวคลุกกับน้ำกะทิห่อด้วยใบกล้วยนำไปต้ม) ส่วนผลไม้ต่างๆ อาทิ ส้ม กล้วยสุก เมื่อนำมาก็จะนำมารวบรวมให้แก่ญาติมิตรบ้านใกล้เคียงเพื่อนำมาประกอบพิธีกรรม ส่วนเวลาเช้ามีคของ วันแรม 14 ค่ำ คือวันรุ่งขึ้นบรรดาลูกหลาน จะนำไทยทานไปถวายเพื่ออุทิศถึงญาติผู้ล่วงลับไปแล้วที่วัด เมื่อเสร็จพิธีกรรมการสวดชกคาร ชาวบ้านก็จะนำเครื่องเช่น ไหว้เหล่านี้ไปเทไว้ตามต้นไม้ตามบริเวณลานเจดีย์ หรือที่บรรจุอัฐิของบรรพบุรุษ แล้ววันต่อมาชาวบ้านก็จํานำส่วนที่เตรียมไว้สำหรับการถวายพระไปทำบุญเป็นครั้งที่สองแล้วฟังเทศน์ แล้วอุทิศส่วนกุศลถึงผู้ล่วงลับไปแล้ว

แต่ที่น่าสังเกตคือ การประกอบพิธีกรรมเช่น โคนตานั้น ชาวบ้านเกือบทุกหลังคาเรือนจะทำพิธีกรรมเช่น ไหว้บอกผีบรรพบุรุษที่ล่วงลับแล้วให้มากินที่บ้านในคืนวันงาน และสิ่งที่ขาดไม่ได้คือ เหล้าขาวและเบียร์ เพื่อที่จะเอาไว้วรรคเรียกดวงวิญญาณต่างๆ ให้มากิน และเหล้าที่เหลือก็จะนำมากินกันกับเพื่อนบ้าน ทำให้งานพิธีกรรมนี้ส่วนหนึ่งเป็นงานเลี้ยงสังสรรค์ระหว่างเครือญาติและเพื่อนบ้านด้วยกันเองด้วย

ดังนั้นการใช้ “เหล้า” ในสมัยแต่ก่อนเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงให้เห็นถึงการเคารพต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และเป็นเรื่องของการบวงสรวง ซึ่งปัจจุบันพิธีกรรมเหล่านี้ก็ยังคงอยู่ แต่บทบาทของเหล้าก็จะเพิ่มมากขึ้นในพิธีกรรม อย่างที่สุเทพ สุนทรเกสซ์ (2540:94) กล่าวถึง โครงสร้างหน้าที่ทางสังคมว่า ส่วนหนึ่งมาจากระบบวัฒนธรรม (Cultural system) วัฒนธรรม เป็นเรื่องยึดเหนี่ยวสำคัญขององค์ประกอบต่างๆ ในระบบ วัฒนธรรมเป็นตัวประสานปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวผู้กระทำและ

ก่อให้เกิดบูรณาการระหว่างบุคคลิกภาพและระบบสังคม ซึ่งทำให้ประเพณีดั้งเดิมการนำเหล่าเข้ามาเป็นการสื่อถึงกันระหว่างตัวบุคคล สังคม และระหว่างคนกับความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษที่มองไม่เห็น โดยมองว่าถ้าหากนำเหล่ามาเช่นสรวงในงานพิธีกรรมการรำแม่มด (เรือมมะมั่วด) และเซ่นโคงญาแล้ว จะเป็นการแสดงความเคารพและทำให้ผีบรรพบุรุษเข้ามามีบทบาทในการอวยพรสร้างอิทธิปาฏิหาริย์ให้หายเจ็บไข้ได้ป่วยและทำให้อยู่เย็นเป็นสุขได้

วิธีการบริโภคเหล่าในประเพณีพิธีกรรม “จูงการ จองคาย ” ในปัจจุบัน

การเปลี่ยนแปลงบทบาทของ เหล่า ได้เปลี่ยนไปอย่างชัดเจนช่วงในยุค พ.ศ. 2520 เป็นต้นมา ซึ่งเป็นยุคเศรษฐกิจ โดยการนำเหล่าเข้ามาในพิธีกรรม “ จองคาย จูงการ” เหล่าที่นำเข้ามาในพิธีกรรมจองคายมีหลายบทบาทคือ

“ เหล่า” กับบทบาทของการเป็นของกำนัล



ในงานประเพณี “ จองคาย จูงการ” ของกำนัลที่แลกเปลี่ยนกันระหว่างเจ้าภาพกับแขกที่มาช่วยงานสิ่งสำคัญที่ขาดไม่ได้คือ เหล่า แขกที่มาช่วยงานหากเป็นเพื่อสนิทหรือญาติสนิทก็จะนำเหล่าขาวหรือเบียร์มาช่วยแล้วแต่กำลัง บางคนเอามาช่วยประมาณ 1-2 ลัง ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นสินน้ำใจ และเมื่อเข้ามาในงานเจ้าภาพก็ต้องต้อนรับด้วยอาหารและเหล่า ซึ่งเหล่าถือว่าเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้

ภาพประกอบที่ 3 แสดงของกำนัลประเภทเหล่าเบียร์และเนื้อหมูเพื่อให้แขกที่มาจูงการ

“ หากงานไหนขาดเหล่า ถือว่าเจ้าภาพขี้เหนียว ” และไม่เป็นที่ยอมรับของสังคมในการเข้ากับสังคมกลุ่มใหญ่ และชาวบ้านก็เชื่อว่า “ หากไม่มีเหล่า ก็ไม่มีงาน ” ดังนั้นการจัดงานทุกครั้งต้องมีเหล่า หรืออีกในกรณีหนึ่ง หากแขกที่มาจูงการกลับบ้านแล้วเจ้าภาพก็ต้องมีของกำนัลฝาก ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหมู หรือ เนื้อวัว และเหล่า ซึ่งการให้เหล่าจะแตกต่างจากสมัยแต่ก่อน สมัยแต่ก่อนการจูงการจะให้เหล่ากลับบ้านใส่ถุงพลาสติกเล็กๆ แต่ในปัจจุบันการที่เจ้าภาพจะให้เหล่าเป็นของกำนัลกับใครต้องดูจำนวนเงินที่มาช่วย หากแขกนำเงินมาจูงการประมาณ 100 - 500 บาท จะได้เหล่าขาวหรือเบียร์กลับบ้านประมาณ 1 ขวด แต่หากช่วย 1,000 บาทขึ้นไปจะได้เหล่าขาวหรือเบียร์จำนวน 2 ขวดกลับบ้าน ดังนั้นคนที่เป็นแขกมาจูงการ จะได้กินเหล่าขาวหรือเบียร์ในงานจากการต้อนรับจากเจ้าภาพ และได้เหล่าขาวหรือเบียร์กลับบ้านด้วยนอกจากเนื้อหมูหรือเนื้อวัว

จากการนำเหล่านี้มาเป็นของกำนัลดังกล่าว ชาวบ้านตะเคียนรามโดยทั่วไปมีความคิดเห็นว่าในงานพิธีกรรมจงดาย จูยกการ หากเปรียบเทียบกับเหล่าส่งผลดีด้านไหนบ้างนั้น ชาวบ้านยังไม่มี ความมั่นใจว่าเหล่านี้มีประโยชน์อย่างไร แต่รู้ว่าเหล่านี้ทำให้พิธีกรรมจงดาย จูยกการนั้นสมบูรณ์ตาม ประเพณีพิธีกรรม เพราะเหล่านี้คือสิ่งที่เอาไว้รองรับแขกหรือที่มาร่วมงานเป็นเครื่องมือสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกัน และสามารถแสดงถึงฐานะของเจ้าภาพได้ว่าอยู่ในระดับใด หากเจ้าภาพ สามารถรองรับแขกด้วยเหล่าเยอะทำให้เห็นว่าเจ้าภาพคนนั้นอยู่ในฐานะที่ร่ำรวย และแสดงถึงเป็น คนนิสัยกล้าได้ กล้าเสีย ใจกว้าง อย่างกรณีงานจงดายรถยนต์ของ นางนวล ตะเคียนเกลี้ยง อายุ 35 ปี (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 30 กรกฎาคม พ.ศ. 2551) กล่าวว่า ในช่วงปี พ.ศ. 2543 ได้ซื้อรถยนต์มือสอง จำนวน 400,000 บาท และจ่ายเงินค่างานไป 200,000 บาท หลังจากนั้นต้องหาเงินอีก 200,000 บาท เพื่อนำมาจ่ายให้ครบ จึงได้จัดงานจงดายรถยนต์ งานนี้เชิญแขกเป็นพันคนและได้เดินขอให้ ชาวบ้านมาจงดาย จูยกการ คือขอให้จูยกการครัวเรือนละ 1,000 บาท หรือหากเป็นญาติสนิทก็ขอคน ละ 5,000 - 10,000 บาท ส่วนจะจงดายเท่าไรไม่ได้กำหนด ซึ่งเงินที่ได้จากการจัดงานจงดาย



ภาพประกอบที่ 4 แสดงการทำพิธีกรรมจงดายรถยนต์

จูยกการ รถยนต์ดังกล่าวจะรวบรวมเพื่อนำไปจ่ายเงินค่างานรถยนต์ที่เหลือ จากการจัดงานครั้งนี้หมดค่าเหล่า เบียร์ ในงาน จำนวนเกือบแสนบาท เพราะคนมาจงดาย จูยกการเยอะมาก และคนที่มาต้องได้รับรอง ด้วยเหล่าหรือเบียร์ และคนที่มาจูยกการก็ ช่วยคนละ 1,000 บาท ของกำนัลที่นางนวล เป็นเจ้าภาพจะให้แขกหรือที่มาในงานคือ เนื้อหมูครึ่งกิโล พร้อมกับเบียร์ช้าง 1 ขวด

หรือหากช่วยเป็นหมั้นก็จะให้เนื้อหมูครึ่งกิโลกับเบียร์ช้างอีก 3 ขวด กับเหล่าขาอีก 1 ขวด จากงานดังกล่าว การกำหนดเหล่า เบียร์ เป็นของกำนัลว่าจะให้ใคร เท่าไร อย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับ ความเหมาะสม และจากการศึกษาในพื้นที่ไม่สามารถบอกได้ว่าใครเป็นผู้กำหนดว่าจะให้เหล่า เบียร์ เท่าไรยังไง แต่ก็ให้ตามๆ กันมา ซึ่งการจัดของกำนัล เหล่าเบียร์ให้แขกที่มาจงดาย จูยกการ นั้นเกิดขึ้นมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา แสดงให้เห็นว่า เหล่า เบียร์ ที่เป็นของกำนัลดังกล่าว นั้น เป็นเรื่องของเศรษฐกิจของทรัพย์สินเชิงสัญลักษณ์อย่างที่มาร์เชล โมส มองเกี่ยวกับการกำนัล แลกเปลี่ยนแบบขึ้นหมูนั่นแมว ไว้ว่า การแลกเปลี่ยนของกำนัลไว้ว่า เป็นการแสดงถึงความเอื้ออารี ขณะที่ ฌัก แครร์ริดา มองว่า ผู้ให้และผู้รับมาจากการเตรียมและ โน้มนำด้วยกระบวนการหล่อหลอม ทางสังคม เพื่อได้เข้าร่วมการแลกเปลี่ยนแสดงน้ำใจ เราขอมสรุปได้ว่า การกำนัล โดยไม่หวังผลนั้น

ไม่มีอยู่จริงหรือเป็นไปได้เลย การแลกเปลี่ยนซึ่งดำเนินไปภายใต้ตรรกะของการตอบแทน และการไม่เอ่ยปากความจริงของการแลกเปลี่ยน เป็นความเงียบที่ทุกคนมีส่วนร่วม ต่างอ้างถึง “เรื่องที่เรา
กัน” ซึ่ง “เรื่องที่เรา
กัน” คืออะไรก็ตามที่กล่าวได้ว่า ทุกคนรู้ว่าใครๆก็รู้ อยู่ว่าทุกคนรู้เรื่องนั้น ใน
ทำนองเดียวกับเรื่อง “ปิดกันให้แซด” โดยนัยนี้อาจมีเหตุที่ชวนให้เราคิดว่าความจริงเชิงทวิสัย
ของการแลกเปลี่ยนของกำนัลในแง่หนึ่งนั้นเข้าข่าย “เรื่องที่เรา
กัน” ดังกล่าวนั้น ฉันรู้ว่าเธอรู้ว่าเธอจะ
ตอบแทนฉัน ฯลฯ แต่ที่แน่นอนคือ การกล่าวความลับออกมาเป็นสิ่งต้องห้าม เนื่องจากพิธีกรรม
จงดา ยูการ เป็นเรื่องของวัฒนธรรมแบบแผนการปฏิบัติสืบต่อกันมาจนก่อให้เกิดต้นทุนทาง
สังคมที่เป็นส่วนหนึ่งทำให้เกิดภยสังคมที่เป็นความสัมพันธ์ที่ต้องจ่ายแม้จะรู้สึกดีไม่ติดกับพิธีกรรม
เหล่านั้นก็ตาม

“เหล่า” กับบทบาทการแสดงความคิดเห็น

การจัดงานประเพณีพิธีกรรม “ยูการ จองดา” ทุกครั้งหากมีเหล่าภายในงานไม่ว่าจะมา
จากการซื้อจากเจ้าภาพหรือจากคนที่มายูการ เหล่า เป็นการสื่ออย่างหนึ่งที่แสดงความคิดเห็น การ
แสดงความคิดเห็นในลักษณะนี้ทำให้ทั้งผู้รับและผู้ให้เกิดความรู้สึกเป็นมิตร ไมตรีต่อกัน แต่หากวันใด
วันหนึ่งถ้าผู้ให้จัดงานพิธีกรรมแบบนี้ขึ้นมาบ้าง ผู้รับ(ที่เคยเป็นเจ้าภาพมาก่อน) จะต้องให้คืน ซึ่ง
บางเดือนผู้รับต้องเสียเงินเป็นหมื่นเพื่อซื้อเหล่ามาคืน อย่างกรณีของ นางนวล ตะเคียนเกลี้ยง
(สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2551) กล่าวว่า “ช่วงที่ตนเองเป็นเจ้าภาพจัดงาน จองดาของตน
เงินทุนในการจัดงานมีไม่เพียงพอ ประกอบกับการจัดงานในครั้งนี้เพื่อต้องการเงินที่แจกมายูการ
จองดา มาจ่ายเงินคาวนที่เหลือที่ซื้อรถยนต์มา จึงได้ขอแขกที่มายูการ จองดา บางส่วนช่วยทั้ง
เงินและเหล่า หลังจากเสร็จงานพอปีต่อมาเมื่อคนอื่นมีงานจองดา ยูการ ไม่ว่าจะป็นงานแต่ง
งานบวช หรืองานขึ้นยุงข้าว หากแขกที่มายูการครั้งก่อนได้นำเหล่ามาช่วยก็ต้องซื้อไปช่วย
กลับคืน ซึ่งบางเดือนมีหลายงานมากเสียค่าเหล่าที่ต้องซื้อไปยูการหมดเป็นหมื่น แต่ก็ถือว่าเป็น
การช่วยกันไปก็ทนมาเพราะตนเองเชื่อว่าสักวันหนึ่งตนก็ต้องจัดงานยูการจองดาอื่นๆอีกอาจจะ
งานแต่งงานลูกสาวลูกชายก็ได้” หรือกรณีของนางคำ บุตะเคียน อายุ 60 ปี กล่าวว่า “ตอนงาน
แต่งงานลูกชาย หมดค่าเหล่าไปแค่ 10,000 บาท เพราะตนเองไม่มีเงินซื้อเหล่ามาเลี้ยงรับรองรับแขกใน
งาน ทำให้ในงานแต่งงานเงียบเหงาไม่ค่อยมีคนมาช่วยงานมากนัก และคนที่มายูการส่วนมากก็
ช่วยคนละ 100 บาทเท่านั้น จึงไม่เปลืองเบียร์เปลืองเหล่า เพราะหากช่วยแค่ 100 บาท จะได้แค่เนื้อ
หมูและน้ำส้มขวดเล็กขวดละ 5 บาท 1 ขวด แถมให้ด้วยเท่านั้น และที่สำคัญเนื่องจากตนไม่ค่อยไป
ช่วยงานยูการ จองดาใครเท่าไร ทำให้พอถึงงานตนเองก็ไม่ค่อยมีใครมาช่วย”

จากทั้งสองกรณีหากเปรียบเทียบระหว่างนางนวลกับนางคำ นางนวล ซื้อรถยนต์มาจัดงาน
ยูการ จองดาเพื่อจะนำเงินทุนนั้น ไปจ่ายค่าเงินคาวนรถยนต์ที่เหลือ และชาวบ้านหรือเพื่อนบ้าน
ด้วยกันเองที่ไปช่วยมากและบางคนก็นำเหล่ามาช่วยเป็นลัง เพราะเชื่อว่านางนวลสามารถซื้อให้คืน

ได้หากตนเองจัดงานครั้งต่อไป ซึ่งเปรียบได้ว่านางนวลก็สะสมทุนเพื่อใช้จ่ายในปัจจุบัน ขณะที่คนที่มาจួយการ จอจาย ที่นำทั้งเงินและเหล่าไปช่วย ต้องการที่จะสะสมทุนไว้ในภายภาคหน้าเพื่อที่หากตนเองจัดงานครั้งต่อไปจะได้ไม่ต้องลงทุนเยอะ อย่างที่ สุภา วิจารณ์ (2547 : 24) กล่าวไว้ว่า ในขณะที่สังคมทุนนิยมสมัยใหม่ได้ผูกโยง เงินตรา กับวัฒนธรรมการบริโภค เพื่อตอบสนองความต้องการ วัฒนธรรมการบริโภคเป็นสิ่งที่ปลูกเร้าให้คนในสังคม เกิดความชื่นชม พอใจในวัตถุสิ่งของที่ไม่ได้มีความจำเป็นที่ใช้ในการดำรงชีวิตขั้นพื้นฐานมากขึ้น ซึ่งเป็นการสร้างคุณค่าให้กับสิ่งที่ไม่จำเป็นในชีวิตประจำวันให้เป็นของมีค่า มีราคา และมีรสนิยม รวมทั้งเป็นเครื่องแสดงฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมด้วย จนทำให้ผู้คนมากมายถูกหล่อหลอมด้วยอุดมการณ์ความทันสมัย ที่เน้นความสะดวกสบาย ความรวดเร็วและการบริโภคอย่างไร้แก่นสาร เร่งหาเงินตราเพื่อนำมาแลกเปลี่ยนกับสินค้าและบริการต่างๆ เพื่อยกระดับฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของตนเองให้ทัดเทียมกับคนอื่นและได้รับการยอมรับจากคนในสังคม ดังนั้นบทบาทของ เงินตรา และเหล่าจึงเป็นตัวกลางส่วนหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการสะสมทุน เพราะเงินตราและเหล่าได้พัฒนาการมาเป็นสื่อกลางของการแลกเปลี่ยนเป็นสำคัญ และเป็นปัจจัยหนึ่งที่สามารถแบ่งอำนาจและกำหนดชนชั้นในสังคมได้ ซึ่งแตกต่างจากนางคำที่ไม่สามารถสะสมทุนทางสังคมเหมือนนางนวลได้ ทำให้ชุมชนไม่เกิดการยอมรับเพราะพื้นฐานนางคำไม่ค่อยเข้าสังคม และทำให้ความสัมพันธ์ของนางคำกับเพื่อนบ้านนั้นเกิดขึ้นน้อย ทำให้การใช้จ่ายการแลกเปลี่ยนระหว่างกันนั้นเกิดขึ้นน้อย

“เหล่า” กับบทบาทการเป็นต้นทุน

ในการจัดงาน จួយการ จอจาย แต่ละครั้งต้นทุนของเจ้าภาพจะหมดเยอะมากจากการซื้อเหล่ามาเป็นของกำนัลและรับรองให้กับแขก แต่หากเจ้าภาพไม่มีเหล่ามารองรับแขกก็สามารถที่จะขอให้แขกหรือคนที่มาจួយการ จอจาย ซ้อมาช่วยอาจจะคนละประมาณ 1-2 ลัง แล้วแต่กำลัง แต่การที่เหล่า เป็นต้นทุนดังกล่าว ทำให้เจ้าภาพไม่ต้องเสียต้นทุนที่นำมาลงทุนในการจัดงานเยอะ แต่เป็นภาระที่ต้องจ่ายให้กับแขกที่จะจัดงานในครั้งต่อไป อย่างกรณีของ นางนิต ตะเคียนเกลี้ยง อายุ 33 ปี (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2551) กล่าวว่า “ ที่ผ่านมามตนเองได้ไปจួយการงานคนอื่นแล้วก็ซื้อเหล่า เบียร์ ไปช่วย พอมางานแต่งของตนเองจึงประหยัดมาก เหล่าเป็นสิ่งจำเป็นในงานจัดงานจอจาย จួយการ ทุกงาน เพราะเป็นเครื่องรองรับแขกหากไม่มีเหล่าในงาน ชาวบ้านหรือแขกที่มาช่วยงานจะต้องดิ้นนินทาไปแบบไม่มีวันจบสิ้น แม้จะรู้ว่าเจ้าภาพที่จัดงานนั้นเขาจะต้องหมดและสิ้นเปลืองค่าเหล่าเบียร์ไปเท่าไรก็ตาม ทำให้มองว่าเป็นเรื่องที่น่าลำบากที่จะให้เขากินเหล่าน้อยหรือจำกัดเหล่าในงาน ทำให้งานจอจาย จួយการบางงาน หากคนที่มีฐานะจนก็จะจำกัดการปริมาณการดื่มกิน คือจะให้ตามจำนวนเงินที่ช่วย หากช่วย 500 บาทขึ้นไปก็จะต้อนรับให้แขกที่มาจួយการ จอจายนั้นดื่มกินดีหน่อยเพราะเขามาจួយการเยอะ แต่หากคนที่มาช่วยงานช่วยต่ำกว่า 500 บาท ก็อาจจะให้ดื่มกินแค่น้ำอัดลมเท่านั้น พื้นฐานการปฏิบัติจึงแตกต่างกันตามจำนวนเงินที่ช่วย ”

อย่างที่ปีแยร์ บูร์ดิเยอร์ มองว่าขณะที่การแลกเปลี่ยนของกำนันระหว่างผู้มีสถานะเท่าเทียมกันมีส่วนเอื้อในการตกย้ำ “ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน” อย่างในกรณีของนางนิค การซื้อเบียร์หรือเหล้ามาช่วยกันถือเป็นเรื่องที่ต้องปฏิบัติเพราะแสดงถึงความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน และมีบรรทัดฐานเดียวกัน แม้นางนิคบางครั้งจะรู้สึกอึดอัดก็ตามแต่ต้องปฏิบัติตามแบบแผนที่วางไว้ซึ่งเป็นความสามัคคีโดยผ่านการติดต่อดูสายสัมพันธ์ในสังคม การแลกเปลี่ยนเชิงสัญลักษณ์ที่ใช้เบียร์หรือเหล้า จะดำเนินไปได้ก็ต่อเมื่อทั้งสองฝ่ายมีกระบวนการรับรู้และการประเมินคุณค่าชุดเดียวกันว่าทำไปแล้วหรือปฏิบัติไปแล้วจะได้รับคำตอบแบบกลับมาให้เหมือนกัน

ส่วนผู้นำชุมชน⁴ คนหนึ่งเล่าว่า “ตอนที่ตนเองสมัครสมาชิก อบต. ตนได้จ่ายค่าคะแนนเสียงไปหัวละ 100 บาท ในหมู่บ้าน พอตนเองได้รับเลือกได้จัดงานฉลอง จองคาย เพื่อขอบคุณเพื่อนบ้านและเพื่อนบ้านก็ได้มากินเลี้ยงกันในบ้านและได้จองคายให้กับตน ซึ่งแต่ละคนก็จองคายให้คนละ 100 บาท ชาวบ้านบางคนจึงพูดว่าเหมือนเอาเงิน 100 บาทที่ซื้อเสียงไปให้ตนคืน แต่ที่ผู้นำคนนั้นต้องเสียมากกว่านั้นก็คือ การซื้อเหล้า เบียร์มาเลี้ยงฉลองเพื่อนบ้านหมดไปเป็นหมื่น หากงานเลี้ยงครั้งนี้ได้แค่จองคาย และกินอาหารเล็กน้อย แปลว่าตนเป็นคนขี้เหนียว หากอยากให้เพื่อนบ้านมองว่าตนเองใจกว้างก็ต้องลงทุนเลี้ยงเหล้า เบียร์ ด้วยซึ่งถือว่าเป็นเรื่องที่ต้องทำ แต่พอมาคิดเรื่องค่าใช้จ่ายหลังจากเสร็จงาน ตนขาดทุนเพราะตอนเลือกตั้ง ส.อบต. ก็ได้ยืมเงินเพื่อนบ้าน 20,000 บาทมาซื้อเสียงชาวบ้านหรือมาแจกชาวบ้านหัวละ 100 บาท และหลังจากได้รับคัดเลือกก็มาเลี้ยงชาวบ้านอีกหมดไป 20,000 กว่าบาทเหมือนกัน ถึงแม้จะได้เงินจองคายมาแต่ก็ไม่พอค่าใช้จ่ายในงานเลี้ยงทั้งหมด ตนมองว่าหากเลี้ยงอาหารธรรมดา คงไม่หมดมากขนาดนี้ เพราะอาหารการกินจริงๆหมดแค่ 5,000 บาทเท่านั้น”

ดังนั้นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นข้างต้นเป็นเรื่องของ การสำนึกบุญคุณคือ การแปลงประโยชน์ ความสัมพันธ์ของการครอบงำทางอำนาจ และการยอมอยู่ใต้อำนาจ ให้กลายเป็นความสัมพันธ์ที่กอรปด้วยความผูกพันทางใจ หรืออีกนัยหนึ่งการแปรรูปให้เป็นบารมี การยอมรับว่าตนเป็นหนี้ผู้อื่นกลายเป็นความกตัญญูเป็น “ ความซาบซึ้ง ” อันยังยั้งรู้สึกต่อผู้มีพระคุณ ก่อให้เกิดทุนเชิงบุญคุณระหว่างกันระหว่างเจ้าภาพและแขกมาจองคาย ซึ่งเหตุการณ์เหล่านี้เกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำเล่า การจัดงานเลี้ยงหลังจากได้รับการเลือกตั้งของผู้นำเป็นสิ่งที่ต้องกระทำเพราะเป็นการเลี้ยงขอบคุณสำนึกบุญคุณผู้ที่ลงคะแนนเสียงให้ และงานเลี้ยงเหล่านี้สิ่งที่ขาดไม่ได้และสิ้นเปลืองมากที่สุดก็คือเหล้าเพราะเหล้าแสดงถึงการขอบคุณ

⁴ ผู้ให้ข้อมูลไม่ประสงค์จะออกนาม

“เหล่า”กับบทบาทความสัมพันธ์ที่ต้องจ่าย

ในสังคมตำบลตะเคียนราม เหล่า ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ ความสัมพันธ์ที่ต้องจ่าย จ่ายเพื่อฐานะหน้าตาทางสังคม และต้องจ่ายเพื่อรักษามิตรภาพอันดีระหว่างกันไว้ การจ่ายเพื่อฐานะหน้าตาในสังคม ไม่ว่าจะป็นในงานจองคาย จูยการ งานไหนที่มีเหล่าเยอะงานนั้นถือว่าเจ้าภาพเป็นคนที่นับหน้าถือตา เป็นคนมีฐานะ หรือแม้กระทั่งคนที่มีตำแหน่งหน้าที่ทางสังคมในกรณีผู้นำอย่าง อบต. ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน คนกลุ่มนี้เสียค่าเหล่าเยอะเพราะต้องเข้าสังคมและหากคนในชุมชนขอให้เลี้ยงเหล้าก็บางคนเลี้ยงไม่ได้ก็ต้องเลี้ยงถือว่ารักษาหน้าตาของตนเองไว้ ลักษณะนี้เป็นค่านิยมของผู้นำและคนที่เป็นเจ้าภาพจัดงานจูยการ จองคาย ซึ่งชุมชนเองก็รับรู้และส่วนหนึ่งต้องการเปลี่ยนแปลงค่านิยมดังกล่าว บางส่วนคิดว่าไม่ได้มีปัญหาอะไร แต่ความสัมพันธ์ที่ต้องจ่ายด้วยเหล่า ก็ทำให้เกิดผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจระดับครัวเรือนและระดับชุมชนของตำบลตะเคียนราม

พันธะสัญญา “เหล่า” ในพิธีกรรม จองคาย จูยการ

การจัดงานพิธีกรรมจองคาย จูยการ ในอดีตเริ่มมีเหล่าเข้ามาเกี่ยวข้องโดยช่วงแรกเกิดจากการนำเหล้ามาใช้แค่ประกอบพิธีกรรมเท่านั้น เหล้าจึงมีบทบาทในการเซ่นไหว้ บวงสรวง เป็นหลัก แต่หลังจากนั้นในปี พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา เมื่อเหล่าไม่ได้มีบทบาทแค่นำมาใช้ในการเซ่นไหว้ บวงสรวงเท่านั้น แต่เหล่ายังนำมาเป็นสัญลักษณ์ในการต้อนรับแขกหรือที่มาร่วมงาน เพราะชาวบ้านมองว่า “ไม่มีเหล่า ก็ไม่มีงาน” ที่กล่าวเช่นนี้เพราะว่า เหล้า เป็นตัวกลางในการแลกเปลี่ยนทั้งด้านนามธรรมความรู้สึก การจัดงานจูยการ จองคาย ในอดีตที่ผ่านมา เหล้า ได้เข้ามาในพิธีกรรมเกี่ยวกับการเซ่นไหว้ วิญญาณ เจ้าที่เจ้าทาง หากได้รินเหล้าใส่แก้วแล้วเซ่นไหว้ทำให้เจ้าภาพและผู้ร่วมงานมีความอบอุ่นใจว่าได้ทำพิธีกรรมได้สมบูรณ์แล้ว และจะได้ในสิ่งที่ประสงค์หรือได้แก้บนเสร็จแล้ว เหล้าจึงเปรียบเสมือนการคารวะต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนเองนับถือ จากการสัมภาษณ์ นางนัย บุตะเคียน อายุ 43 ปี กล่าวว่า “ตนเองจะชอบขนานศาลกล่าวเจ้าที่ เจ้าทาง โดยเฉพาะเจ้าที่ที่มีศาลกลางหมู่บ้าน ล่าสุดตนได้ขนานให้สามีสมัครสมาชิก อบต. ได้รับเลือก และหลังจากนั้นสามีก็ได้รับคัดเลือกจากชาวบ้านเป็นสมาชิก อบต. จริง ทำให้ตนต้องไปแก้บนด้วยหัวหมู 1 หัวกับเหล้าขาว 1 ขวด การแก้บนด้วยเหล้าเพราะเชื่อว่าการเซ่นไหว้เหล้าขาว เป็นการสื่อให้เห็นถึงการแสดงความเคารพ และหลังจากนั้นเมื่อนางนัยกลับมาบ้านก็ต้องเลี้ยงเหล้าเพื่อนบ้าน ใกล้เคียงให้มากินกันเพื่อเป็นที่รับทราบว่าตนได้เซ่นไหว้เสร็จแล้ว และเป็นการแสดงความยินดีต่อนางนัยและสามีด้วย”

ดังนั้นเหล่าจึงเป็นตัวกลางที่สื่อให้เห็นถึงความรู้สึกดีในการประกอบพิธีกรรม และเป็นต้นทุนอีกอย่างหนึ่งระหว่างการปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนบ้านว่า การเรียกเพื่อนบ้านมาดื่มกิน เป็นการให้ความสำคัญกับเพื่อนบ้านและแสดงให้เห็นว่าเป็นคนไม่จู้เหนียว ใจกว้าง เหมาะกับการเป็น

ผู้นำ แสดงว่านางนัยและสามี ก็ได้สร้างต้นทุนทางสังคมจากพื้นฐานประเพณีพิธีกรรมความเชื่อ เพื่อให้ตนเองอยู่ในสังคมได้ซึ่งสิ่งเหล่านี้คนในชุมชนก็ได้ปฏิบัติเหมือนกันหมด

นอกจากนี้ในงาน จูยการ จองคาย ในปัจจุบัน ของกำนัลเหล่านี้ก็ได้เข้ามามีบทบาทอย่างมาก โดยเฉพาะหากไปช่วยงานๆ หนึ่งทุกคนต้องได้เหล้าถือกลับบ้าน อย่างกรณีงานแต่งงานของลูกชาย นางใจ วงษ์จันทร์ ได้กล่าวว่า “งานแต่งงานของลูกชายหมดค่าเหล้าไป 50,000 บาท เพราะเหล้าเอาไว้ต้อนรับหน้างาน และเป็นของกำนัลหลังจากที่แขกมาจูยการ จองคาย ในงาน รวมทั้งเป็นเครื่องต้อนรับในงานเลี้ยงฉลองตอนกลางคืน และแต่ละโต๊ะต้องจัดเหล้าตามจำนวนเงินที่ช่วยหากเป็นงานเลี้ยงตอนกลางคืน ถ้าโต๊ะไหนช่วยเงิน คิดโต๊ะละ 1,000 บาท เหล้าที่ต้อนรับต้องมีห่อประเภทิเรจันซี่ เป็นต้น หรือหากเป็นเบียร์ ต้องเป็นยี่ห้อเบียร์สิงห์ เท่านั้น เพราะถือว่าเป็นการให้เกียรติ ส่วนหน้างานคนที่มาจูยการก็จะต้อนรับด้วยเบียร์ข้างธรรมดา และเมื่อคนที่มาจูยการจะกลับ หากคนที่มาจูยการช่วยคนละ 500-1,000 บาท จะได้เบียร์ข้าง 1 ขวดกลับพร้อมทั้งเนื้อหมูหรือเนื้อวัว การให้ของกำนัลที่เป็นเหล้าหรือเบียร์จำเป็นต้องให้เพราะถือว่าเป็นการให้เกียรติ และเป็นมารยาท ทางสังคม หากไม่ให้แบบนั้นแสดงว่าเจ้าภาพขี้เหนียวและไม่รู้แบบแผนวิธีปฏิบัติร่วมกันในชุมชน

เหล้ากับผลกระทบทางวัฒนธรรม

วิธีการบริโภคน้ำเหล้าในวัฒนธรรม “จองคาย จูยการ” ในอดีตกับปัจจุบันมีความแตกต่างกัน โดยปัจจัยที่ก่อให้เกิดความแตกต่างคือ ระบบเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงและระบบสังคมที่เปลี่ยนแปลง เป็นสำคัญ จากการศึกษาพบว่า

ระบบเศรษฐกิจ

ระบบเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นจากสมัยแต่ก่อนชาวบ้านมีวิถีชีวิตแบบทำมาหากิน ไม่ได้คิดถึงเรื่องการค้าขายหรือเงินกำไร แต่จะเน้นเรื่องการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมจองคาย จูยการ จึงอิงอยู่กับระบบความเชื่อ ทำให้วัฒนธรรมการบริโภคน้ำเหล้าพื้นบ้านจึงอยู่แค่ในวงเครือญาติในพิธีกรรมเท่านั้น และเหล้าที่ใช้ก็เป็นแค่เหล้าสาโท จากระบบเศรษฐกิจที่เน้นการแลกเปลี่ยนระหว่างกันไม่เน้นการค้าขาย การใช้เหล้าในพิธีกรรมจึงเป็นเพียงแค่การบวงสรวงความเชื่อความศักดิ์สิทธิ์ที่ตนเองนับถือ หลังจากนั้นเมื่อระบบเศรษฐกิจของชุมชนเข้ามาสู่ยุคของการค้าขายเชิงพาณิชย์มากขึ้น ทำให้วัฒนธรรมจองคาย จูยการ เปลี่ยนแปลงตามไปด้วย จากที่ทำกันในเครือญาติเน้นการเช่นไหว้กินเลี้ยงเหล้าในเครือญาติกันเท่านั้น แต่เมื่อเงื่อนไขของเงินตราเข้ามาเกี่ยวข้องทำให้วัฒนธรรม จองคาย จูยการ นั้นจัดทำขึ้นเพื่อการสะสมทุนและบทบาทของเหล้าวิถีการบริโภคน้ำเหล้าของชาวบ้านเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย การบริโภคน้ำเหล้าส่วนมากชาวบ้านจะเน้นในงานดังกล่าว เพราะถือว่าเป็นเรื่องที่ใครก็ตาม เป็นเรื่องของการแสดงความยินดีและหากมาจูยการแล้ว

ต้องได้กินเบียร์ กินเหล้า ที่เจ้าภาพจัดมารองรับเป็นเรื่องที่ถูกต้อง สมเกียรติ ดังนั้นเศรษฐกิจของ ตำบลตะเคียนราม ณ ปัจจุบันส่วนหนึ่งสามารถมองได้สองแง่มุมคือ

เศรษฐกิจระดับชุมชน

- กลุ่มพ่อค้า

เศรษฐกิจระดับชุมชนตำบลตะเคียนราม หากมองในแง่วัฒนธรรม จอการค้า จูการ นั้นเมื่อวิธีการบริโภคเหล้าตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ในปัจจุบันคนที่ได้รับประโยชน์มากที่สุดคือกลุ่มพ่อค้าแม่ค้าในชุมชนที่รับเหล้ามาขายให้กับเจ้าภาพในงาน โดยมีพันธะสัญญากันว่าถ้าเสร็จงานต้องจ่ายคือ วิธีการคือเจ้าภาพจะสั่งเบียร์ สั่งเหล้า กับพ่อค้าในหมู่บ้านให้เอาจากตลาดมาให้ โดยคิดค่าส่งลั้งละ 10-20 บาท หากงานนั้นเจ้าภาพต้องการเหล้าประมาณ 20 ลั้ง เบียร์ 30 ลั้ง พ่อค้าคนนั้นจะได้เงินจากเจ้าภาพไปเป็นเงินค่าส่งของ 100 บาท และรวมค่าน้ำมันรถของพ่อค้าที่จัดทำธุระมาส่งให้อีก 200 บาท หากเป็นฤกษ์งามยามดี ในตำบลตะเคียนรามจัดงานกัน 4-5 งานในวันเดียวกันพ่อค้าในหมู่บ้านรายนี้จะได้เงินในวันนั้นประมาณพันกว่าบาท ซึ่งถือว่าคุ้มค่าและไม่ต้องลงทุนอะไรมากนัก

- กลุ่มผู้นำ

กลุ่มผู้นำ⁵ เป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่นิยมบริโภคเหล้า เนื่องจากกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่นิยมพบปะสังสรรค์กันบ่อย ส่วนมากกลุ่มผู้นำนี้ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และอบต. การบริโภคเหล้าของบุคคลกลุ่มนี้เน้นการพบปะสังสรรค์กัน และผลกระทบตามมาของคนกลุ่มนี้คือ เงินเดือนและรายรับไม่พอกับค่าใช้จ่าย แต่ต้องการแลกมาด้วยชื่อเสียง หน้าตาในสังคมของตนเท่านั้น ทำให้เกิดปัญหาการติดหนี้สิน การมีปัญหาต่อครอบครัว เป็นสำคัญ

- กลุ่มเยาวชน

กลุ่มนี้แม้จะไม่ค่อยได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมในงานจอการค้า จูการ มากนัก แต่เป็นกลุ่มหนึ่งที่ต่อไปในภายภาคหน้าก็จะดำเนินตามรอยค่านิยมในวัฒนธรรมของตน กลุ่มเยาวชนจะเน้นในงานจอการค้างานวันเกิด งานจอการค้าวันเกิดนิยมจัดขึ้นโดยเจ้าภาพจะเชิญเพื่อนๆที่รู้จักมาในงานงาน และงานจะจัดแค่คืนเดียวตอนกลางคืนจะเชิญพราหมณ์มาสวดทำขวัญและจอการค้าให้กับเจ้าภาพคนละ 100 -200 บาท แล้วแต่ความสมัครใจหลังจากนั้นก็ดื่มเลี้ยงฉลองกัน บางงานหมดค่าเหล้าไปเป็นหมื่น บางคนเงินค่าจอการค้าได้ประมาณ 4,000-5,000 บาท ก็นำมาซื้อเหล้าในงานหมด ทำให้หลังจากเสร็จงานก็ไม่เหลือเงินไว้ทำทุนหรือไว้ใช้จ่ายแถมยังเป็นหนี้อีกด้วยซ้ำ ซึ่งค่านิยมดังกล่าวเกิดขึ้นมานานแล้ว

⁵ สัมภาษณ์กลุ่มย่อย ณ ที่ทำการ อบต. ตำบลตะเคียนราม วันที่ 10 พฤศจิกายน 2552

เศรษฐกิจระดับครัวเรือน

เศรษฐกิจระดับครัวเรือนของชุมชนตำบลตะเคียนราม ส่วนมากมาจากการทำเกษตรทำนาทำไร่ แต่ส่วนหนึ่งมาจากการจัดพิธีกรรม จอจาย จูยการ ทำให้เกิดการสะสมทุน แต่ก็มีส่วนมากที่ขาดทุนเนื่องจากปัญหาการลงทุนในการจัดงาน ซึ่งส่วนมากหากครัวเรือนไหนจัดงานจอจาย จูยการ งานแต่งงานขึ้นบ้านใหม่ หรืองานอะไรก็ตาม เจ้าภาพจะเสียเงินในการลงทุนเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะการซื้อเหล่า เบียร์ เพื่อมารองรับแขกในงาน นอกจากนี้ยังขาดทุนเป็นหนี้สินเพื่อนบ้านอีกคนละประมาณ 10,000-20,000 บาท⁶ แต่ทุกคนรับทราบสภาพปัญหาเหล่านี้แต่ไม่สามารถแก้ไขได้ เพราะยังกังวลว่าหากจัดงานแล้วไม่มีเหล่า เบียร์ ให้เขาคืมกินเต็มที่จะถูกนินทาและไม่มีใครอยากจะสังคมด้วย ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่ต้องจ่ายทั้งที่ไม่เต็มใจกันนักแต่ทำตามแบบแผนตามกันมา ยิ่งหากใครที่อยู่ในฐานะผู้นำหรือผู้มีฐานะร่ำรวย งานจอจาย จูยการ จะหมดค่าเหล่าประมาณ 70,000-80,000 บาท เพราะเมื่อรู้จักคนเยอะ การต้อนรับแขกหรือในงานต้องจัดเหล่าเบียร์ให้เหมาะสมกับฐานะทางสังคมของแขกเพราะเป็นเรื่องหน้าตาของเจ้าภาพและการให้เกียรติแก่แขกที่มาจูยการ การแบ่งเกรดยี่ห้อเหล่าจึงมีความสำคัญ หากแขกที่มาจูยการในงานเป็นเพื่อนบ้านทั่วไปจะต้อนรับแขกด้วยเหล่าขาวและเบียร์ช้าง ส่วนแขกที่เป็นผู้นำก็จะต้อนรับด้วยเบียร์ช้างอย่างเดียวเท่านั้น และแขกที่มีหน้าตาเป็นข้าราชการ เป็นนักการเมืองท้องถิ่นจะต้องต้อนรับด้วยเหล่าสี โดยเฉพาะเหล่ายี่ห้อรีเจนซ์ เป็นต้น

จากการสัมภาษณ์ กลุ่มชาวบ้านซึ่งแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มคือ กลุ่มที่มีฐานะร่ำรวย ฐานะปานกลาง ฐานะจน⁷ เกี่ยวกับระดับค่าใช้จ่ายครัวเรือนในพิธีกรรมจอจาย จูยการ ซึ่งจากการศึกษา(ดูตารางที่ 5) พบว่า ในระดับฐานะร่ำรวยต้นทุนในการจัดงานจะมีไม่มากเนื่องจากทรัพยากร พืชผักหรือเนื้อหมู เนื้อวัว หรืออาหารต่างที่จำเป็นสามารถผลิตได้เอง แต่รายจ่ายค่าเหล่าของทุกคนจะอยู่ในระดับที่สูงมาก โดยเฉพาะนางเข้มทอง แซ่เลาและจากการสัมภาษณ์นางเข้มทอง แซ่เลา เล่าว่าตอนงานแต่งงานลูกสาว ลูกชาย จัดงานแต่งงานสองครั้งแล้ว ที่จริงเงินที่แขกมาช่วยงานได้ประมาณ 400,300 บาท แต่มาเสียค่าใช้จ่ายโดยเฉพาะค่าเหล่าประมาณ 110,709 บาท และค่าใช้จ่ายในงานบางส่วน สุดท้ายติดลบ 90,779 บาท ถือว่าขาดทุนอยากจัดงานที่ไม่มีเหล้ามารองรับแขกแต่ก็ทำไม่ได้ เพราะกลัวว่าคนอื่นจะนินทาและมองว่าถ้ามีคนเริ่มต้นทำก่อนและมีระเบียบเหมือนกันก็คง

⁶ จากการสัมภาษณ์กลุ่มย่อย เมื่อวันที่ 4 สิงหาคม 2551 ณ ศาลาวัดนามวิจิตรตะเคียนราม

⁷ การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลดังกล่าว โดยเฉพาะการแบ่งระดับฐานะร่ำรวย ฐานะปานกลาง ฐานะจน ผู้ศึกษาใช้วิธีการประชุมกลุ่มย่อย เพื่อสอบถามความคิดเห็นจากชาวบ้านและผู้ช่วยนักวิจัยในการแบ่งระดับกลุ่มโดยใช้เกณฑ์ด้านการครอบครองที่ดิน รายได้ หนี้สินและการยอมรับทางสังคมในชุมชน เป็นตัวชี้วัดในการแบ่งระดับฐานะ

จะดี จะ ได้ไม่ต้องหมดเยอะ จนตนเองมองว่าคราวต่อไปหากจัดงานจួយการ จองคาย อีกจะไม่จัดงานใหญ่โตเชิญแค่ญาติสนิทมิตรสหายเท่านั้นเพื่อที่ตนเองจะไม่ได้หมดเงินเยอะ สิ้นเปลืองโดยใช้เหตุ และไม่รู้ว่าจะทำไมต้องจ่ายขนาดนั้นเพื่อหน้าตาของตนในสังคมเท่านั้นเอง หรือแม้แต่กรณีนางลิ ตะเคียนเกลี้ยง ที่จัดงาน“จองคาย จួយการ” ลูก ดิดทหาร (ก่อนที่จะไปเกณฑ์ทหาร) ที่มีต้นทุนจัดงาน 25,874 บาท แต่จ่ายค่าเหล้า 18,574 บาท ซึ่งยอดเงินที่คงเหลือหลังเสร็จงานติดลบ 41,107 บาท ทำให้ขาดทุน แทนที่จะได้ทุนจากแขกที่มาจួយการ จองคาย กลับต้องมาเสียค่าเหล้าเป็นจำนวนมาก ดังนั้นถึงแม้ว่ากลุ่มคนที่มีฐานะรวย แม้จะติดลบกับเรื่องค่าใช้จ่ายที่มาเสียค่าเหล้าเป็นจำนวนมาก แต่ก็ไม่ได้ไปยืมหนี้ใคร แต่หากมาเปรียบเทียบกับคนที่ฐานะปานกลางและระดับฐานะจนนั้น ต้นทุนในการจัดงานน้อยแต่ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับเหล้าก็ยังคงค่อนข้างสูงเหมือนกัน

ตารางที่ 5 แสดงรายละเอียด ค่าใช้จ่าย ในการจัดงานจดตาย

ระดับฐานะ	งานพิธีกรรม “จดตาย รุยการ”	ต้นทุนการจัดงาน				รายได้จาก การจัดงาน (บาท)	ยอดเงินที่เหลือหลังเสร็จงาน	
		ทุนเดิม	จ่ายทั่วไป	จ่ายค่าห่อ	รวมค่าใช้จ่าย		คงเหลือ(บาท)	สุทธิหลังจากหัก เงินทุนเดิม
ฐานะร่ำรวย								
1.นางเข็มทอง แซ่เลา	งานพิธีกรรม“จดตาย รุยการ” แต่งงาน	111,000	158,370	110,709	380,079	400,300	20,221	-90,779
2.นางนวน ตะเคียนเกลี้ยง	งานพิธีกรรม“จดตาย รุยการ” รถยนต์	64,000	200,909	90,000	273,909	540,908	266,999	202,999
3. นางใจ วงจันทร์	งานพิธีกรรม“จดตาย รุยการ” ขึ้นยุงข้าว	50,000	60,568	30,000	140,568	100,487	-40,081	-90,081
4.นายบุญ แพงดา	งานพิธีกรรม“จดตาย รุยการ” แต่งงาน	32,700	21,000	25,178	78,878	106,000	27,122	-5,578
5. นางลิ ตะเคียนเกลี้ยง	งานพิธีกรรม“จดตาย รุยการ” ลูก ดิดทหาร (ก่อนที่จะไปเกณฑ์ทหาร)	25,874	12,548	18,574	56,996	15,889	-41,107	-66,981
ฐานะปานกลาง								
1.นางสาวท ธรรมพร	งานพิธีกรรม“จดตาย รุยการ” ขึ้นบ้านใหม่	20,130	39,075	28,254	87,459	45,179	-42,280	-62,410
2.นางสาวลำไย ตะเคียนเกลี้ยง	งานพิธีกรรม“จดตาย รุยการ” แชนดาโดน (ผู้ที่บนบานศาลกล่าว ขอให้ได้โชคลาภจากเจ้าที่เจ้าทาง)	30,000	30,200	15,123	75,323	63,500	-11,823	-41,823
3. นางสาวจิตรรา ดวงมณี	งานพิธีกรรม“จดตาย รุยการ” วันเกิด	54,100	83,200	45,181	182,481	150,000	-32,481	-86,581
4. นายสวิง บุตะเคียน	งานพิธีกรรม“จดตาย รุยการ” บวช	29,751	30,857	30,871	91,479	103,000	11,521	-18,230
5.นายบัญญัติ ตะเคียนเกลี้ยง	งานพิธีกรรม“จดตาย รุยการ” รถไถ	21,000	59,077	24,698	104,775	89,000	-15,775	-36,775
ฐานะจน								
1. นางทอน ศรีดาพิมพ์	งานพิธีกรรม“จดตาย รุยการ” รถมอเตอร์ไซด์	20,300	8,325	10,385	39,010	44,527	5,517	-14,783
2. นางทวด บุตะเคียน	งานพิธีกรรม“จดตาย รุยการ” โคมศพไฟ	8,020	12,452	6,537	27,009	20,000	7,009	-1,011
3. นายเพ็ง บุตะเคียน	งานพิธีกรรม“จดตาย รุยการ” แต่งงาน	10,000	5,500	5,000	20,500	30,000	15,000	5,000
4.นางสรอย วันคำ	งานพิธีกรรม“จดตาย รุยการ” รำแม่เมด(เริ่มมะมีวด)	9,987	12,356	9,321	31,664	18,589	13,075	3,088
5.นางทวน บุตะเคียน	งานพิธีกรรม“จดตาย รุยการ” ขึ้นบ้านใหม่	9,000	19,811	12,323	41,134	58,457	17,323	8,323

ตารางที่ 5 แสดงการเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายของครัวเรือนตามระดับฐานะในพิธีกรรม “ จองคาย จูยการ ”

บทที่ 5

อภิปรายผลการศึกษา

การนำเสนอผลการศึกษาในบทที่ผ่านมาของการศึกษาประเด็น รูปแบบรูปแบบการบริโภค เหล้าในวิถีพื้นบ้าน “จองคาย จูยการ” ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเชื้อสายเขมร กรณีศึกษา ตำบล ตะเคียนราม อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดศรีสะเกษ(Traditional patterns in alcoholic consumption “Jong-dye Juy-kan” within Thai-kmer Communities A case study of Takianram sub-district Phusing District Sisaket Province) เป็นการนำเสนอข้อมูลผ่านการวิเคราะห์เนื้อหาไปพร้อมๆกัน โดยได้อธิบายประเด็นเกี่ยวกับความเป็นมาของวัฒนธรรมจองคายจูยการว่ามีความเป็นมาอย่างไร ปัจจัยหรือเงื่อนไขที่ทำให้เกิดวัฒนธรรมจองคายมาจากอะไรบ้างและในแต่ละยุคมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้วิเคราะห์โดยกล่าวจำแนกแยกแยะข้อมูล (typological analysis) ตามความเหมาะสมของข้อมูลโดยการจำแนกข้อมูลออกเป็นประเภทต่างๆแบบง่ายๆ ที่ทำให้เข้าใจแบบแผนการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตชาวบ้านที่ใช้วัฒนธรรมเป็นเครื่องกำหนดความสัมพันธ์ที่ต้องจ่ายไม่เพียงแต่เงินตราเพียงอย่างเดียว แต่ยังรวมไปถึงวิถีการบริโภคเหล้าที่เปลี่ยนแปลงไปจากระบบความสัมพันธ์ในรูปแบบกษัตริย์ศักดินา ซึ่งจะกล่าวดังต่อไปนี้

อภิปรายผลการศึกษา

1. ประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์การตั้งถิ่นฐานกับวัฒนธรรมประเพณี

ประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานของชุมชนตำบลตะเคียนรามเชื่อมโยงกับการก่อตั้งเมืองขุขันธ์ จากที่แต่ก่อนเมืองขุขันธ์เป็นเมืองของ “เขมรป่าดง” ซึ่งเป็นพื้นที่อารยธรรมของขอมในอดีตได้แผ่ขยายมาจนถึงแผ่นดินไทย และต่อมาเมืองขุขันธ์ได้เข้ามาสู่ระบบการปกครองของไทยในช่วงยุคปลายกรุงธนบุรี ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาทำให้เมืองขุขันธ์กลายเป็นศูนย์รวมวัฒนธรรมที่หลากหลายระหว่างเขมร-สยาม จากการหล่อหลอมวัฒนธรรมมาตั้งแต่อดีตทำให้วัฒนธรรมบางอย่างยังอยู่คู่กับชุมชนตลอดมา โดยเฉพาะวัฒนธรรม “จองคาย จูยการ”

วัฒนธรรมจองคาย จูยการ

ในความหมายและความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมจองคาย จูยการนั้น วัฒนธรรม จองคาย จูยการ หมายถึง วัฒนธรรมการช่วยงาน โดยผ่านประเพณีพิธีกรรมความเชื่อที่ยึดหลักการช่วยเหลือ การแบ่งปันด้านแรงงาน สิ่งทอง และเงินตรา ของชาติพันธุ์เขมร ซึ่งทั้งจองคาย จูยการ จะมี “สมุดช่วยงาน” ในการบันทึกรายชื่อผู้ที่มาช่วยงาน จำนวนเงิน สิ่งของ หรือของกำนัล ในการมาช่วยแต่ละครั้งเพื่อที่จะทำให้รู้ว่าใครมาช่วยบ้าง ช่วยงานเท่าไร และตนเองจะต้องเพิ่มดอกเบียให้กับเขาด้วยในคราวต่อไป ดังนั้น สมุดช่วยงานจึงเปรียบเสมือนสิ่งที่เตือนความจำอย่างหนึ่งภายใน

ครัวเรือน และความหมายที่เชิงลึกเข้าไปอีกคำว่า จอจาย (ผูกข้อมือ) หมายถึง พิธีกรรมที่ใช้เส้นด้ายมาผูกบริเวณข้อมือ โดยเส้นด้ายเปรียบเสมือนเส้นสายที่แสดงถึงความสัมพันธ์ทางกายและใจระหว่างผู้ให้ (ผู้ที่ผูกข้อมือ) กับผู้รับ (ผู้ที่ยื่นมือให้ผูก) เพื่อความเป็นสิริมงคลและความเจริญก้าวหน้าในชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์เขมร (กรณีศึกษาตำบลตะเคียนราม อ.ภูสิงห์ จ.ศรีสะเกษ) ที่เป็นการใช้เงินผูกไปกับเส้นด้าย ส่วน จูยการ หมายถึง การช่วยงานในประเพณี พิธีกรรมนั้นๆ เช่น งานแต่งงาน งานบวช งานศพ รวมทั้งพิธีกรรมสมัยใหม่ เช่น งานวันเกิด งานขึ้นยุงข้าว งานฉลองออกรถใหม่(รถยนต์ รถจักรยานยนต์ รถไถ) โดยใช้ปัจจัยด้านการให้ของกำนัล (เหล้า น้ำอัดลม เงิน แรงงาน ข้าวสาร อาหารแห้ง เนื้อสัตว์)

ซึ่งประเพณีที่ชาติพันธุ์ไทยเชื้อสายเขมรให้ความสำคัญมากที่สุด และขาดไม่ได้คือ ประเพณีวันสารทเขมร ด้วยความเชื่อที่ว่า เพื่อให้บรรพบุรุษได้มากินและให้พรในช่วง 1 ปี และเป็นวันแห่งครอบครัวอีกวันหนึ่งลูกหลานที่ทำงานต่างจังหวัดก็กลับมาเยี่ยมบ้านในวันนี้ จากข้อมูลจะเห็นได้ว่า นอกจากประเพณีวันสารทเขมรแล้ว ประเพณีที่เกิดขึ้นสมัยใหม่นั้น เกิดจากการนำเอาวัตถุสิ่งของที่ใช้ประโยชน์มาจอจายเพื่อเป็นสิริมงคล โดยเฉพาะรถไถนา รถยนต์ รถมอเตอร์ไซด์ ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของงานจอจาย จูยการ ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

2. พัฒนาการของเงินตราและการสะสมทุน

งาน “ จอจาย จูยการ ” นั้นพัฒนาการแรกเริ่มเดิมทีเน้นการ ให้ศีลให้พรให้ความสำคัญกับการมาร่วมงานเป็นสักขีพยานในเรื่องต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการขึ้นบ้านใหม่ งานแต่งงาน งานบวช งานโกนผมไฟ และเน้นญาติสนิทมิตรสหายและไม่ได้ให้ความสำคัญกับเงินตรา ต่อมาเมื่อระบบเศรษฐกิจมีความสำคัญเงินตราจึงถูกนำมาเป็นตัวกลางในการสื่อสารในพิธีกรรม “จอจาย จูยการ” ด้วย จากพัฒนาการของเงินตราดังกล่าวทำให้ วัฒนธรรมจอจาย จูยการ นั้นมีความหลากหลายซับซ้อนมากยิ่งขึ้น เปรียบเทียบจากอดีตชาวบ้านจัดงานเพื่อต้องการญาติสนิท มิตรสหายร่วมแสดงความยินดี แต่ทุกวันนี้ต้องการจัดเพื่อนำเงินที่มาจาก จูยการ มาสะสมทุนเพื่อใช้ในเศรษฐกิจในครัวเรือน และเพื่อประโยชน์ของตนเอง จากปัญหาดังกล่าวทำให้วิถีวัฒนธรรมจอจาย จูยการ เกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างหนึ่งที่ได้เห็นได้ชัด โดยเฉพาะวิถีการบริโภคน้ำดื่มของชาวบ้านที่เปลี่ยนแปลงไป วิถีการบริโภคน้ำดื่มของชาวบ้านไม่ใช่การกินอย่างพร่ำเพรื่อ แต่จะกินในช่วงที่มีงานและเป็นงานจอจาย จูยการ เป็นสำคัญ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง

รูปแบบการบริโภคน้ำดื่มในวิถีพื้นบ้าน “จอจาย จูยการ” ก่อให้เกิดระบบภานีสังคม

ระบบภานีสังคม เป็นเรื่องของ ความสัมพันธ์ที่ต้อง “จ่าย” อาจด้วยแรงงาน ของกำนัลต่างๆ เงิน สิ่งของและเหล้า ทั้งนี้ภานีสังคมซึ่งอิงอยู่กับมิติพื้นที่การเชื่อมความสัมพันธ์ด้านกิจกรรมทางสังคม วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อและศาสนา เป็นสำคัญ และอาจทำให้เกิดรูปแบบ

การบริโภคเหล้าในวิถีพื้นบ้าน ซึ่งเป็นการบริโภคเหล้าที่แฝงมากับการรวมตัวกันของชุมชนในช่วงที่มีการประกอบประเพณี พิธีกรรมต่างๆ ทั้งในอดีตและในปัจจุบัน ของของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเชื้อสายเขมร ของตำบลตะเคียนราม อำเภอภูสิงห์จังหวัดศรีสะเกษ และจากการศึกษาพบว่า

ในงาน “ จองคาย จูยการ ” ในปัจจุบันการใช้เหล้าเข้ามาในวัฒนธรรมประเพณีเป็นเรื่องของการเข้าสังคม สร้างขวัญกำลังใจระหว่างเจ้าภาพและผู้ที่เกี่ยวข้องมาร่วมงาน การสร้างชื่อเสียงและเป็น การรวบรวมเงินจากการช่วยเหลือของแขกคนที่เรารู้จักมักคุ้นและการที่เราให้ความสำคัญแก่คนที่มีเกียรติที่เรานับถือให้มาร่วมงาน ส่วนความเชื่อนั้นเป็นการที่เราพยายามที่จะเรียกขวัญให้กำลังใจ เช่นไหว้บรรพบุรุษและการชี้แนะแนวทางในการดำเนินชีวิต นอกจากนี้ยังพบว่า ความหมายของ “จองคาย จูยการ” ในอดีตกับในปัจจุบันมีความแตกต่างกัน โดยในอดีตมีความหมายเพื่อสื่อถึงความเชื่อ การผูกข้อต่อแขนหรือ การเช่นไหว้บรรพบุรุษและการชี้แนะแนวทางในการดำเนินชีวิต แต่ปัจจุบันสิ่งที่แฝงที่ทำให้งานจองคายจูยการเกิดความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญอย่างหนึ่งคือ ความเปลี่ยนแปลงรูปแบบการบริโภคการบริโภคเหล้า ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงปริมาณการบริโภคและปริมาณ ชนิด และเป็นการนำเหล้าเข้ามาเพื่อรองรับแขกในงานเป็นสำคัญและในปริมาณมากน้อยอยู่ที่กำลังของผู้ที่เป็นเจ้าภาพของงาน

เหล้ากับภาษีสังคมในชุมชน

ความหมายของวัฒนธรรมประเพณีของงานจองคาย จูยการ เกิดขึ้นเพื่อสร้างความสัมพันธ์กัน ในชุมชน แต่เป้าหมายไม่ใช่การสร้างความสัมพันธ์ที่ต้องจ่าย แต่เป็นเรื่องของคุณค่าทางจิตใจ การช่วยเหลือเกื้อกูลกันในสังคม แต่ความสัมพันธ์ของเหล้า สังคม ชุมชน ได้มีการปรับเปลี่ยน ก่อให้เกิดระบบภาษีสังคมตามมา จากการศึกษพบว่า ปัจจุบันเนื่องจากประเพณีสมัยใหม่มีความ หลากหลายมากยิ่งขึ้นมีประเพณีผูกแขนรถยนต์ รถมอเตอร์ไซด์ จัดงานวันเกิด สิ่งเหล่านี้ทำให้เหล้า เข้ามามาก ซึ่งผลเสียของการมีประเพณีที่หลากหลายเพิ่มมากขึ้นทำให้เกิดผลเสียเกี่ยวกับเหล้าคือ การดื่มเหล้าทำให้สมาชิกในชุมชนขาดสติ สร้างความรำคาญให้กับคนอื่นหรือเพื่อนบ้าน และสร้าง ความรุนแรงให้กับครอบครัวมีการทุบตีเมีย ตีลูก รวมทั้งบางที่ก็สร้างหนี้สินให้กับครอบครัว เกิด อุบัติเหตุ แม้มุมมองเหล่านี้จะเกิดขึ้นจริงในชุมชน แต่อีกด้านหนึ่งมองว่าผลดีของเหล้าคือถ้าดื่มแค่ พอดีจะเป็นยาอายุวัฒนะ (หากมีการดื่มกินพอประมาณ) ส่วนผู้นับมองว่าเป็นการจ่ายภาษีสังคมเพื่อ สร้างบารมี แต่ต้องกินอย่างมีขอบเขตเพื่อสังคมและหน้าตา และการที่มีเหล้าในชุมชนทำให้เกิดงาน สังคม รวมทั้งเป็นการพบปะสังสรรค์สร้างความสามัคคี ทั้งนี้ส่วนหนึ่งชาวบ้านมีความเชื่อว่า “ หากไม่มีมีเหล้า ก็ไม่มีงาน ” และมองว่าการไม่มีเหล้าในงานจะเกิดการถูกสังคมนินทา เป็นการ เสริมสร้างบารมี ส่วนทางด้านเศรษฐกิจทำให้ชุมชนระดับร้านค้าแต่ครัวเรือนเสียหายได้ ดังนั้น เหล้ากับประเพณี “จองคาย จูยการ” จึงไม่ใช่แค่การหัน ไปมองทางด้านประเพณีเท่านั้น แต่ประเพณี ทำให้เห็นเศรษฐกิจ เห็นค่านิยม และเห็นความสัมพันธ์กันที่ต้องจ่ายที่เรียกว่า “ภาษีสังคม”

เหล่า กับ ผลกระทบต่อวัฒนธรรมชุมชน

วิธีการบริโภคเหล่าในวัฒนธรรม “จองคาย จูยกการ” ในอดีตกับปัจจุบันมีความแตกต่างกัน โดยปัจจัยที่ก่อให้เกิดความแตกต่างคือ ระบบเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงและระบบสังคมที่เปลี่ยนแปลง เป็นสำคัญ จากการศึกษาพบว่า

ทางด้านเศรษฐกิจ

เมื่อระบบเศรษฐกิจของชุมชนเข้ามาสู่ยุคของการค้าขายเชิงพาณิชย์มากขึ้น ทำให้วัฒนธรรมจองคาย จูยกการ เปลี่ยนแปลงตามไปด้วย และเมื่อมีเงื่อนไขของเงินตราเข้ามาเกี่ยวข้องทำให้วัฒนธรรม จองคาย จูยกการ นั้นจัดทำขึ้นเพื่อการสะสมทุนและบทบาทของเหล่าวิธีการบริโภคเหล่าของชาวบ้านเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย การบริโภคเหล่าส่วนมากชาวบ้านจะเน้นในงานดังกล่าว เพราะชาวบ้านถือว่า เป็นเรื่องที่ใครก็ทำกัน เป็นเรื่องของการแสดงความยินดีและหากมาจูยกการแล้วต้องได้กินเบียร์ กินเหล่า ที่เจ้าภาพจัดมารองรับเป็นเรื่องที่ถูกต้อง ดังนั้นเศรษฐกิจของตำบลตะเคียนราม ณ ปัจจุบันส่วนหนึ่งสามารถมองได้สองแง่มุมคือ

เศรษฐกิจระดับครัวเรือน

เศรษฐกิจระดับครัวเรือนของชุมชนตำบลตะเคียนราม พบว่า การจัดพิธีกรรม จองคาย จูยกการ ทำให้เกิดการสะสมทุน แต่ก็มีส่วนมากที่ขาดทุนเนื่องจากปัญหาการลงทุนในการจัดงาน ซึ่งส่วนมากหากครัวเรือนไหนจัดงานจองคาย จูยกการ งานแต่ง งานขึ้นบ้านใหม่ หรืองานอะไรก็ตาม เจ้าภาพจะเสียเงินในการลงทุนเป็นอย่างมากโดยเฉพาะการซื้อเหล่า เบียร์ เพื่อมารองรับแขกในงาน นอกจากนี้ยังขาดทุนเป็นหนี้สินเพื่อนบ้านอีกคนละประมาณ 10,000-20,000 บาท แต่ทุกคนรับทราบสภาพปัญหาเหล่านี้แต่ไม่สามารถแก้ไขได้ เพราะยังกังวลว่าหากจัดงานแล้วไม่มีเหล่า เบียร์ ให้เขาคืมกินเต็มที่จะถูกนิทาและไม่มีใครอยากจะสังคมด้วย ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่ต้องจ่ายทั้งที่ไม่เต็มใจกันนักแต่ทำตามแบบแผนตามกันมา ยิ่งหากใครที่อยู่ในฐานะผู้นำหรือผู้มีฐานะรวมงานจองคาย จูยกการ จะหมดค่าเหล่าประมาณ 70,000-80,000 บาท เพราะเมื่อรู้จักคนเยอะ การต้อนรับแขกหรือในงานต้องจัดเหล่าเบียร์ให้เหมาะสมกับฐานะทางสังคมของแขกเพราะเป็นเรื่องหน้าตาของเจ้าภาพและการให้เกียรติแก่แขกที่มาจูยกการ การแบ่งเกรดยี่ห้อเหล่าจึงมีความสำคัญ หากแขกที่มาจูยกการในงานเป็นเพื่อนบ้านทั่วไปจะต้อนรับแขกด้วยเหล่าขาวและเบียร์ช้าง ส่วนแขกที่เป็นผู้นำก็จะต้อนรับด้วยเบียร์ช้างอย่างเดียวกัน ส่วนแขกที่มีหน้าตา เป็นข้าราชการ เป็นนักการเมืองท้องถิ่นจะต้องต้อนรับด้วยเหล่าสี โดยเฉพาะเหล้ายี่ห้อรีเจ็นซี่ เป็นต้น

เศรษฐกิจระดับชุมชน

แบ่งออกเป็นหลายระดับในกลุ่มของพ่อค้า เป็นบุคคลที่ได้รับประโยชน์มากที่สุดคือกลุ่มพ่อค้าแม่ค้าในชุมชนที่รับเหล้ามาขายให้กับเจ้าภาพในงาน โดยมีพันธะสัญญากันว่าถ้าเสร็จงานต้องจ่ายคือ วิธีการคือเจ้าภาพจะสั่งเบียร์ สั่งเหล้า กับพ่อค้าในหมู่บ้านให้เอาจากตลาดมาให้ก่อน แล้วเสร็จงานเจ้าภาพตามจ่ายทีหลัง โดยเจ้าภาพไม่ต้องเสียเวลาไปซื้อเองหลังจากเสร็จงานเจ้าภาพค่อยจ่ายตามหลัง จ่ายทั้งค่าที่ไปซื้อและน้ำมันรถ ส่วนในกลุ่มผู้นำเป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่นิยมบริโภคเหล้าเนื่องจากกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่นิยมพบปะสังสรรค์กันบ่อย ส่วนมากกลุ่มผู้นำนี้ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และอบต. การบริโภคเหล้าของบุคคลกลุ่มนี้นั้นเน้นการพบปะสังสรรค์กัน และผลกระทบตามมาของคนกลุ่มนี้คือ เงินเดือนและรายรับไม่พอกับค่าใช้จ่าย แต่ต้องการแลกมาด้วยชื่อเสียงหน้าตาในสังคมของคนเท่านั้น ทำให้เกิดปัญหาการคิดหนี้สิน การมีปัญหาค่อครอบครัว เป็นสำคัญและในกลุ่มของเยาวชน ค่านิยมที่สำคัญของกลุ่มนี้คือการจัดงานจองคายในวันเกิดและเป็นพิธีกรรมที่ใช้เหล้าเข้ามาแฝงเพื่อประโยชน์ในด้านของความสุขสนานสื่อถึงการแสดงความยินดีปริดากับเจ้าภาพ ทำให้หลังจากเสร็จงานก็ไม่เหลือเงินไว้ทำทุนหรือไว้ใช้จ่ายแถมยังเป็นหนี้อีกด้วยซ้ำ ซึ่งค่านิยมดังกล่าวเกิดขึ้นมานานแล้ว

กล่าวโดยสรุปในสภาวะที่เศรษฐกิจเป็นเรื่องของเงื่อนไขปัจจัยสำคัญในการดำเนินชีวิตและวัฒนธรรมได้เป็นตัวกำหนดแนวทางในการดำเนินชีวิตส่วนหนึ่ง ทำให้ในกรณีของวัฒนธรรมจองคาย จูยการ ที่มีเป้าหมายสำคัญในปัจจุบันเพื่อการสะสมทุนได้นำมาซึ่งวิธีการบริโภคเหล้าที่เปลี่ยนแปลงไป สร้างค่านิยมที่ผิดๆให้กับแต่ละกลุ่มของชุมชน และส่งเสริมให้ปัญหาเหล่านี้เพิ่มมากขึ้นจากทัศนคติที่ว่า “ไม่มีเหล้า ไม่มีงาน” โดยวัฒนธรรมจองคาย จูยการ ดังกล่าวมิใช่เพียงด้านที่แสดงถึงคุณค่าความสัมพันธ์ที่ต้องจ่ายเท่านั้น จากวิวัฒนาการในอดีตที่เน้นการช่วยเหลือกันและในปัจจุบันแม้จะมีเงินตราเข้ามาเกี่ยวข้องแต่ก็ส่งเสริมให้เศรษฐกิจของชุมชนเล็กๆดำเนินไปได้ แต่ที่สำคัญที่สุดของงานวิจัยชุดนี้คือ การเน้นให้เฝ้าระวัง ว่าต้นทุนความสัมพันธ์ที่ต้องจ่ายในรูปแบบภาษีสังคมในอนาคตหากไม่มีการวิเคราะห์ปัญหาในชุมชนในเรื่องวิธีการบริโภคเหล้าให้แน่ชัดจะสร้างปัญหาเกินที่จะเยียวยา แม้จากการศึกษาจะพบว่าสมาชิกในชุมชนจะเริ่มตระหนักแล้วก็ตามแต่หากขาดการปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมก็ยากที่จะแก้ไขได้

ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบายและการวิจัยในครั้งต่อไป

ในการศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการบริโภคเหล้าในวิถีพื้นบ้าน “จองคาย จูยการ” ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเชื้อสายเขมร กรณีศึกษา ตำบลตะเคียนราม อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ (Traditional patterns in alcoholic consumption “Jong-dye Juy-kan” within Thai-kmer Communities A case study of Takianram sub-district Phusing District Sisaket Province) ครั้งต่อไป ได้มีข้อเสนอในเชิงนโยบายและข้อเสนอที่ควรศึกษาพิจารณาในประเด็นดังต่อไปนี้

ข้อเสนอในเชิงนโยบาย

1. ควรมีการรณรงค์ส่งเสริมให้เกิดความตระหนักถึงผลกระทบการใช้เหล้าในพิธีกรรม
2. ส่งเสริมการจัดเวทีประชาคมในการออกกฎระเบียบ “ชุมชน ลดเหล้า”
3. สร้างเครือข่าย “วิทยุชุมชน” เพื่อเป็นสื่อกลางการให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสาระสำคัญกฎหมายเหล้า
4. สร้างศูนย์ประสานงานและให้คำปรึกษา “ปัญหาเหล้าในชุมชน”

ข้อเสนอในการศึกษาครั้งต่อไป

1. การประเมินผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจและสังคมจากการใช้เหล้าในประเพณีจองคาย จูยการ
2. แนวทางการกำหนดมาตรการแก้ไขและเยียวยาสภาพปัญหาการบริโภคเหล้าในชุมชนผ่านประเพณีพิธีกรรม
3. ศึกษาเปรียบเทียบการบริโภคเหล้าในประเพณี “จองคาย จูยการ” ของ 3 เผ่าไทย ส่วย ลาว เขมร

บรรณานุกรม

- กนกวรรณ มะโนรมย์, ธวัช มณีผ่อง. การสร้างสรรค์ผลงานการวิจัยภาคอีสานในระหว่างปี2543-2546.สาขาสังคมวิทยา.สำนักงานคณะกรรมการสภาการวิจัยแห่งชาติ.กรุงเทพฯ.2548
- กาญจนา แก้วเทพ.มรดกทางวัฒนธรรมและศาสนา : หลักสร้างสรรค์ในชุมชนชนบท.สภาคาทอติกแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา. กรุงเทพฯ.2533
- จามะรี เชียงทอง.สังคมวิทยาการพัฒนา.โอเดียนสโตร์. กรุงเทพฯ.2549
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา,พรพิไล เลิศวิชา.วัฒนธรรมหมู่บ้านไทย.พิมพ์ครั้งที่ 2.กรุงเทพฯ.สร้างสรรค์. 2541 : 251
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา . ความเป็นมาและสาระสำคัญของแนวคิดวัฒนธรรมชุมชน.สถาบันองค์กรพัฒนาเอกชน.กรุงเทพฯ. 2547:19
- ฉลาดชาย รมิตานนท์.ป่าชุมชนภาคเหนือ.สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา. กรุงเทพฯ . 2536 :79-81
- ไชยรัตน์ เจริญสิน โอปาร.วาทกรรมการพัฒนา:อำนาจ ความรู้ ความจริง เอกลักษณะ และความเป็นอื่น.พิมพ์ครั้งที่ 3 .กรุงเทพฯ.วิภาษา.2545
- ชนิดา เสี่ยมไพศาลสุข. “ L economic desbiens symboliques” เศรษฐกิจทรัพย์สินเชิงสัญลักษณ์ปีแยร์บูร์ดิเยอร์ . บทความแปลและบทสังเคราะห์ทางสังคมวิทยา.สาขาวิชาการแปลภาษาฝรั่งเศส-ไทย.คณะศิลปศาสตร์.
- ณรงค์ฤทธิ์ อุปรานุเคราะห์.การเมืองเรื่อง “ เหล้าพื้นบ้าน” กรณีศึกษาบ้านม่อนป่ายาง อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย. สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยมหิดล (มานุษยวิทยา) คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.2547
- นพพร จันทรวงศ์.ทุนในยุคสมัยใหม่ในรูปแบบของทุนทางเศรษฐกิจเป็นความหมายที่สร้างขึ้นภายใต้วิธีการสร้างความรู้แบบวิทยาศาสตร์และแบบปฏิฐานนิยมทุน:จากยุคสมัยใหม่สู่ยุคหลังสมัยใหม่Capital:FromModernism to Postmodernism.บทคัดย่อ.สาขาวิชาการเงินและการธนาคาร. คณะบริหารธุรกิจ.มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์
- นุชญา ฉันทกิจวัฒนา. แบบชีวิตกับภาวะโลกาภิวัตน์ของประชาชนชุมชนชนบทภายใต้ความแตกต่างของลักษณะชุมชน กรณีศึกษาเปรียบเทียบระหว่างประชาชนตำบลหัวสำโรงและตำบลหนองไม้แก่น.คณะบริหารสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.2540
- เนาวรัตน์ นามวงศ์.ความเชื่อเรื่องผีในชุมชนชนบทภาคเหนือ. สาขาวิชาการศึกษานอกระบบวิทยานิพนธ์บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.2543
- บำรุง บุญปัญญา.3 ทศวรรษแนวคิดวัฒนธรรมชุมชน.เดือนตุลา.กรุงเทพฯ.2549
- บทความวัฒนธรรมชุมชน. ยุทธศาสตร์แผนฯ 10 ปีที่ 4 ฉบับที่ 5 เดือนเมษายน 2539.

- บตี พงษ์ทอง . การเข้าสู่ชุมชนชนบทของกระบวนการโลกาภิวัตน์ ศึกษากรณีชุมชนไทพวน ตำบล
หินปักอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี.คณะบริหารสังคม.สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหาร
ศาสตร์.2538
- บุญยัง หมั่นดี . การศึกษาวัฒนธรรมชุมชนที่เอื้อต่อการพัฒนาชนบทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดสุรินทร์วิทยาลัยครูสุรินทร์.คณะวิชามนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์.2533
- พิศมัย รัตนโรจน์สกุล. ทนชุมชน : เงื่อนไขในการดำรงอยู่ของชุมชนในระบบทุนนิยม.หลักสูตร
ดุขฎิบัณฑิต สาขาพัฒนศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 2545 :10-
11
- พิศมัย ศรีเนตร.ระบบเงินตราชุมชน กรณีศึกษาเบ็ญกุดชุม.หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตร
มหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยรามคำแหง. 2547: 21-22
- พัฒนา กิตติอาษา .ท้องถิ่นนิยม. กองทุนอินทร์-สมเพื่อการวิจัยทางมานุษยวิทยา.พิมพ์ครั้งที่ 2 .
เชียงใหม่. 2546 : 94-95
- ยุคติ มุกดาวิจิตร.อ่าน “วัฒนธรรมชุมชน” วาทศิลป์และการเมืองของชาตินิยมแนววัฒนธรรม
ชุมชน. กรุงเทพฯ. ฟ้าเดียวกัน.2548 :37
- รณรงค์ ศรีพันธ์. การยอมรับภาวะโลกาภิวัตน์ กรณีศึกษาชุมชนไทพวน ตำบลหินปัก อำเภอบ้าน
หมี่ จังหวัด ลพบุรี.คณะบริหารสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.2539
- วิทยากร เชียงกูล .พจนานุกรมศัพท์เศรษฐกิจ ธุรกิจ การเงิน และการธนาคาร.ฉบับปรับปรุงใหม่.
กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์มติชน.2540
- วิทยากร เชียงกูล.ระบบทุนนิยมโลกในทัศนะ จอร์จ โซรอส. บทความ 30 .ไม่ทราบปีที่พิมพ์
วรศ อุปปาดิก.เศรษฐศาสตร์การเงินและการธนาคาร.มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.กรุงเทพฯ.พิมพ์
ครั้งที่ 3 . 2537
- วิษณุ บุญมาร์ตันและรัตพงษ์ สอนสุภาพ.ยุทธศาสตร์การสะสมทุนด้วยการควบคุมแรงงานใน
ประเทศไทย พ.ศ. 2500-2516 .2547. บทความ
- สมบูรณ์ มีบุญ.การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชนเมืองทางด้าน สังคม เศรษฐกิจ การเมืองและ
การศึกษา.ศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ .มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.2543
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์.ทฤษฎีสังคมวิทยาเนื้อหาและแนวการใช้ประโยชน์เบื้องต้น.จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.ครั้งที่ 12 (ฉบับปรับปรุง).กรุงเทพฯ .2550
- สุเทพ สุนทรเกสัช.ทฤษฎีสังคมวิทยาร่วมสมัย พื้นฐานแนวความคิดทฤษฎีทางสังคมและ
วัฒนธรรม.ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาคณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
2540 :83-114

สุภา วิตาภรณ์ .นักเรียนนักศึกษาเงินตรากับการค้าประเวณี. ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพัฒนาสังคม.มหาวิทยาลัยขอนแก่น.2547

สุชีพ ปุญญานุภาพ. วัฒนธรรมวิทยา.พระนคร:กองวัฒนธรรม.สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
2500

สุริยา สมุทคุปต์และคณะ.การเมืองวัฒนธรรมในบุณยะหวัด ร้อยเอ็ด,นครราชสีมา มหาวิทยาลัย
เทคโนโลยีสุรนารี.2543

แสงดาว วัฒนาพร. ความเชื่อเรื่องผีในชุมชนชนบทภาคเหนือ.การศึกษานอกระบบ.
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.2543

อนุสรณ์ ธรรมใจ.พลวัตเศรษฐกิจ.บทความ. กรุงเทพฯธุรกิจ .วันที่ 27 สิงหาคม พ.ศ. 2547

ภาคผนวกกิจกรรม

ภาคผนวก ก
การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน

แนวทางรูปแบบการประชุมชี้แจงโครงการทำความเข้าใจกับกลุ่มเป้าหมาย

1. หลักการและเหตุผล

เนื่องจากทางโครงการวิจัยรูปแบบการบริโภคเหล้าในวิถีพื้นบ้าน “จองดาย จูยการ” ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเชื้อสายเขมร กรณีศึกษา ตำบลตะเคียนราม อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ (Traditional patterns in alcoholic consumption “Jong-dye Juy-kan” within Thai-kmer Communities A case study of Takianram sub-district Phusing District Sisaket Province) ร่วมกับหน่วยงานศูนย์วิจัยปัญหาสุรา ศวส. (Center for Alcohol Studies) ได้จัดทำการศึกษาโครงการวิจัยที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ดังนั้นกระบวนการหนึ่งที่จะให้ชาวบ้านได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการคิด การค้นหาปัญหาาร่วมกันในครั้งนี้คือ การค้นหาผู้ช่วยนักวิจัยและค้นหาผู้ให้ข้อมูลในชุมชน ในการหาผู้ให้ข้อมูลหลักนั้น ผู้วิจัยมองว่ากระบวนการงานวิจัยไม่ควรให้ผู้วิจัยภายนอกเป็นผู้ค้นหาข้อมูลเพียงด้านเดียว แต่ในระดับพื้นที่คนที่รู้จริงคือ คนในชุมชน (ถึงแม้ว่าผู้วิจัยจะเป็นคนในชุมชนก็ตาม) แต่การเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ในการแลกเปลี่ยน หรือการค้นหาข้อมูลในชุมชนควรเป็นคนในชุมชนเอง ส่วนนักวิจัยควรเป็นผู้ที่รวบรวมข้อมูลให้เป็นระบบและเสริมสร้างกระบวนการคิด การแลกเปลี่ยนและการวิเคราะห์ปัญหาาร่วมกัน ทั้งนี้ผลประโยชน์เพื่อเห็นรูปธรรมการสร้างเครือข่ายภายในชุมชนและเห็นบทบาทของแต่ละภาคส่วนภายในชุมชนเข้ามาวิเคราะห์ปัญหา การค้นหาคำตอบภายในชุมชนของตนเองมากยิ่งขึ้น เพื่อเน้นพลังการมีส่วนร่วม ไม่ใช่คนข้างนอกเข้ามาศึกษาตนเองเพียงอย่างเดียว ขณะเดียวกันชุมชนต้องศึกษาตนเองไปด้วย

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้เกิดความเข้าใจในสภาพพื้นที่ที่จะศึกษา
2. เพื่อค้นหากลุ่มผู้ช่วยนักวิจัยชาวบ้านและกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย
3. เพื่อรับฟังข้อตกลงร่วมกันในชุมชนระหว่างนักวิจัยและชุมชน

3. กลุ่มเป้าหมาย

ผู้นำชุมชน ตัวแทนชาวบ้าน เยาวชน เจ้าหน้าที่อนามัย อบต. จำนวนทั้งสิ้น 50 คน

4. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. สร้างภาคีความร่วมมือภายในชุมชนและภายนอกชุมชน
2. เกิดกลุ่มตัวแทนชาวบ้านเพื่อเป็นผู้ช่วยนักวิจัย
3. เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันภายในชุมชน

สรุปผลของการดำเนินงาน

การจัดกิจกรรมครั้งนี้อาจกล่าวได้ว่าเป็นการเตรียมความพร้อมและเป็นการเปิดตัวโครงการไปในครั้งเดียวกัน ถึงแม้ในช่วงที่มีการเปิดประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบลตะเคียนราม ทางหัวหน้าโครงการวิจัยและผู้ช่วยนักวิจัย ได้มีการเข้าร่วมประชุมและชี้แจงวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยต่อนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและทางสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อขอความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการเพิ่มเติม

⇒ ผลของกาประชุมประสานงานร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลตะเคียนราม

ซึ่งจากการประชุมที่ประชุมเห็นว่าแนวทางงานวิจัยรูปแบบเหล่านี้ทางตำบลไม่เคยมีใครทำมาก่อนส่วนมากทางสาธารณะสุขเป็นคนดำเนินการและเป็นรูปแบบของโครงการรณรงค์เผยแพร่มากกว่า และทางองค์การบริหารส่วนตำบลเองคาดหวังว่าโครงการนี้จะส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนนโยบายการพัฒนาหรือเป็นแนวทางในการดำเนินงานของ อบต. ได้และจะให้ความร่วมมือในการช่วยประสานงานในแต่ละหมู่บ้าน ทั้งนี้ทาง อบต. ได้เสนอรองนายกอบต. ให้เข้ามามีส่วนร่วมด้วย โดยอยู่ในฐานะ “นักวิจัยชาวบ้าน”

หลังจากนั้นทางโครงการวิจัยได้เปิดตัวเป็นทางการและได้จัดเวทีเกี่ยวกับการค้นหาตัวนักวิจัยและการประชุมชี้แจงโครงการทำความเข้าใจกับกลุ่มเป้าหมาย



ภาพที่ 1 ภาพแสดงสมาชิกผู้เข้าร่วมประชุมเพื่อพัฒนาเป็นนักวิจัยชาวบ้าน

⇒ รูปแบบของกิจกรรม

กิจกรรมในครั้งนี้เริ่มจากการค้นหาตัวนักวิจัย การค้นหาตัวนักวิจัยในครั้งนี้เรานั้นจากการสังเกตการที่บทบาทของกลุ่มทางสังคมไม่ว่าจะเป็นกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มผู้นำ กลุ่มเยาวชน ซึ่งเรามองว่ากลุ่มที่มีบทบาทและเข้าร่วมกิจกรรมตลอดและมีอิทธิพลกับทุกกลุ่มคือ กลุ่มแม่บ้าน เพราะกลุ่มแม่บ้านมีการประสานงานกับทุกกลุ่มได้ จึงได้ให้ทางประธานแม่บ้านและรองประธานแม่บ้าน

เป็นคนช่วยดูแลและเห็นว่า การค้นหาตัวนักวิจัยและผู้เข้าร่วมจะเป็นกลุ่มสตรีแม่บ้านและกลุ่มผู้นำ
อบต. อสม. ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เป็นหลัก

จุดเด่นของกลุ่มเป้าหมาย (นักวิจัยชาวบ้าน)

จุดเด่นของกลุ่มนักวิจัยกลุ่มนี้ที่ส่วนมากเป็นผู้นำ เพราะกลุ่มนี้มีพื้นฐานของการเข้าร่วม
กิจกรรมในตำบลและอบรมจากโครงการอื่นตลอด รวมทั้งเข้าใจสถานการณ์ของชุมชนได้ดีและ
สามารถนำไปสู่การค้นหาข้อมูลในชุมชนได้

⇒ การอธิบายแนะนำเพื่อสร้างความเข้าใจในโครงการ

ก่อนที่จะเริ่มกิจกรรมของโครงการทางหัวหน้าโครงการวิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยได้จัด
กระบวนการที่ว่า “ คำถามคาใจ ? ” เป้าหมายของกิจกรรมนี้จะเปิดโอกาสให้นักวิจัยชาวบ้านได้
สอบถามรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับโครงการและเห็นว่าคำถามเหล่านั้นสามารถที่จะไขข้อข้องใจ
เพื่อการดำเนินงานร่วมกันต่อไป ทั้งนี้เราได้คำถามดังนี้



ภาพประกอบที่ 2 แสดงกิจกรรมการตอบ “ คำถามคาใจ ”

ข้อที่ 1 โครงการวิจัยชิ้นนี้จะแก้ไข
ปัญหาสังคมหรือปัญหาชุมชนได้
จริงหรือเปล่า ?

คำตอบ คำถามเหล่านี้แม้จะเป็น
คำถามที่กว้างมากแต่ก็เห็นว่าทุกคน
ให้ความสำคัญมาก ซึ่งโครงการวิจัย
ชิ้นนี้ไม่ได้คิดว่าจะแก้ไขปัญหา
สังคม (โดยเฉพาะเรื่อง

เหล่า) ใให้หมดไปได้แต่งานวิจัยชิ้นนี้พยายามสร้างพื้นฐานการเข้าใจและการวิเคราะห์ปัญหา
ร่วมกันในชุมชนก่อนว่าการที่เรามีเหล่าในชุมชนนี้มีข้อดี – ข้อเสีย อย่างไร ? และการที่เราไม่มี
เหล่าในชุมชนนั้นมีข้อดี – ข้อเสีย อย่างไร ? รวมทั้งเราจะได้ทราบถึงเหตุผลต่างๆของการมีเหล่าใน
ชุมชน โดยเฉพาะที่แฝงอยู่ในรูปแบบประเพณี และแฝงอยู่ในภาษีสังคมที่เป็นความสัมพันธ์ที่ต้อง
จ่าย ท้ายที่สุดแล้วการให้คำตอบในข้อนี้คือการแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้จริงหรือไม่อยู่ที่การศึกษาแล้ว
เกิดความตระหนัก เกิดความรู้สึกถึงการมีประเพณีที่ลดปริมาณการใช้เหล้าให้น้อยลง

ข้อที่ 2 มีงบประมาณมากน้อยแค่ไหน และใครได้รับประโยชน์?

คำตอบ งบประมาณในโครงการมีทั้งหมด 100,000 บาทถ้วน ใช้เวลาทั้งหมด 9 เดือน ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน ถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2551 งบประมาณนี้เราได้แบ่งเป็น 3 ส่วน ค่าตอบแทนของหัวหน้าโครงการและผู้ช่วยนักวิจัย ส่วนของกิจกรรม ส่วนของการประสานงาน สิ่งเหล่านี้แม้จะเป็นงบประมาณที่ไม่มากนักแต่คิดว่ากิจกรรมพวกนี้สามารถที่จะขับเคลื่อนไปได้ โดยอาศัยการทำงานของนักวิจัยชาวบ้าน และหากวิเคราะห์ถึงการได้รับประโยชน์นั้น ผลการศึกษาทั้งหมดชุมชนได้รับประโยชน์ ดังนี้

1. สามารถเข้าใจและอธิบายถึงพัฒนาการในการก่อตัวของระบบภาษีสังคม โดยผ่านเหล่าที่เป็นสัญลักษณ์เกี่ยวกับของกำนัลและในพิธีกรรมการปฏิสัมพันธ์ของคนในชุมชนได้
2. สามารถเข้าใจถึงมุมมองอันหลากหลายของสมาชิกในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับระบบภาษีสังคม ที่ใช้เหล่าเป็นสื่อกลาง เพื่อสามารถอธิบายถึงความคิดเห็นระดับปัจเจกและระดับสังคมได้
3. สามารถเข้าใจถึงความเปลี่ยนแปลงของประเพณี พิธีกรรมและวัฒนธรรมชุมชน โดยผ่านระบบความสัมพันธ์ระหว่างเหล่ากับภาษีสังคมได้
4. เกิดกระแสการวิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์รูปแบบการบริโภคเหล่าในวิถีพื้นบ้านมากยิ่งขึ้น
5. สามารถกำหนดมาตรการร่วมกันภายในชุมชนในการลดปริมาณการบริโภคเหล่าในประเพณีพิธีกรรมได้

ข้อที่ 3 ระยะเวลาของงานวิจัยชิ้นนี้ (มีกระบวนการติดตามงานของนักวิจัยชาวบ้านอย่างไร ?)

คำตอบ กระบวนการติดตามงานวิจัยของชาวบ้าน ที่แต่ละทีมได้รับประเด็นที่มอบหมายไป จะมีการติดตามอาทิตย์ละ 2 วัน คือในช่วงวันเสาร์ – อาทิตย์ ซึ่งกระบวนการติดตามงานไม่ได้เป็นการสร้างความลำบากหรือความยุ่งยาก แต่เพียงเห็นว่างานที่นักวิจัยแต่ละทีมได้รับมอบหมายไปนั้น มีการดำเนินการไปถึงไหนแล้วและปัญหาอุปสรรคของงานเป็นอย่างไรมีวิธีการแก้ปัญหาอย่างไร น่าจะมีอะไรเพิ่มเติมซึ่งเป็นการกระบวนการติดตามผลงานเป็นรูปแบบการเรียนรู้ร่วมกันและการสร้างการมีส่วนร่วม

ข้อที่ 4 ผู้ช่วยนักวิจัยจะเข้ามามีส่วนร่วมและบทบาทอย่างไรบ้าง?

คำตอบ ในส่วนนี้ผู้ช่วยนักวิจัยจะมีบทบาทคือ การการร่วมค้นหาคำปัญหาในชุมชนตามประเด็นที่งานวิจัยวางไว้ การวิเคราะห์ปัญหา การเสนอความคิดเห็นและเก็บข้อมูลร่วมกัน นอกจากนี้นักวิจัยจะเป็นตัวช่วยประสานงานในชุมชน

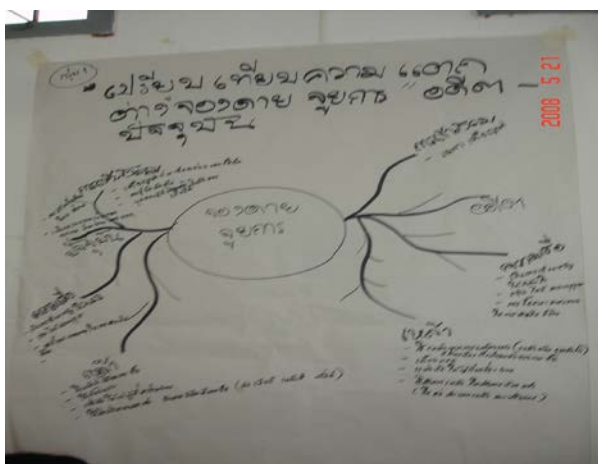
⇒ การสร้างเสริมกระบวนการวิเคราะห์ความหมายของ “จงค้าย จูยการ”

ต่อมากระบวนการที่ช่วยพัฒนานักวิจัยคือ การสร้างเสริมกระบวนการวิเคราะห์ความหมายของ “จงคาย จูยการ” ร่วมกันเพื่อให้ นักวิจัยชาวบ้านสามารถที่จะวิเคราะห์ปรากฏการณ์ต่อไปได้ว่าความหมายของ “จงคาย จูยการ” ของแต่ละคนมีความหมายหรือความเข้าใจอย่างไรบ้าง



การวิเคราะห์ความหมายของคำว่า “จงคาย จูยการ” คือ การสืบทอดประเพณีการเช่น ไหว้ / ส่งเสริมความเชื่อให้ดำรงอยู่ / เรียกขวัญ / ผูกมิตรให้กำลังใจ / ทางข้าวร่วมกัน / การหมุนเงินในการใส่ซอง / งานเลี้ยงสังสรรค์อย่างหนึ่งที่ต้องอาศัยเหล่า / ไม่มีเหล่าไม่มีจงคาย จูยการ / มีการแลกเปลี่ยน

ภาพประกอบที่ 3 แสดงการค้นหาคำความหมาย “จงคาย จูยการ” ร่วมกัน การสะสมทุน / เสริมสร้างตั้งคัมการเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ ฯลฯ แต่จากความหมายดังกล่าวผู้วิจัยมองว่ามีอยู่ 2 ประโยคที่น่าสนใจและได้นำมาวิเคราะห์ในกระบวนการอื่นๆต่อไปคือ “งานเลี้ยงสังสรรค์อย่างหนึ่งที่ต้องอาศัยเหล่า และ ไม่มีเหล่าไม่มีจงคาย จูยการ ” สังเกตได้ว่าเหล่าเข้ามาในประเพณีอย่างที่เราไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้และฝังอยู่ในแนวคิดวิถีปฏิบัติ และหากเรียงลำดับค่าใช้จ่ายในงานตามที่นักวิจัยชาวบ้านคาดการณ์ร่วมกันพบว่า อันดับหนึ่งที่มีค่าใช้จ่ายสูงคือ เหล้า เบียร์ อันดับที่สองค่าอาหาร



⇒ กระบวนการสร้างแผนที่ทางความคิดร่วมกัน

กระบวนการนี้เราให้ความสำคัญอย่างมากเพราะเป็นการเชื่อมโยงข้อมูลพื้นฐานในการเก็บข้อมูลในครั้งต่อไปและสามารถที่จะอธิบายถึงสภาพเป็นจริงของชุมชนให้นักวิจัยชาวบ้านได้รับรู้ร่วมกันและเห็นถึงความสำคัญของงานวิจัยชิ้นนี้

ภาพประกอบที่ 4 แสดงแผนที่ทางความคิดเปรียบเทียบความแตกต่าง “จงคาย จูยการ” จากอดีตจนถึงปัจจุบัน

มากยิ่งขึ้น การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานชุมชนในครั้งนี้ได้แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มคือ **กลุ่มที่ 1** เปรียบเทียบความแตกต่าง “ จอจาย จูยกการ ” จากอดีตจนถึงปัจจุบัน สามารถสรุปได้ว่า

“ จอจาย จูยกการ ” อดีตเป็นเรื่องของการเข้าสังคม การสร้างชื่อเสียงและเป็นการรวบรวมเงินจากการช่วยเหลือของแขกคนที่เรารู้จักมักคุ้นและการที่เราให้ความสำคัญแก่คนที่มีเกียรติที่เรานับถือให้มาร่วมงาน ส่วนความเชื่อนั้นเป็นการที่เราพยายามที่จะเรียกขวัญให้กำลังใจ เช่น ไหว้บรรพบุรุษและการชี้แนะแนวทางในการดำเนินชีวิต

ส่วนเหล่า เข้ามาในพิธีกรรม “ จอจาย จูยกการ ” ได้นั้นเริ่มต้นเป็นการใช้เหล่าที่ผลิตเอง อาทิ เหล้าสาโท การที่มีเหล่าเข้ามาเพื่อเลี้ยงแขก เป็นการแสดงความยินดีต้อนรับและสร้างขวัญกำลังใจระหว่างเจ้าภาพและผู้เข้าร่วมงาน แต่ปริมาณการใช้เหล้าไม่มากเนื่องจากพิธีกรรมแต่ก่อนเน้นแต่แขกหรือในเครือญาติของตนเองเท่านั้น

ในปัจจุบันความหมายของจอจาย จูยกการ ก็เหมือนในอดีต ส่วนกรณีของเหล่าเป็นการใช้เหล่าจากการซื้อและลงทุนเป็นจำนวนมากเพื่อนำมาใช้เลี้ยงแขกและเป็นการสื่อความหมายในการแบ่งปันกันเหล่ามีหลากหลายชนิดหลายยี่ห้อ ไม่มีการใช้เหล้าพื้นบ้านที่เป็นเหล่าสาโทเหมือนสมัยแต่ก่อน โดยมีเหล่าคือเบียร์ เหล้าสี บรั่นดี

ดังนั้นการเปรียบเทียบความแตกต่าง “ จอจาย จูยกการ ” จากอดีตจนถึงปัจจุบัน ความหมายของ “จอจาย จูยกการ” มีความหมายเพื่อสื่อถึงความเชื่อในการเช่น ไหว้บรรพบุรุษและการชี้แนะแนวทางในการดำเนินชีวิต แต่ความเปลี่ยนแปลงรูปแบบการวิถีการบริโภคเหล่ามีการเปลี่ยนแปลงปริมาณการบริโภคและปริมาณชนิด อย่างสมัยแต่ก่อนเน้นการที่มีเหล่าเพื่อเช่น ไหว้เป็นหลักแต่ปัจจุบันเมื่อประเพณีมีการนำเหล้ามาเป็นส่วนหนึ่งของงานและความหมายของเหล้าไม่ใช่เพียงเพื่อการเช่น ไหว้อย่างเดียวแต่เป็นการนำเหล้าเข้ามาเพื่อรองรับแขกในงานเป็นสำคัญและในปริมาณมากน้อยอยู่ที่กำลังของผู้ที่เป็นเจ้าภาพของงาน

กลุ่มที่ 2 เหล้า สังคม ชุมชน มีความสัมพันธ์กันอย่างไร

แม้ความหมายของประเพณีพิธีกรรมจอจาย จูยกการ ยังมีการผูกติดกับความเชื่อที่แน่นแฟ้น แต่ความสัมพันธ์ของเหล่า สังคม ชุมชน ได้มีการปรับเปลี่ยน อย่างงานพิธีกรรมมีความเปลี่ยนแปลงจากสมัย



ภาพประกอบที่ 5 แสดงความสัมพันธ์ ระหว่างเหล่า สังคม ชุมชน



แต่ก่อนเพราะสมัยแต่ก่อนจะมีประเพณี
แต่งงาน ขึ้นบ้านใหม่ บวช แต่ปัจจุบัน
เนื่องจากประเพณีสมัยใหม่มีความ
หลากหลายมากยิ่งขึ้นมีประเพณีผูกแขน
รถยนต์ รถมอเตอร์ไซด์ จัดงานวันเกิด
สิ่งเหล่านี้ทำให้เหล่าเข้ามามาก ซึ่งผลเสีย
ของการมีประเพณีที่หลากหลายเพิ่มมาก
ขึ้นทำให้เกิดผลเสียเกี่ยวกับเหล่าคือ การ
ดื่มเหล้าทำให้สมาชิกในชุมชนขาดสติ
สร้างความรำคาญให้กับคนอื่นหรือเพื่อน
บ้าน และสร้างความรุนแรงให้กับ

ภาพประกอบที่ 6 แสดงการรวมกลุ่มแสดงความคิดเห็น

ครอบครัวมีการทบทวนตีความ ตีลูก รวมทั้งบางทีก็สร้างหนี้สินให้กับครอบครัว เกิดอุบัติเหตุ แม้มุมมอง
เหล่านี้จะเกิดขึ้นจริงในชุมชน แต่อีกด้านหนึ่งมองว่าผลดีของเหล่าคือถ้าดื่มแค่พอดีจะเป็นยา
อายุวัฒนะ (หากมีการดื่มกินพอประมาณ) ส่วนผู้นามองว่าเป็นการจ่ายภาษีสังคมเพื่อสร้างบารมี แต่
ต้องกินอย่างมีขอบเขตเพื่อสังคมและหน้าตา และการที่มีเหล้าในชุมชนทำให้เกิดงานสังคม รวมทั้ง
เป็นการพบปะสังสรรค์สร้างความสามัคคี

ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่าง เหล้า สังคม ชุมชน มีมานานเหล่าแฝงมากับประเพณีที่
ส่งเสริมให้เกิดวิถีการบริโภคที่แตกต่างกันตามสถานภาพของคนในชุมชนและตามที่เกิดการปฏิ
สัมพันธ์กัน ซึ่งเงื่อนไขหนึ่งที่ทำให้เหล่าอยู่ในสังคมวิถีการบริโภคของคนในชุมชนได้คือ “ การจัด
ประเพณีพิธีกรรมใดขึ้นมาก็ตามถึงแม้จะเป็นประเพณีสมัยเก่า หรือสมัยใหม่เหล่าจะเป็นตัวกลาง
สร้างความสัมพันธ์ และปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดการบริโภคเหล้ามากขึ้นในชุมชนเกิดจาก การ
เสริมสร้างบารมีและการสร้างหน้าตาให้กับตนเองและในสังคมที่ตนอยู่ ” วิถีการบริโภคเหล่าจึงมี
ความหมายในประเพณีพิธีกรรม และการที่ชุมชนสร้างค่านิยมเรื่องหน้าตาบารมี



กลุ่มที่ 3 เหล้ากับประเพณี “จองดา ยุงการ”

กลุ่มนี้มีความคล้ายคลึงกับกลุ่มที่ 2 แต่ความแตกต่างคือมุมมองทางด้านเศรษฐกิจที่มีความแตกต่างว่า เหล้ากับประเพณี “จองดา ยุงการ” มีความสัมพันธ์กันอย่างไร กลุ่มนี้มองว่าประเพณีจองดา ยุงการ “หากไม่มีมีเหล้าก็ไม่มีงาน ” และมองว่าการไม่มีเหล้าในงานจะเกิดการถูกสังคมนินทา

เป็นการเสริมสร้างบารมี ส่วนทางด้านเศรษฐกิจทำให้ชุมชนระดับบ้านค้ำดีแต่ครัวเรือนเสียรายได้ ดังนั้นเหล้ากับประเพณี “จองดา ยุงการ” จึงไม่ใช่แค่การหันไปมองทางด้านประเพณีเท่านั้น แต่ประเพณีทำให้เห็นเศรษฐกิจ เห็นค่านิยม และเห็นความสัมพันธ์กันที่ต้องจ่ายที่เรียกว่า “ภาษีสังคม”

ภาคผนวก ข
ประวัตินักวิจัย

ประวัติส่วนตัว

ชื่อ นางสาววิลัย บุตะเทียน อายุ 27 ปี
วัน /เดือน/ปีที่เกิด 24 มีนาคม พ.ศ 2524
หน่วยงานสังกัด ตำแหน่ง เจ้าหน้าที่นักวิจัย ศูนย์วิจัยสังคมอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง
(Mekong Sub-region Social Research Center :MSSRC)
สถานที่ติดต่อ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี อำเภอวารินชำราบ
จังหวัดอุบลราชธานี 34190 โทรศัพท์ : 045-353725 โทรศัพท์เคลื่อนที่
087-4619599 Email: wilai.ubu@gmail.com /
<http://www.mssrc.la.ubu.ac.th>
ที่อยู่ 39 หมู่ 9 ตำบลตะเคียนราม อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ
เบอร์โทร 087-4619599
E-mail Wilai.ubu@gmail.com

ระดับการศึกษา

ปี พ.ศ. 2536 ประถมศึกษาโรงเรียนบ้านตะเคียนราม
ปี พ.ศ. 2540 มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนปรีอใหญ่วิทยาลักษณ์
ปี พ.ศ. 2543 มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนปรีอใหญ่วิทยาลักษณ์
ปี พ.ศ. 2546 ปริญญาตรี คณะมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม สาขาการพัฒนชุมชน (เกียรตินิยมอันดับ 2)
ปี พ.ศ. 2551 ปริญญาโท คณะศิลปศาสตร์ สาขาการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

ผลงานทางวิชาการ / บทความ / งานวิจัย

ปี 2549 งานสังเคราะห์ระดมความคิดเห็นแผนสิ่งแวดล้อมภาคอีสาน
ปี 2549 งานสังเคราะห์การจัดการลุ่มน้ำมูลตอนล่าง
ปี 2550 งานสังเคราะห์ประวัติศาสตร์เมืองอุบลราชธานี
ปี 2550 -2551 บทความประเด็น “จางคาย จูยการ” พลวัตการสะสมทุนรูปแบบใหม่ของกลุ่ม
ชาติพันธุ์ไทยเชื้อสายเขมร นำเสนอในงานเครือข่ายนักศึกษาปริญญาโท
มหาวิทยาลัยนเรศวร และมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

ปี พ.ศ. 2551-2552 งานวิจัย รูปแบบการบริโภคเหล้าในวิถีพื้นบ้าน “จองคาย จูย
การ” ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเชื้อสายเขมร กรณีศึกษา ตำบลตะเคียนราม อำเภอภู
สิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ (Traditional patterns in alcoholic consumption “Jong-dye
Juy-kan” within Thai-kmer Communities A case study of Takianram sub-
district Phusing District Sisaket Province.) โดยได้รับทุนสนับสนุนจาก
ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา